

ARGIA

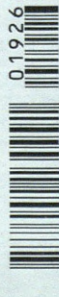
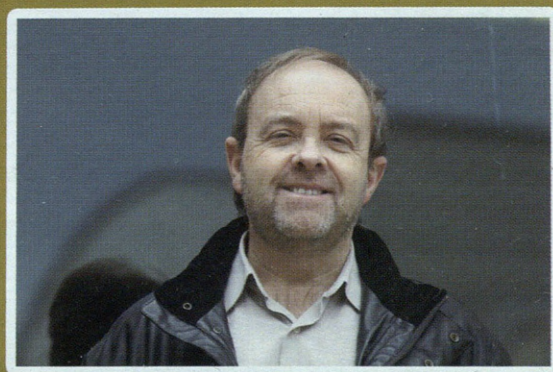

PABLO ANTOÑANA

"Herri honetan optimista dena mozkorra dago"

Gurutz Jauregi:

"Ibarretxe Planak ez du laguntzen gizartea integratzen"

ARGIAren EGUTEGIA 2004

Euskaldunon almanaka

7€

- Eguneroko informazio erabilgarria.
- Hainbat gai, egunero irakurgai: umorea, euskal rocka, errezetak, natura, landareak, lasterkariak,...

Eskura ezazu!

ARGIAko 943 37 15 45 zenbakian, denda@argia.com helbidean
edo

ohiko salmenta nuntuetan

asteko gaia

- **Habanan lurperatutako euskaldunen memoria.**
CECILIA ARROZARENA 6

pertsonaia

- **Pablo Antoñana: "Idazle izateko sekretu bakarra dago: asko idatzi eta idatzitako dena erre".**
ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE 10

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** 17
• **Argentinan antzerkia euskaraz. ANDER LIPUS** 18
• **Politikaren lerro larriak eta meheak. ANTXON GOMEZ** 19
• **Abenduko hostoak: ANJEL LERTXUNDI** 20
• **Luparekin: Berri onak eta berri txarrak. MATTIN IRIGOIEN** 22
• **Txandan: Eskalearena. ITXARO BORDA** 23
• **Hiruko txikian: Batera so. JOXE MARI OSTOLAZA** 23
• **Oihartzunak** 24

erdiko kaiera

- **Angel Unzu: "Nire sormen lana bigarren plano batean utzi ohi dut". JON GURRUTXAGA** 25
• **Jazz taupadak dirau. EIDER GARAICOETXEA** 28
• **Ezpalak: IZASKUN JAUREGI** 30
• **Argitalpenak: Joxerra Garziari galdezka. PILAR IPARRAGIRRE** 32
• **Denbora-pasak** 34
• **Ihesi: Teodosioren penitentzia. ANDONI OTAMENDI / MIKEL ZARAUZ** 36
• **Makina bat kontu. GARBIÑE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA** 40
• **Ikuskizunen agenda. ALOÑA IPINTZA** 42

gaiak

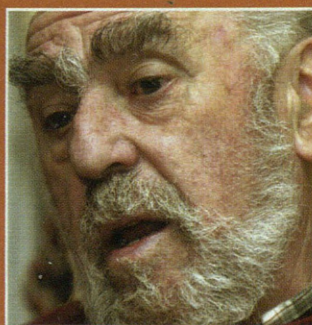
- **Maidet Telleria: "Jendearentzat, gizonezkoena kirola da; emakumezkoena jolasa".**
AMETS ARZALLUS 43

termometroa

- **Gurutz Jauregi: "PP nazionalismo espainol klasi-koena sustatzen ari da"**
MIKEL ASURMENDI 46
• **Bizkaiko meatzarien greba historiko arrakastatsua. DANIEL UDALAITZ** 51
• **Gurasoak nola, haurrak hala. XABIER TELLETXEA** 54
• **Bero-beroan** 56

azkena

- **Sua eten. MIKEL IRIZAR** 58

Disidente deklaritzen da idazle nafarra. Eta erabat koherente ageri da. Bere bizitzako hainbat istorio kontatu dizkigu, eta egungoaren ikuspegi kritikoa erakutsi. Pesimista izanik, giro bikaina jartzen du hizketarako. 6

Antoñana Duda gizona

Gurutz Jauregi

"Demokraziaren funtsa hankaz gora joan da"

Gurutz Jauregik demokrazia hipside duen trilogia osatu du jada. Trilogiaren hirugarren liburua aurtin izango da kalean. Mundu eta balore berriak opa nahi dizkio XXI. mendeko demokraziari. Analista politiko gisa mintzatu gara politikaren irakasle honekin, eszeptizismoa eta esperantzaren artean. Gizarte erreakzioaren esperoan. 46

Luparekin

Dietarioa

Anjel Lertxundi

20

LINDEGAARD FONDOA

Jazzari eskainitako fondo bakarra

Euskal Herrian dugun jazzari buruzko fondo bakarra Getxon dago. Izan ere, Pio Lindegaard jazz aditu eta ikerlariak bere bizitzan bildu zituen 7.000 dokumentuak Getxoko Udalariei eman dizkio bere familiak. Egun jazz europarraren bilduma handiena da Lindegaard Jazz Fondoarena. 28

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asumendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena eta harpidetzak: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaita Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkiak: Lander Fernandez de Arroyabe / Argazki Press

INFORMAZIOAR

Erremintak

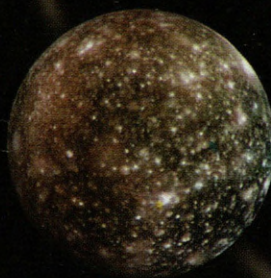

Ingeniaritza linguistikoan dugun ikerketa + garapena + berria oinarritzko erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oinarriturik KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira. Honakoak:

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatze prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzko ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketan oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memoretan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gune pribatuak
- Komunikazio korporatiboak

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

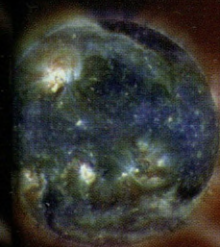
Marako taldeak
irreminta hauek
nien batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)

Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria

Tel: 943.37.18.49

e-mail: adur@adur.com

orbitzuak

holkularitza
zarritako soluzioen
guneraketa jarraia
omunikazio zuzena
sperientzia

Habanan lurperatutako

Habanara datozen turistak errazago hartuko dute Malekoirantzako aldats beheara, edo hondartzarako sortalderako bidea. Gutxik ezagutuko dute Hiriko Kanposantua, Colón hilerria, Vedado gainean, Zapata eta 12 kaleen artean sarrerako atea duena.

Baina hilerrira sartuz gero, kale nagusitik aurrera, hainbat koadratara eskuinaldera hartu eta Laurac Bat panteoia aurkituko duzu. Burdin-hesi herdoilduz inguratutako eraikin zuri esleitua da, arkitektura funerario zahartua, kapera arrakalatua eta hainbat hilarri inguruan. Duela 118 urte eraiki zuten. 60 hilobi omen ditu, eta hezurtegi handi bat. Milaka euskaldun dago hemen lurperaturik.

CECILIA ARROZARENA

Itzulpena: Mikel Uriondo

HABANAKO HILERRIA hiriaren erdi-erdian dago, Vedado auzoan, Iraultzaren enparantzatik hurbil. XIX. mendearen azpigarren hamarkadan eraiki eta zabaldu zen. Hilerraren arkitektoa Calixto de Loira izan zen, eta bera izan zen hain zuzen, hilerraren lehenengo bizilagunetako bat, 1872ko irailaren 29an ehortzi baitzuten hantxe bertan.

Arraroa da hilerria hiriaren hain erdian izatea. Eraiki zen sasoian ez zen hain zentrikoa izango, baina Habanaren zabalkundeak hiriaren erdi-erdian utzi du. Urbanistek aztertuko dute egokia den ala ez hilerria hiriaren zentroan izatea, baina auzokoek ez dute protestatzen. Habanarrek harreman nahiko estua dute hilekin, gogoan izaten dituzte maite izan eta hildakoak, eta urtean behin baino gehiagotan bisitatzen dituzte. Garraioa hain zaila den hirian, gainera, eskertze-koa da nekropolia bertan izatea.

Pertsona maite galdurik ez duen jendeak ere sartzeko aukera du. Kubako monumentu funerario hoberenak eta estatua kontzentrazio handiena aurkituko du Colongo hilerri barruan. Eskultura museo harrigarria da, estalperik gabe muino zabalean. Harresia du inguruan eta sarre-

ra estilo erromanikokoa, baina barruan estilo guztiak daude.

Bi etorbide nagusik gurutze bat marrazten dute lurlean, nekropoliaren planoari erreparatzen badiogu. Erdi Arokoen moduan harresiz inguratutako hiri arraroa da, harri txintzarrezko kaleekin. Marmolak, brontzeak, aingeruek, gurutzeek eta bertute teologalen alegoriek hiri txiki harrigarri bat osatzen dute.

Imajinario harrigarriek asmatu dute hil bakoitzari dagokion etxea. Batzuetan familiak ordaindua, baina beste batzuetan herriak zor handiren bat ordaintzeko eraikiko zuen monumentua. Hortxe dago, 1871ko azaroaren 27an fusilatutako Medikuntzako zazpi ikasleen monumentua. Hor dago Isasi burdindegian hildako suhiltzaileei eraikitakoa. Hortxe dago Leonor Pérez, José Martíren amaren hilobia. Máximo Gómezek ere bere monumentua du, Kubako herriak eraiki ziona independentziaren aldeko gerran sortzez kubatarra balitz baino kemen handiagoarekin borroka egiteagatik. Hara hor beste Gómez batzuk, baina horiek ez dute Máximo Gómezekin zerikusirik, Gómez Mena familiaren panteoi aberatsa da hori. Begira hortxe, amodioz eta diruz gainezka, Catalina Lasari bere bigarren senarrak eraikitako monumentua.

Eguzkiak gogor jotzen du marmolen kontra, tropikoko eguzkialdi eta euri zaparradek egunero garbitzen dute hileria. Eraikinetan denborare-

euskaldunen memoria

kin kolore zuri zahar esleituak irabazten du, ile urdinuaren koloreak, eta lantzean behin lurrean ikusten diren hezurrek ere halako kolore dutela ikusten da. Ez dago supermerkatuetako pinturarik, denborak hezur kolorez pintatzen du dena.

Hilerrira 12 kaletik sartu, Cristobal Colon etorbidean aurrera joan eta kaperara iritsitakoan ezkerretara hartzen baduzu, Laurac Bat panteoira helduko zara.

Euskaldunen elkarteak

Habanako euskaldunak hiriko hilerria eraiki zen sasoi berean elkartu ziren asoziazioetan. 1877 urtean sortu zen Habanan Asociación Benéfica Vasconavarra delakoa "pobres de solemnidad" ziren euskaldunei laguntza emateko asmoarekin, batik bat elbarrituei, zaharrei, alargunei, ume-

rua hazi egin zen urterik urte, eta XX. mendearen erdi aldera bazkideak mila baino gehiago ziren, zazpi probintzietakoak. Kubako Iraultzak eten handia eragin zuen. 1960 urtean elkarteak 1.035 bazkide zituen eta 1979 urtean, ostera, 279. Hala ere, elkarteak bizirik dago oraindik, sortu zenetik jadanik 136 urte pasatu direnean. Gaur egun, Markinan jaio eta Habanara ume-umetan etorri eta jadanik laurogei urte inguru gainean dituen María Begoña Uriondo da zuzendaria.

Begoña Ama Birjinaren irudia dute patroitzat eta, urtero, azaroaren bian, meza ematen dute defuntuentzat, Colon hilerri handian, Laurac Bat panteoiaren kaperan.

Laurac bat

Laurac bat izena konprenitzeko, lehen eta bigarren gerra karlisten arteko sasoiak izan behar da kontuan. Lehenengo gerra galdu ondoren, Bizkaia, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako diputazioek elkarrekin lan egiteko asmoa izan zuten. Euskal Unibertsitatea sortzeko asmoa ere izan zuten. Bigarren gerra karlistaren ondoren, Ameriketako sakabanaturiko euskaldunek elkartasun eta batasun asmo hori aintzat hartu zuten eta hainbat bilgune sortu zituzten izen horrekin. Laurac Bat izeneko euskal elkarteak eta euskal periodikoak sortu ziren. Buenos Aireseko euskal elkarteak, esate baterako, horrela deitzen zen, Laurac Bat, eta 1878 urtetik aurrera *Laurac Bat* izeneko aldizkaria argitaratu zuen. Montevideoko euskaldunek ere berdin egin zuten, 1881ean, Laurac Bat izeneko elkarteak eta aldizkaria sortuz.

Euskal panteoian lur eman zioten Faustino Díez Gaviñori. Kazetari eta poeta hau 1852 urtean jaio zen Portugaleten. Ingeniaritza industrialak ikasi zuen Bartzelonan eta 1880an ontziratu zen Kubarantz, Manuel Calvo aberatsaren inguruko enpresetan lan egiteko. Kubako hainbat periodikotan idatzi zuen, baina batez ere *Laurac Bat* bertako euskaldunen asterokoaren zuzendaria izan zen. Euskal Herriko *La Vasconia*, *Euskal Erria*, *El Noticiero Bilbaino*, *El Anunciador Vitoriano* aldizkarietan argitaratu zituen artikulua eta Habanako *Laurac Bat* eta *El Progreso Comercial* periodikoen zuzendaritzan lan egin zuen, idazteaz batera. Euskal foruen defentsa izan zen Faustino Díez Gaviñoren bizitzaren obsesioa, horren alde idatzi zuen etenik gabe. Bere bizitzaren azken aldian bere obra poeti-

zurtzei laguntzeko. Sorterrira itzulerak finantzatu nahi zituzten eta hilobiratzeak bideratu.

Euskal elkarte horrek 1887 urtean 365 bazkide zituen Habanan eta 228 Kuban zehar Güines, Cárdenas, Matanzas, Cienfuegos, Caibarién, Sagua la Grande edo Manzanillo hirietan. Horietatik 362 Bizkaia aldetik zetozen, 174 Gipuzkoatik, 135 Nafarroatik eta 75 Arabatik, eta Manuel Maturana arabarra zen elkartearen zuzendaria. 1906 urtean bazkideak 452 ziren, 289 bizkaitar, 49 gipuzkoar, 37 nafar, 17 arabar, 5 Iparraldeko eta 48 Kuban jaiotakoak. Juan Aspuru Isasi zen zuzendaria. Bazkideen kopu-

Kubako hilerrian Laurac Bat panteoia dago. Duela 118 urte eraiki zuen Asociación Benéfica Vasconavarra izeneko elkarteak. Milaka euskaldun dago bertan lurperatuta.

AUNAMENDI

Habanako hilerria hiriaren erdian dago, Vedado auzoan, iraultzaren enparantzatik hurbil.

koa bildu zuen liburu batean, *Ver-sos* izen motzarekin, baina autorea 1895eko otsailaren 10ean hil zen, liburu hori inprimatuta ikusi baino lehenago. Laurac Bat panteoian hilobiratu zuten, eta han egon ziren bere hezurak bost urtez, harik eta 1900 urtean, Portugaletera eramán zituzten arte.

Milaka euskaldun izan dira ehortziak panteoi horretan. Haietako asko pobre-pobreak eta bakardadean hilda sorterritik urrun, "pobres de solemnidad" paperetan esaten den moduan. Baina beste batzuek, hain pobreak izan ez arren, tonba komunitario hori aukeratu dute hil ondoren egoteko.

Edgar Lee Masters euskaldun batek *Spoon River Anthology* berri bat egingo luke Laurac Bat panteoian ehortzitako milaka euskaldunen patu arraroaz. Guk, hiru pertsonaia gogoratuko ditugu bakarrik.

Ramón Aldasoro eta Antonio Lotina

Ramón Aldasoro, Tolosakoa zen eta Izquierda Republicana alderdiko militantea, Bigarren Errepublikaren sasoian Gorteetan diputatua Gipuzkoatik. 1932 urtean Euskal Estatutuaren aldeko biltzarretan parte hartu zuen, Hegoaldeko lau probintziak estatutu bakar batean antolatzeko lan handia eginik.

Gerra zibilaren sasoian, Euzko

Jaurilaritzan Ekonomia sailburua izan zen, gobernu britainiarrarekin harremanak ondo lotu zituen eta, horri esker, ez zen gerra denboran janaria eskasia larririk izan Euskal Herriaren parte errepublikarrean. Bilbo erori ondoren, Montevideora joan zen bizitzera eta erbeste horretan hainbat liburu idatzi zuen. Ia kasualitatez zegoen Habanan 1952 urtearen hasieran. Bat-batean gaixotu zen eta La Dependiente izeneko ospitalean hil zen, otsailaren 2an. Emaztea Parisetik heldu zen. Habanako hainbat euskaldun

bildu zen kanposantuan azken agurra emateko. Laurac Bat panteoiko 43. hilobian ehortzi zuten.

Antonio Lotina Armintzan jaio zen 1911 urtean. Kubara 15 urterekin heldu zen, 1926 urtean, ez zuelako soldadutza egitera Afri-

kara joan nahi, Espainiak gerra gogorra sostengatzen zuelako sasoi hartan Rif aldean Abd el-Krimen berebertarren aurka. Kuban, Manzanilloko Chertudi burdindegian hasi zen lanean, Orienteko probintzian. Futboleko jokatzeko zuten, atezain, eta abeslari ona zen. Manzanillon, gero ospetsuak izango ziren kantagunak izan zituen, Carlos Puebla esate baterako, eta Manuel Navarro Luna, hau famatua idazle moduan egin zen arren. Gero, Antonio Lotina Habanara etorri zen, portuaren etorbidean zegoen Garay y Zatica burdindegian lan egitera, aduanaren aurre-aurrean. Eta Habanan Euskal Orfeoiko eta Habanako Koraleko kantaria izan zen luzaroan. Antonio Lotina behin bakarrik itzuli zen Lemoizera, 27 urtez gurasoak eta hiru arreba ikusi gabe

Habanako euskaldunak hiriko

hilerria eraiki zen sasoi berean

elkartu ziren asoziazioetan. 1877

urtean sortu zen Asociación

Benéfica Vasconavarra

egon ondoren. 1953ko otsailean joan zen Bizkaira semea eta alaba eskutik helduta; ama Plentziako tren geltokian zegoen zain. 1953 urte osoa eman zuten lotinatarrek Lemoiz aldean, han "amerikanoak" ziren. Antonio Lotina, Habanara itzuli eta, gurasoak hil ziren. Ez zen gero egundo itzuli Euskal Herrira. Kuban, burdindegian lanean, Athleticeen berriak jasoz eta ahal zuenean euskaraz kantatuz igaro zituen Iraultzaren hedapen urteak eta aro espaziala, XX. mendearen akaberan Laurac Bat panteoian lurperatu zuten arte.

Fernando Oyarzabal eta beste

Fernando Oyarzabal Markinan jaio zen, 1926an. Frontoietan ezagunagoa izan zen

Urriaga izenez, amaren abizenagatik. Sei urterekin esku pilotan hasi zen, hamabostekin zestarekin Vigoko frontoian hasi zen, Galizian. Soldadutza abiazioan egin ondoren, Manilan aritu zen jokatzeko urtetan. 1953 urtean Habanako Jai

Alai frontoira joan zen. Orduan munduko hoberenetakoa zen frontoi ikusgarri honi El Palacio de los Gritos deitzen zitzaion eta oraindik zutik dago, Malekoitik bi koadratara, Almejeiras ospitalaren atzealdean. Piston famatua ere jokatzeko ari zen oraindik. Urtia-

Milaka euskaldun izan dira

ehortziak panteoi horretan.

Haietako asko pobre-pobreak eta bakardadean hilda sorterritik urrun, "pobres de solemnidad" paperetan esaten den moduan

Laurac Bat panteoia

XX. mendearen hasieran panteoian ehortzitakoen izen batzuk:

- Felix Barturen Orube. 1900eko martxoaren 18an.
- Jorge Larrazabal Echeguren. 1900eko azaroaren 19an.
- Francisco Retuerto Santurtui. 1901eko urtarrilaren 10ean.
- Esteban Ames-pil Landerretche. 1903ko martxoaren 27an.
- Miguel Michelena Derteano. 1903ko azaroaren 19an.
- Enrique Arana Amezarri. 1905eko martxoaren 17an.
- Salomé Armona Armenteros. 1906ko urtarrilaren lehenengoan.
- Jorge Aldereguia Lima. 1906ko apirilaren 30ean.

Laurac Bat panteoiaren plakan jartzen du jabea Asociación Vasco-nava-rra dela eta bi gizoni egi-ten diote omenaldia: lurrak utzi zituen Pablo Tapiari eta Juan F. Iturbe ongileari. Eskuinean hilerriko beste irudi bat.

gak Kareaga, Urkola, Guenaga, Andrinua, Egurbide, Elordui, Mugerza gazteenare-kin, Guara anaiekin eta Salsamendi anaie-kin eta halako pilotariekin jokatu zuen. 1959 urtean abiazioa ikasten zuen, fron-toian jarraitzearekin batera. 1962 urtean Jai Alai frontoia zarratu egin zen eta Fernan-do Oyarzabal José Martí aireportuan hasi zen lanean mekaniko gisa, 1991 urtean jubilatuta arte. Lana utzi eta urte batzuetara hil zen, familia Vedadon utzirik.

Fernando Oyarzabal "Urtiaga"ren izena marmolezko hilarri batean irakur daiteke Laurac Bat panteoiaren aurrean. Badira beste izen batzuk ere irakur daitezkeenak marmolezko hilizkribu soltetan: José Oli-vares Abrisqueta, esate baterako.

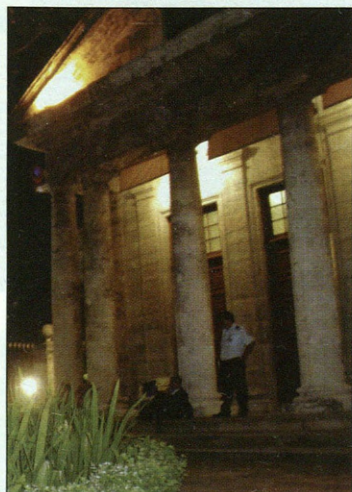
Hezurren ezinegona

Kaperaren ate herdoilduan abisu bat dago

eskegita. Panteoian ehortzitakoei buruzko doku-mentu asko galdu omen dira, hezurak nahastu egin omen dira hor behean, hil batzuen hezurak besteekin, eta panteoiaren enkargatuek hezur pilo bakoitza bere izenarekin ordenatu nahi omen dute. Laurac Bat panteoian 100 baino urte gehiagotan lurperatu izan diren milaka euskaldu-nei buruzko informazioa eskatzen da, izen eta datuak hobeto jakiteko.

Zahartuta dagoen arren, burdinazko hesi herdoildua inguruan, kapera itxia, hilarri batzuk loka, horma batzuk arrakalaturik, hezurren eta hondamendiaren koloreta makurtuta, panteoia inportantea da. Balio arkitektonikoa omen du. Baina askozak gehia-gokoa da bere memoria balioa. Hezur multzo horien memoria. Lurpean geldirik egon beha-rran beren ezinegonean bata bestearekin nahastu diren hezur horiena. Tropikoan bizi eta hildako euskaldunen oroitarria. ■

Zuzenketa: 1925. alean okerreko argazkiak argitaratu ziren.

1925. alean, "Gernikako arbola Habanan" izenbu-rupeko artikuluan, argazkiekin oker bat egin genuen. Juan José Díez de Espada apezpikuak Gernikako arbolaren eta juntetxearen antzera eraikiarazitako eta jarriarazitako tenpletearen eta zeiba arbolaren argazkiak zirelakoan, okerrekoak jarri genituen. Artikulu hartan agertutako eraikina Habanako hilerriko Laurac Bat panteoia da. Zuhaitza berriz, Kubako hiriburuko hilerrian dago-na agertu zen. Ezker eskuin dituzue argazki ego-kiak: Gernikako juntetxearen antzera egindako tenpletea eta zeiba izeneko zuhaitza.

«Idazle izateko sekasko idatzi, eta idatzi»

Iruñean, San Frantzisko plazako etxean hartu gaitu Antoñanak. "Ordena eta txukunkeria irudimenik ez duen jendearen kontuak dira" esanda sartu gaitu bere liburutegian. Argazkien eran oroimenean geratu zaizkion gerrako irudiak erakutsi dizkigu. Sekretario zen garaiko istorioak grazia handiz kontatu ditu. Eta literatura bere modura irakurri digu. Ahobizarrik gabea eta bere idealekin koherentea iruditu zaigu, dudarik gabe. Felipe Borboikoari eskua emateko ere kontzientzia eta txapela erantzten ez dituenä.

ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Lander Fernandez de Arroyabe / A.P.

Vianakoa zara. Nolakoa da zure herria? Nola hazi zinen bertan?

Nire herria zaharra da, gotorleku bat. Nafarroak Gaztelarekin duen muga bera da. Historia azkar batean kontatuta, esan liteke mugan egoiteagatik, kristo guztia pasatu zela bertatik. Setio asko jasan zituen Gaztelako tropengandik. Frantsesak ere pasatu ziren bertatik, Gerra Karlistak ere bai... Nafarroak erresuma izateari utzi zionean beherakada etorri zen.

Era berean, noblezia asko izan zuen. Herrian garbi bereizten dira alde zaharra eta inguruko lurretako etxeak, herri xehearenak. Oso aberatsa da nekazaritzan. Olibondo eta mahastiak

«Jabetu bakararra dago: hitzitako dena erre»

daude batik bat. Eta mugako herria izanik, estraperloa ere ofizio zen. Olio trafikoa zegoen batik bat, baita ogi eta barbantzuena ere.

Etxe bakoitzak du bere upelategia, eta gotorlekua denez, denak daude pasadizoz elkartuta. Orain, modernotasunarekin, desagertzen ari dira upelategiak eta pasadizoak.

Gu gerraostean hazi ginen. Hala ere, bada guk baino gose gehiago pasatu zuenik, nekazal herri batean beti baitago zer jana. Haurtzaroa paradisu galdua da niretzat.

Zortzi urte zenituenean lehertu zen Gerra Zibila. Esan izan duzu betirako markatu zintuela gertakizun horrek. Zer gogoratzen duzu?

Etxean karlistak ziren, eta gerra giroa sumatzen zen aurreko egunetan. Baina gogoratzen dut errementeria batean entzun nuela: «Bihar gerra izango da». Eta halaxe gertatu zen. Biharamunean jendea jada erreketek gisa jantzita atera zen. Nahasgarria zen, ez dakit nondik atera zituzten hain azkar arropak eta armak.

Bestalde, errepublika garai hartan langabezia asko zegoen. Estatu Batuetako burtsak krak egin zuen eta Europara ere zabandu zen eragina. Jende asko zen bide bazterretan eskupekoa eskatzen zuena.

Gerrako oroimenak argazkitan bezala ditut memorian gordeak: kamioiak nola etortzen ziren hildakoak kaxoietan zekartzatela, bakoitza zenbaki banarekin.

Fusilatuez, berriz, jabetu ere ez ginen egiten ia. Vianan bi fusilatu zituzten, baina inguruko herrietan askoz gehiago: Los Arcosetan hogeitik gora, Lodosan eta Mendabian ere beste hainbeste...

Nik ikuskizun eta festa gisa bizi nuen gerra, parafernalia horrekin guztiarekin. Herriak hartzen zituztenean manifestazio modukoak egiten ziren "Errusia zultura. Espainia bai, Errusia ez" eta antzerako lemekin. Elizara joaten ginen Santander hartu zutela ospatzeko...

Baina gauzak ez zeuden txantxetarako. Pentsa, Guardia Zibilak bandoa jo zuen esanez, inork aterik ez irekitzeko gauzez, ezta Guardia Zibilari ere!

Gaurko teknologiarekin ez zeukan zer ikusirik ordukoak. Esaterako, Guardia zibilak fusilaz

zerura apuntatzen egoten ziren, gorrien hegazkinik pasatuz gero, tiro jotzeko. Nik uste fusilez orduko hegazkinak harrapatuko zituztela.

Zuk hirugarren Gerra Karlista gisa definitzen duzu 36ko Gerra Zibila. Zergatik?

Antzekotasun handiak daude bi gerren artean. Karlistak elkartzeko modua bi gerretan berdina izan zen: elizak deitu zituen. "Gurutzada" hitza ere, karlistek erabili zuten 1932an, eta elizak bi gerrak gurutzada hitzarekin definitu zituen. Antzerako zigorrak jarri ziren, erbesteratzeak egon ziren bi gerretan...

Gizartean ere antzerako arauak izan ziren ondorio. Bi gerren aurretik zeuden ezkontza zibilak, eta bi gerren ostean elizaz ezkontzera behartu zuten jende hori.

Lehen bi Gerra Karlistetan karlistek galdu zuten gerra, eta uste dut 1936koa irabazi bazuten ere, funtsean galdu egin zutela. Euren jarri nahi zituzten antzinako erregimena eta balioak ez zirelako jarri. Gogoan dut, gerra bukatzerako erreketek batek nola iragartzen zuen: "Gerra irabaztera goaz, baina dagoeneko helburuak galduak ditugu". Jabetuta zeuden beste indar batzuek baliatu zirela egoeraz.

Gerretan bi aldeak dira berdin?

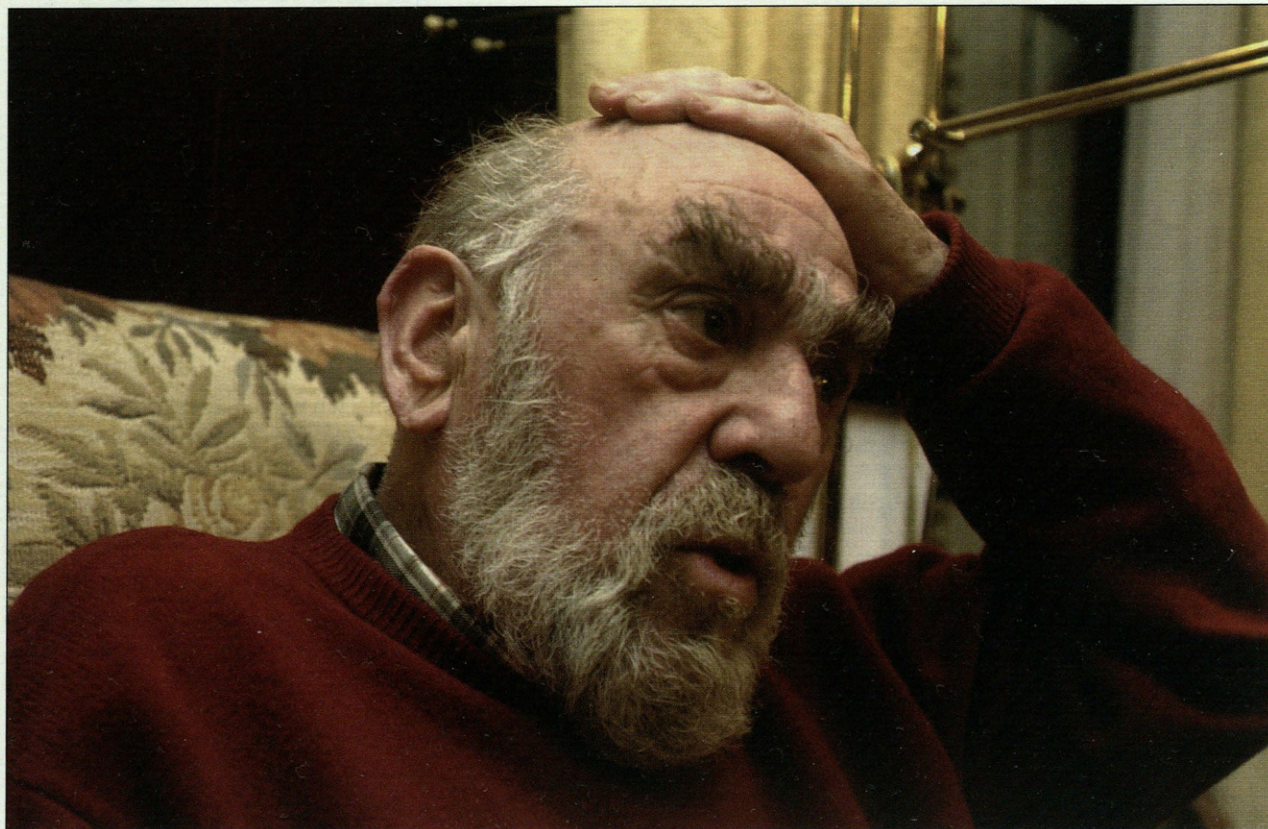
Esaten da gerra ez duela inork ira-

Pablo Antoñana

Curriculum

- **JAIO:** Vianan, 1927an.
- **BIZI:** Iruñean.
- **IDAZLEA**
- **IKASKETAK:** Zuzenbidea eta Magisteritza.
- Sanson de Sojo y de Busto herriko sekretario aritu da bizitza osoan.
- 1996an Vianako Printzea Saria jaso zuen, Kultura alorrean.
- **ARGITALPENAK:** beste askoren artean, berrienak "Noticias de las Segunda Guerra Carlista" (1990); "La vieja dama y otros desvaríos" (1993); "Memoria, divagación, periodismo", (1996); "Despropósitos" (1997); "Miniaturas" (1999); "Extraña visita y otras historias" (1999); "Último viaje y otras fábulas" (2001); "De esta tierra y otras guerras perdidas" (2003); "Las tierras y los hombres" (2002)...

bazten, denek galtzen dutela. Gerretan beti daude bi alde: herri xehea eta politikariak. Politikariak dira sua pizten dutenak, euren irabazi ekonomikoei begira. Aberria eta jainkoa jartzen dira arrazoi gisa, baina interes ekonomikoa da atzean dagoena.

Herriko jendea berotzen dute eta bi bando-tan zatitu. Baina nik dakidala herriak sekula ez du irabazten. 1936ko gerran ere, galdu zutenek irabazi zutena erbestea edo bide bazterreko tiroa izan zen. Eta erreketeeek irabazi zutena, gehienera, funtzionario posturen bat udaletan...

Tradizio karlistako familia zen zuena. Nola aldatu zenuen ideologiaz?

Umetan, familiako giroan txertatuta bizi gara, norberak ez du ideologiarik. Han entzundakoa jasotzen nuen, eta kito.

Gaztetan, Zaragozan ikasten ari nintzenean hasi nintzen jabetzen gertatu zenaz. Errepresioa jasandako jende asko zegoen han. Ezagutu nuen aita fusilatu zioten jendea, kartzelan egondakoa...

Etxean entzuten nituen gauzen kontrakoa zen, eta barruan nahaste handia sortzen zidaten bi bertsioek. Hitlerren kasua, esaterako, nabarmena izan zen niretzat. Bigarren mundu gerra lehertu zenean, karlisten artean Alemania eredu zen, garaiezina, zibilizatua, aurrerapenaren ikur. Ni luistarra nintzen, eta egun batean jesuita batek bildu gintuen, esateko gerra bukatzera zihoala eta Alemaniak galdu egingo zuela, Hitler kriminal hutsa zela... Ordura arte kontra-

koa besterik ez genuen entzun.

Horrela joan nintzen zentzu kritikoa gartzet, eta urteetan lantzen saiatu naiz. Hor egin nintzen disidente. Heterodoxoa naiz, eta pozik nago jarrera horrekin. Beti ez zaizkit gauzak ongi joan, baina ez zait sekula damutu.

Bareegia den itsasoa da gaurko gizartea. Jende asko da pentsatu nahi ez duena, bere ordeztuak bestek pentsatu dezatela uzten dutena, batere ideologiarik gabea. Horrela gaude, gauden bezala.

Vianan bizi arren, udak Donostian pasatzen omen zenituzten. Nolakoa zen udaldia?

Aita larre motzean hazitakoa zen. Baina eskolako maisu egin zen, eta bidaiatzeko gogo sortu zitzaion. Berak izan ez zuena guri eman nahian, gerra hasi aurretik eraman gintuen Donostiara. Gogoratzen dut lehen bidai horretan Calvo Soteloren hileta elizkizunak tokatu zirela. Artzain Onaren eliza inguruan genbiltzan, eta gogoratzen dut frankistek tiro jo zutela eta hildakoren bat izan zela. Gogoratzen dut baita ere bi leherketa entzun genituela Aieten, Francoren kontrakoak.

Gerra osteko urteetan ere itzuli ginen Donostiara, eta hondartzako estanpak oso barregarriak ziren. Gizonak ere derrigortuta zeuden gorputz osoa estaltzen zuen bainu jantziak eramatera. Oihalak, berriz, kotoizkoak ziren eta uretatik puztu puztuta ateratzen ginen.

Bertsoa

DOINUA:
NAGUSIA ETA MAIZTERRA

Behin Vianako printzipearen
sariraino iritsia
txapelik kendu gabea bere
eskuemate bitxia
inork ez beza pentsatu gero
zarenik ezkor itxia
biak mantentzen dituzulako
txapela eta iritzia

Aitor Mendiluze

Franco ere bertatik ikusi omen zenuen.

Francoren garaiak oraingoekin konparatuta, esan liteke zentzu batzuetan haiek bigunagoak zirela.

Orain, esaterako, errege edo ministroen bat etortzen denean, horretaz jabetzen gara Iruñea dena poliziak okupatzen duelako. Francok sortzen zuen terrorea ezberdina zen. Ez zuen poliziaren beharrik ere.

Franco Zaragozara joaten zenean, errepre-saliatuek pare bat egun lehenago aurkezten zuten bere burua komisarian, atxilotu zitzaten, polizia etxera bila joan zekien baino lehen. Euren burua komisarian entregatuta, kartzelan sartzen zituzten Francoren bisita pasatu artean.

Gogoratzen dut Patxi zaharra Zaragozara joan zen aldi batean, baila handi batera igota egon nintzela. Franco ipotx hori azpitik pasatu zitzaidan, pare parean. Ez dut ulertzen nola utzi ziguten hain gertutik ikusten.

Noiz hasi zinen idazten?

Nire aitona eta amona Navarro Villoslada idazlearen etxean bizi ziren, etxea zaintzeko ardura baitzeukaten. Liburu zaharrez beteta zegoen etxe hura, eta argazkiak ere baziren, esaterako, Villoslada Zorrilla idazlearekin agertzen zena... Etxe hartako giroak sortu zidan idazteko irrika. Gela denetan ibiltzen nintzen kuxkuxean. Hango liburu asko eta asko irakurtzen nituen. Eta esaten da idazle bat ezer baino lehen irakurle amorratua dela.

Noiz hasi nintzen idazten ziur ez dakit, baina 15 urterekin neska bati maitasun bertsoak bidali nizkion.

Hasiera hartan ezkutuan idazten nuen. Errespetu handia bainion idazteari.

Txikitan idazten denari balio handia ematen zaio. Baina kaxoi batean utzi behar da jalkitzen. Eta handik denbora askora, kaxoitik lanak atera, irakurri, eta erre egin nuen dena. Idazten, irauten duenak irabazten du. Etengabe jarraitzen duena iristen da ondo idaztera.

Literatura batik bat forma da. Formarik gabe, ez dago esanahirik. Ahozko literaturan berdin gertatzen da. Kontalari ona entzutea gozamina da. Baina istorio berak, gaizki kontatuta, galdu egiten du balioa, esanahia eta dena. Gaizki kontatutako txistea ere ez da txiste.

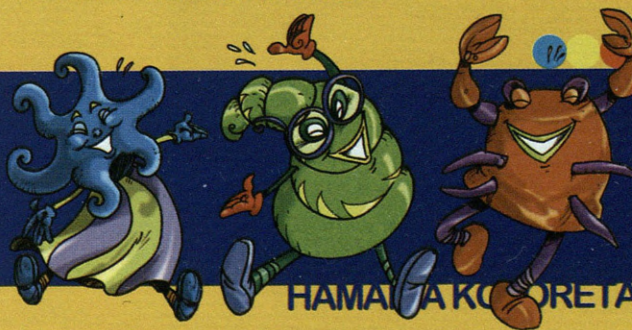
Nire kasuan, argi daukat. Idazlea egin egiten da. Sekretu bakarra dago: asko idatzi behar da, eta idatzitako dena erre.

Baina berezko sentsibilitatea ere behar da. Kanean pasa, eta manifestazio batek ez badizu ezer esaten, edo paisaia batek, edo xehetasun batek... alferrik da.

Poesian ere aritu al zinen?

Idazle edo poeta batek hasieran eredu bat hartzen du, eta horri jarraitzen dio, gainditzen

Ane Monna Oskola eta Karramarroi antzerki musikala!

Urtarrilak 18
Mungiako
polikiroldegian

Urtarrilak 31
Dulantziako
polikiroldegian

Otsailak 15
Bilboko
Kafe Antzokian

HAMAIA KOLORETAN DANTZAN

eta dantzalamiak

zenbat
gara
elkarte

kontratazioa:
San Vicente kalea, 2
48001 bilbo
tel: 94 423 75 91
www.zenbatgara.org

CD
berria
salgai

Bere hitzetan

"Jantzia besterik ez da aldatu, emakumezkoek prakak erabili, erre, ikas dezakete, baina pertsonai buruan hozka eginez gero bere arbasoengandik jaso dutena azaltzen da". ARGIA, 1995-07-16

"Trantsizio baketsuaz mintzatzen da, eta benetan gertatu dena da Franco hirugarren egunean berpiztu zela." ARGIA, 1995-07-16

"Liburua da gizakiak asmatu duen instrumenturik onena, bere buruarekin topo egiteko." www.noticiasdenavarra.com

"Politikoen nahasia da, ez dakitelako zer esaten duten edo ez dutelako esateko ezer. Eta euren ideia gabezia hitz mordoiloiz estaltzen dute." www.euskonews.com

"Nafarrok tratua dugu elkarrekin, elkar jasaten dugu..., baina ez dugu elkar maite." www.geocities.com

"Marxen sozialismo zientifikoak ez du aurrera egin. Zergatik? Gizakia utopiarako egina ez dagoelako egin du porrot." Berria, 2003-12-21

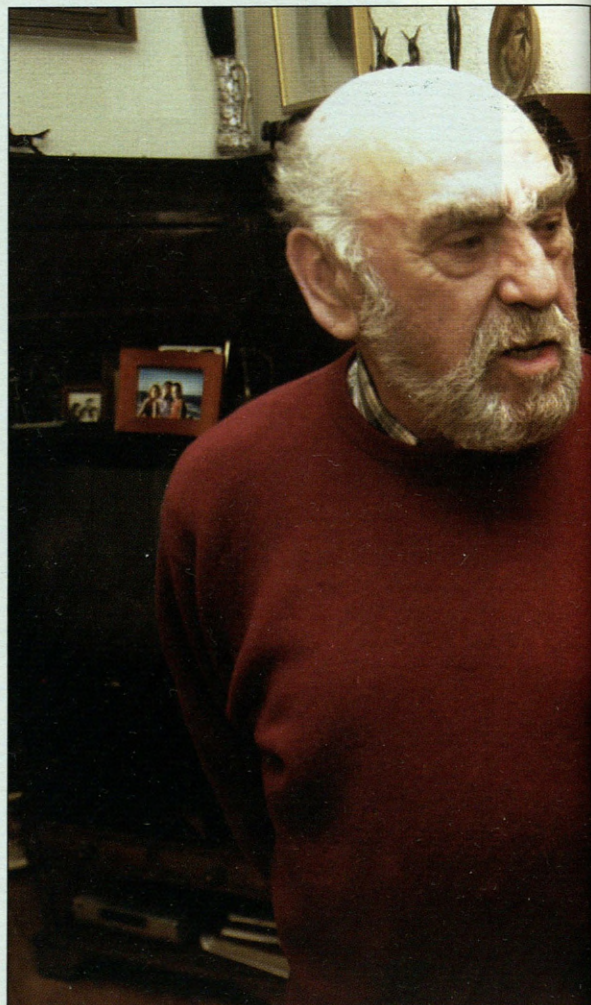
"Koherentea beti dago pareta eta ezpataren artean, eta ez du, gaur egun, zer eginik." Berria, 2003-12-21

"Ez zait interesatzen gauza batzuk argitaratzea, bizi naizen bitartean ez ditudalako gorrotoak nahi. Aberatsa banintz, idatzi eta atzerrira joan nintekeen, baina ez naiz aberatsa." Berria, 2003-12-21

duen arte. Ume batek hasieran gurasoak imitatzen dituen bezala, azkenerako konturatzen den arte gurasoez libratu behar duela. Poesian nire ereduak Alberti eta Lorca ziren. Eta ez dut uste hain txarra nintzenik. Ez dakit zergatik ez nuen segi.

Konbentzituta nago poesia prosa baino zailagoa denaz. Benetako poesia, noski, eta ez orain askok egiten duten mordoiloa, idazten duenak ere ulertzen ez duen erretolika hori. Poesia askok ez baitute ezer esaten, adarretan galtzen dira.

Poesia soiltzea da. Esanahiaren muina zortzi hitzetan beharrean hitz bakarrean esaten saiatzea. Limoiari zukua ateratzea bezalakoa da, geratzen den zukua da poesia, eta gainerako

azal dena bota beharra dago. Gertakizun historikoez idatzi izan duzu. Bateragarriak dira historia eta literatura, edo objektibotasunak bereizten ditu?

Historialariek ezkorra naiz. Ez zait gustatzen euren hoztasuna. Zehatz mehatz egia diren gertakariak eta datuak bakarrik hartzen dituzte kontuan, eta perbertitu egiten dute errealtatea, eurek azaldu nahi dutena frogatzeko.

Uste dut historia hobe egiten duela, egiazkoagoa, idazleak historialariak baino. Esaterako, Tolstoiaren "Gerra eta bakea" nobelak gehiago transmititzen du, datu hotzezko deskribapenak baino. Unamunok Bilboko gerraz idatzitakoekin ere berdin. Edo Barojarekin hobe ezagutzen da Santa Kruz apaiza, bizi egiten da bere mundua.

Zuk nondik atera izan duzu informazioa idazteko? Ez du balio datu pila bildu eta idazteak. Datuak zeure egin behar dituzu, lehenik barneratu, eta gero berriro idatzita atera. Halako egunetan karlistak zer herri hartu zuten jakiteak ez du hainbeste esaten. Nahiago dut giro hori berre-raikitzea, egun haietako errealtatea biziberitzea. Horrek ez du esan nahi gertatu zenetik atera behar dugunik.

Udaletako aktak dira nire iturri. Ipuinak idazteko ahozko kontakizunak ere hartzen ditut aintzat.

Sekretarioa izan zara beti. Herri batean pertsonaia berezia da sekretarioa...

Behin kotxean hartu nuen gizon bat, herrira eramateko. Ez nuen ezagutzen, baina berehala jabetu nintzen apaiza zenaz. Nork bere burua aurkeztu genuen, eta horrela definitu nion neure burua: "Ez naiz herri honetakoa, baina herrian agintzen duena naiz". Lehenengoan igarri zuen: "Sekretarioa!"

Ofizio horretan bitxikeria asko gertatu zaizkit. Instantziak edozein tokitan idatzita iristen zitzaizkidan: platanoak biltzen ziren paper gogorrean, egutegi batean...

Herriko jendeari, berriz, zirikan esaten nion: "Pentsa zenbat gauza dakizkizuen zuek. Badakizue politikoak ezjakin hutsak direla. Badakizue apaizak agindu bai baina ez duela esanik betetzen. Badakizue maisuak ez duela ezer irakasten... Hainbeste gauza korapilatsu jakin, eta deskuidatzen banaiz ez duzue asmatzen sinadurara non bota!"

Zinemako gidioetan ere esku hartu izan duzu.

FAKTURA EROA

"Sekretarioa nintzen garaian, herriko ero batek denuntziatu egin ninduen, eta Guardia Zibilak eraman egin zuen. Eroetxera eraman zuten, eta faktura bat iritsi zitzaidan: 'Udaleko sekretarioa, Pablo Antoñana, eroetxera eramateagatik, hainbat pezeta'. Oraindik gordeta dut faktura hori."

Montxo Armendariz zinemagilea ezaguna dut. *Tasio* filmeko gidoia idatzi zuenean, gainbegiratzeko utzi zidan, hizkuntzari erreparatzeko. *Tasio* filma kokatuta dagoen inguruko hizkera zinemara eramaten saiatu ginen. *Silencio roto* filmerako, berriz, kantuak eskatu zizkidan. Oso ondo etorri zitzaidan garai bateko abestiak gogoratzeko. Egun pasa egin genuen Vianan eta lagun zaharron artean, batek eta besteak gogoratzen genuen kantu zatiarekin, pieza asko osatu genituen. Armendarizi pasatu nizkion, nahiz azkenean ez zituen filmerako behar izan.

Uste dut herrietan aberastasun handia dagoela literaturarako oinarritzko tresna den hizkuntzan.

Hizkuntza gordetzea posible da?

Telebistarekin eta politikoen diskurtsoekin hizkuntza eskasten ari da.

Sekretario nintzenean, egunean zehar entzuten nituen hitz ezezagunak idatzi egiten nituen, eta ondoren hitztegian begiratu. Hitz zahar asko ikasi nituen horrela.

Nire teoria da, hizkuntza azkarrago aldatzen dela goimailako klaseetan, letratu gabea den jendearen artean baino. Jendea kanpora ateratzen denean ikastera, hizkera ere aldatu egiten baitu. Ohitura eta inertiak gehiago agintzen du beheko klaseetan. Desagertzen doan hizkuntzako uharteen modukoak dira.

Zure burua "duda-gizon" definitu izan duzu.

Bai, egia absolutu denak utzi nituen bazter batera, eta xake matean jarri nituen trinitatea eta antzerako ideiak.

Duda da zientzia sortzen duena. Dudarik gabe, ez genuke jakintzan aurrera egingo. Noizbait jakingo dugu munduaren sorrera zein izan zen. Baina oraingoz, ezezaguna, enigmatikoa denak ez du azalpenik. Gizakia bera ere enigma hutsa da. Zer egiten du munduan?

Azaldu ezin diren misterio hauek gizarteari ulertarazteko sortu da erlijioa. Nola azaldu zer den ongia eta gaizkia? Eta nola azaldu egungo gizartearen gaizkia emankorrakoa dela ongia baino? Alegia, petrolio, mehatzeak eta dirua gaizkia direla?

Nire filosofia eta pentsamolde honek tristura eta egonezina dakar. Ez dit ematen segurtasunik, eta aldiz, jendea denarekin oso seguru dago.

Ni agnostikoa naiz. Ez dut sinisten jainkorik badenik, eta ez denik. Jainkoarena ere deszifratu gabeko misterioa da. Baina seguru nago, Jainkorik badago, lo egongo da.

Hiru jainko daude egun. Bata kristauena. Bestea musulmanena, Ala. Eta bestea judutarra, Jabe. Nola ez dira ados jartzen, hiru gizarteek elkar errespetatzeko? Ulertzen ez dudana da erlijioek ez ezer praktikorik egitea gerrarik piztu ez dadin. Erlijioa da egun ere gerra askoren sortzailea.

Ez zara gizakiarekin oso optimista.

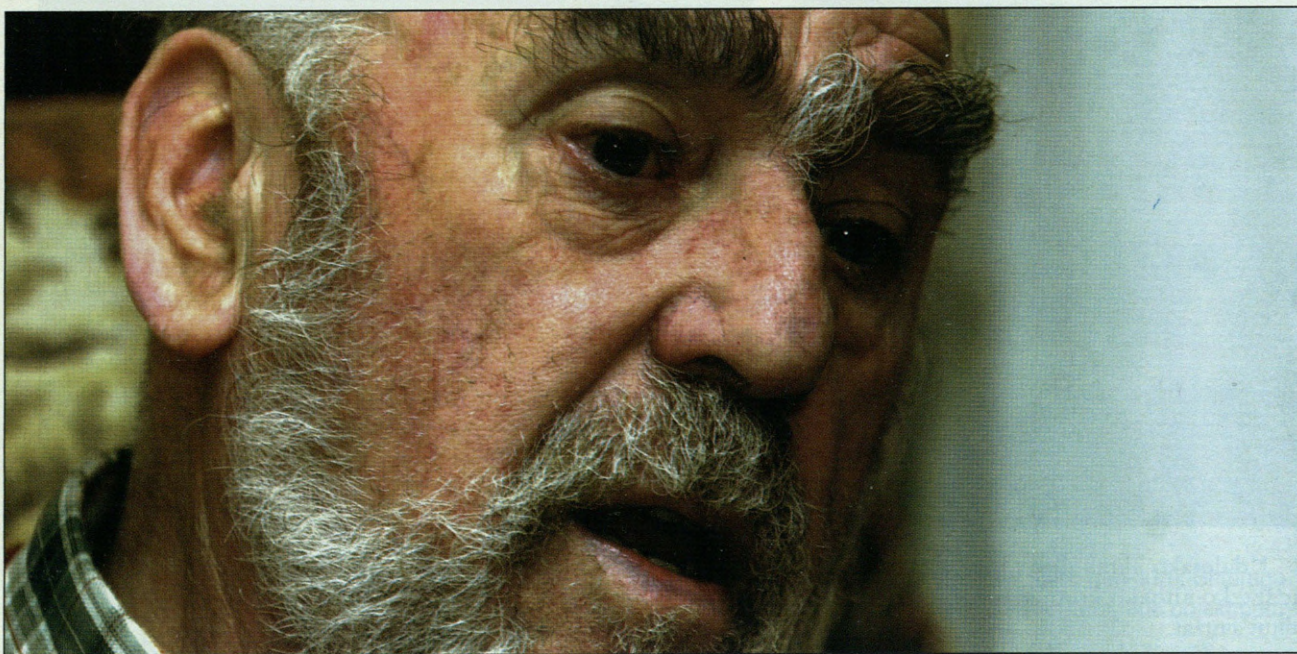
Herri honetan optimista dena, mozkorra dagoelako da.

Gizakiak bestea zanpatzea da bilatzen duena. Horrela ikusten dut aberriaren kontua ere. Aberria gutxi batzuen da, eta gutxi batzuek egiten dute negozioa. Besteek, aberriaren nagusi direnak gizentzen jardun behar dute, euren lan eta pobreziarekin. Gerrak egiten badira, aberriaren jabeek sortuko dituzte, baina eurak ez dira lehen lerroa borrokara joango. Banderak defendatzeko hil behar du herriak, makila batetik zintzilikatutako trapu hutsa bada ere.

Sentimenduzko aberri bat ere badago, eta hori desberdina da. Politika ere kasu batzue-

Baina nahiko nuke gizarte honetako borroka ez balitz hain garratza, eta manikeoa. Hemen onak gure aldekoak bakarrik sentitzen gara, eta besteak beti dira gaiztoak.

Hala ere gizarteko harremanena kontu berezia da. Jende asko dago ideologia konpartitzen duena, eta horien artean harreman onik edo feeling-ik ez da sortzen. Eta aldiz, falangeko teniente batekin zein harreman ona nuen ikustea ez da sinistekoa. Gerran guk bataila bat irabazten genuenean, esaten zidan "zorionak Pablo, baina ez dakizu nola izorratzen nauen!", eta alderantziz. Galdetzen zidan ea nola joaten nintzen berarekin tabernara. "Gogoak ematen didalako, eta kito" erantzuten nion.

tan sentimendua da, esaterako, euskaldunen arteko karlismoa horrela izan zen. Euskaldunen abertzaletasuna ere, sentimendu noblea da. Baina sentimendu horrekin jokatzeko ez da zilegi.

Jende asko ikusi dugu alderdi batetik bestera aldatzen, ideologian sekulako kontraesana bazekarren ere. Horrelakoetan ez dakiguna da, noiz esaten duten gezurra, lehen edo orain? Zergatik aldatzen dira, boterean gorago iristeko ez bada?

Zer iruditzen zaizu Euskal Herriko gizartea?

Horretan positiboa naiz. Arazorik ez duen gizartea, hilda dago. Barbantzu beltzak dituen herriak dira bizitza ematen dutenak. Eta hori da Euskal Herriak duena. Urratuek sortzen dute dinamika eta mugimendu aurrerakoia. Arazorik gabeko gizarte batek ez du ezer sortzen. Hase-rra ez da berez ona, baina eragin egiten du pentsamendua eta dialektika. Denek berdin pentsatzen duten herrian ez du inork pentsatzen.

Zer etorkizun ikusten diozu gatazka politikoari?

Horretan ere ez naiz optimista. Politikariak dira beti zauria zabalik uzten dutenak eta gainera gatza eta ospina bota. Ez diet errespetu handirik zor politikariei. Arazo honek botoak ematen baitzikio alde bati eta besteari. Eta oso fanatizatuta dago gizartea. Espero dut egun batean arrazoiketa iritsiko dela. Baina ez dut espero ikusiko dudarik. 200 urte daramagu honetan, eta herrien historia beti da luzea eta gogorra.

Ioarko errepublika ideala zer litzateke zuretzat?

Ezinezkoa da, baina amesten dutan errepublika da. Ejertzik gabekoa, gobernu-rik gabekoa, eta anarkista.

Idealtzat dauzkatz 1920ko Andaluziako komuna anarkistak. Nahiz eta garai hartan oso inozenteak izan ziren. Esate baterako, edaria, tabakoa eta droga denak baztertu zituzten. Eta lur jabeen ondasunak banatzea eskatzen zieten. Lehen kristauen antzerakoak ziren. ■

ZEIN
INTERESATUA
DEN !!

...ENTZUN, ENTZUN
BESTELA NOLA
DESPEDITZEN
DEN !!!

ONGI
IBILI,
GAZTEOK...

...ETA
BEHAR
ARTE!

SKES

Ander lipus

AKTOREA

Argentinan antzerkia euskaraz

Itzuli berri naiz Argentinatik. Nazioarteko antzerki jaialdi batetan egoteko aukera izan dugu Antzerkiola Imaginariokook eta esperientzia zeharo baikorra izan da. Hala ere, beste herrialdeetara bidaitzeak, aktore eta zuzendari ezberdinen esperientziak ezagutzeak, eta beste herrialde batzuetan egiten den antzerkia ikusteak bihotzari eta pentsamenduari pultsu oso handia uzten dio eta bizi eta sentitutakoa irentsi, asimilatu beharra dago. Hala ere, gertatutako esperientzia konkretu bati buruz gogoeta egin nahi nuke.

Bidaia egin baino lehen, jaialdiaren ardura dunei, bi funtzio egingo genituela eta bat euskaraz egitea gustatuko litzaigukeela eskatu genien. Baiezkoa eman ziguten, eta hala egin genuen. Funtzio bat gaztelaraz eta jaialdiaren programazioaren barruan zegoen emanaldia, obraren jatorrizko hizkuntzan egitea adostu genuen, euskaraz alegia.

Euskarazko emanaldian ikuslegoa oso zabala zen, argentinarrak, mexikarrak, AEBarrak, errumaniarrak... eta tartean espainiarrak ere bai. Ikuskizunarekin, nahiz eta euskaraz izan, asko disfrutatu zuen jendeak, eta katarsi bezalako bat lortu genuen ikuslegoarengan. Kritikak oso onak izan ziren.

Hala ere, bazegoen Espainiako ikuslego bat, ez zuena begi onez ikusten obra euskaraz egitearena. Eta hor dago koxka. Politika gaizki ulertuak, aurreiritziak eta mugak zabaldu baino mugak zerratzera eramaten gaituela ulertzen dut.

MONIKA DEL VALLE

Hizkuntza baten aberastasuna eta espresabideak ez ulertzearena muga baikorra izan beharko litzateke eta ez oztupo. Are gutxiago oztupo politiko edo sozial bat. Hizkuntza baten indarra, sonoritat ea, musikaltasuna... guztiak dramaturgiaren osagai dira eta ez oztupo. Oztupoak norberak jartzen dizkio bere buruari. Ikusi edota jartzen nahi ez dena, arbuia egiten da, eta hau, gizaki espiritualki pobre, kutsatu eta patetikoetan gertatzen da.

Nik pertsonalki asko disfrutatu izan dut, errumanieraz, ingelesez edota beste hizkuntzetan ikusi dudak teatroarekin. Gogoratzen naiz Footsbarn Theatre egiten zituen Shakespearearen obrekin nola negarrez eta zeharo hunkituta ateratzen nintzen ikuskizunaren ondoren. Nahiz eta nire ingelesa oso pobrea izan, hitzaren eta ekintzaren arteko inpaktu organikoak liluritzen ninduen.

Euskaraz antzerkia egitea ezinbestekoa da, eta euskaraz egiten dugun antzerki hau beste herrialdeetara eramatea gure existentziaren arma, mugak apurtu eta gainditzeko bala. Oraindik, gure hizkuntzan lan asko dago egiteke eta jolas estetiko ikaragarri ederra dauka gure imaginarioan, nire ustez sortzeko dagoena.

Hizkuntzak maite ditut (maputxea, espainola, katalana, malyalama...) eta nire hizkuntza maite dut (euskara), naturaltasunez, barruko indar batez, eta inongo panfleto eta apologiarik egin gabe euskal hizkuntza maite dut, hodei guztien azpitik, sasi guztien gainetik eta muga guztien erditik. ■

Oztupoak

norberak jartzen

dizkio bere

buruari. Ikusi

edota entzun nahi

ez dena, arbuia

egiten da, eta

hau, gizaki

espiritualki pobre,

kutsatu eta

patetikoetan

gertatzen da.

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx
bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

Antxon Gomez

EAE-ANV-ANBKO IDAZKARI NAGUSIA

Politikaren lerro larriak eta meheak

J oan den abenduaren 16an, Bergaran, ezker abertzaleak egindako ekintza batasunerako proposapenak bazterrak harrotzeko ahalmena izan du aspaldiko partez. Jakina, inertzia eta ataka itxiez jositako Euskal Herriko paisai politikoan, edozein aire freskok haize boladaren itxura hartzen du segituan.

Aukeratutako tokia ere esanguratsua izan zen. Telesforo Monzonen jaiotetxea. Ezker eta eskuineko abertzaletasunaren artean zubigintza lanean hainbat izerdi botatako buruzagia. "Politikaria", horrela idatzia, letra larritz.

Denok elkarrekin behintzat Maltzagaraino joateko zubiak eraikitze ahalmena izango luketen Monzon bezalako politikoen beharrean gaude. Behar gorrian. Zeren eta abertzaletasuna zatitutako familia ezberdinetan pairatzen ari garen estatuen aldeko erasoen tamaina ikusita, inork ezin du benetan sinistu bakoitzaren indar soilez herri hau aurrera aterako denik.

Batzuen kasuan, kontrakoa uste arren, ezta EITB taldeko idi mediatiko guztiak beretzako lanean batera jarriak ere, eta jakina, mitxelinek lokatza zapaltzea gustukoa ez eduki arren, noizbait egin beharko dute auzolana lokaztiak euren gurdia aulkiak eta guzti irentsi baino lehen.

Estatuen aurreko edozein plan, plangintxo, estrategia, taktika edo lore-jokorik apalenak ere, abertzaletasunaren osagai guztien beharra dauka. Ez bakarrik guztion indarrak beharrezkoak direlako, baizik eta gure ekintza-batasunak lokartuak, nazkatuak, aspertuak eta proposapen koherente eta komun baten zain dauden indar sozial, kultural, euskaltzale eta sindikalak piztuko lituzkeelako.

Euskal politikaren oilategian sobera oilar daukagu, eta ontza zuhurren falta ikaragarria. Euskal politikaren oilategian maizen entzundako kukurrukuak aitzakia du izena. Bakoitza gurean tematzeko aitzakia. Bakoitza gurea zurtzeko aitzakia. Bitartean azeri espainolistak sukalderraino sartuak eta oilar frantziarra teilatutik gure euskal eta euzko-oilarren arteko borrokei barrezka. Espero dezagun ere Iparraldeko abertzaleek zerbait komun eta taxuzkoa burutzea kantonamenduetarako hauteskundeetan.

Egia da Hegoaldean autodeterminazioaren aldeko indar guztiak batuko lukeen zerrenda bakar batek ekimena oztopoz josia dagoela. Egia da halako proiektu batek aurrera egiteko eragile politiko guztioi esfortzu ikaragarri bat ekarriko ligukeela, baina, halako aukera baten

ALBERTO ELOSEGI

aurrean borroka armatuaren inguruko betiko eztabaidaren sorgin-gurpilean sartzea, ETako su-etena eta abertzaleon arteko elkarlana ahalbideratuko lukeen prozesua nola gauzatu sukaldean ongi prestatzearen orde, politikako lerro meheak idaztea da.

Jakina, batzuentzat borroka armatua oztopo gairiditu ezina da, baina beste batzuentzat elkarlana eta konpromisoak ez gauzatzeko aitzakia. Aitzakia-ezinbesteko baldintza sorgin gurpil zoroaren jirabira eteten ez den bitartean, jai dugu.

Aldi berean, Bergarako eskaintzaren aurrean baldintzekin erantzun duenak, jakin beharko luke beste aldeak ere bere baldintzak jar ditzakeela mahai gainean. Asko izan daitezke. Hasteko dozenaka alkatetza eta chunka kargu publiko demokrazia, bozak, etika eta antzeko hitz potoloak alaiki baztertuz, era ziztrin eta zikin batean hartu izana. Baita herrikideak kolpatzeko, zauritzeko, gaseatzeko, atxilotzeko, euren lokalak ixteko, manifestatzeagatik isunez josteko eta antzeko pareko ohitura ez txukunak behingoz baztertzea.

Eragile bakoitzak ikusi beharko du zer egin behar duen bizi dugun une politikoa benetan

Bergarako eskaintzaren aurrean baldintzekin erantzun duenak, jakin beharko luke beste aldeak ere bere baldintzak jar

ditzakeela mahai gainean. Asko izan daitezke.

Hasteko, dozenaka alkatetza eta chunka kargu publiko demokrazia, bozak, etika eta antzeko hitz potoloak alaiki

baztertuz, era ziztrin eta zikin batean hartu izana

historikoa izateko, eta denok asko eman beharko dugu. Segur aski gehien eman eta ematen dutenei gehien jartzea tokatuko zaie, beti bezala.

Gu alderdi historiko txiki bat gara, baina horrela, beti auzolanean, gure herriaren historian lerro larritz idatzitako hainbat eginkizun eta gertakarien barnean egon gara.

Horregatik ziur gaude Bergarako bezalako proposapenak gauzatu behar direla. Bada garaia. ■

Anjel Lertxundi

IDAZLEA

Paperezko orri hau

Czeslaw Milosz poetaren "Abecedario" irakurtzen ari nintzela, orri zuriei buruzko hausnarketa ederra aurkitu dut.

"Poeta bazara, garbi ikusiko duzu paperezko orri honetan hodei bat dagoela airean. Hodeirik gabe, ez legoke euririk; euririk gabe, arbolak ez lirateke haziko; eta arbolarik gabe, ez legoke papera egiterik. Hodeia beharrezkoa da papera egon dadin. Hodeirik ez balego, ez legoke paperezko orri hau ere. Beraz, esan dezakegu hodeia eta papera elkar lotuta daudela".

"Are arretatsuago begiratzen badiogu paperezko orri honi, eguzkiaren argia ikusiko dugu bertan. Eguzkiaren argirik gabe, basoa ez litzateke haziko: izatez, ezer ez litzateke haziko. Guk geuk ere ezin dugu eguzkirik gabe hazi. Beraz, badakigu eguzkiaren argia dagoela paperezko orri honetan ere. Papera eta eguzkia, elkar lotuta. Eta begiratzen segitzen badugu, aizkolaria ikusiko dugu bertan, zeinak arbola ebaki baitzuen eta fabrikara eraman arbola, paper bihur zezaten. Eta garia ikusten dugu. Badakigu aizkolaria ezin dela bizi eguneroko ogirik gabe, eta, horregatik, ogia egiteko erabili den garia ere paperezko orri honetan dago. Eta baita aizkolaria-
ren aita eta ama ere. Modu horretan begiratzen dugunean, konturatzen gara gauza horiek guztiak gabe, honako paperezko orri hau ez litzatekeela existituko".

"Are sakonago begiraturik, geu ere bertan gaudela ikus dezakegu. Ez da zaila horretaz konturatzea, paperezko orri honi begiratzen diogularik, paperezko orri hau gure pertzepzioaren zatia baita. Zure adimena hemen dago eta baita neurea ere. Beraz, esan dezakegu dena hemen dagoela, paperezko orri honetan. Ezin duzu hemen ez dagoen gauza bakar bat ere seinالاتu—denbora, espazioa, lurra, euria, mineralak, eguzkia, hodeia, ibaia, beroa—. Dena dago elkar lotuta paperezko orri honetan. Paperezko orri honen existentzia lotuta dago gainerako gauza guztien existentziarekin".

ALBERTO ELOSEGI

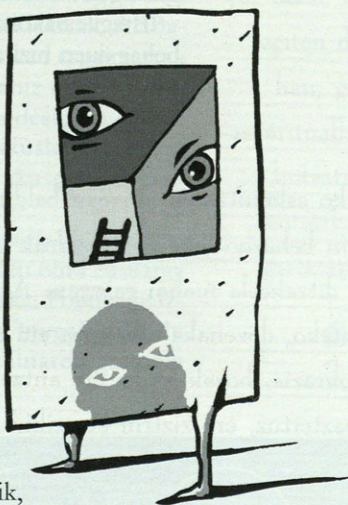
Katalunia

gizarte bat

osatzen ari da.

Katalanista?

Ez: katalana

irudiak:

Antton Olariaga

Budismoak asko eragin dion poeta da Milosz. Budismoak ez du jainko pertsonalik aldarrikatzen, ez da teista, ez da atea. Izaki bizien existentzia—oinazea, bizitza, iraupena—da Sidhartaren oinarri espiritualak. Jatorri espiritualekoak izan arren, materialista hutsak bihurtu ditugun egunotan, letrez bete dudana paperezko orri apal honen existentzia lotuta egongo ahal da, orri hau zuria zenean bezala, gauza guztien existentziarekin!

Perla

Kenneth Clark arte-adituaren amak ez omen zuen elizara joan nahi izaten, "zerbait sentitzeko beldurrez".

Eskubideak

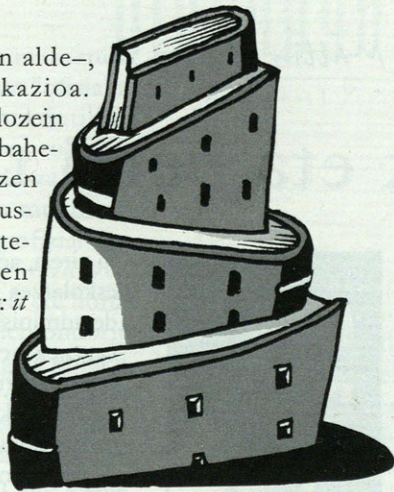
Egun bat seinالاتu digute giza eskubideak ospa (?) ditzagun. Urtero, egun bat. Hogeita lau ordu izango ditugu urtero giza eskubideen gorazarre egiteko. "1. Artikulua: gizaki guztiak libre jaiotzen dira eta berdina dira duintasunari eta eskubideei dagokionez". Munduan jende-talde handi batek ez du libre jaio eta libre izateko aukera duinik. Aldiz, eskubide nagusiak bermatuta ditugula uste dugunok, libertate osoa dugu insolidarioak izateko miserian bizi direnekin, askatasunik gabe, injustizietatik babestuko dituen ezer gabe; libertate osoa dugu insolidarioak izateko baita gure alboan lotuta, mehatxatuta, irainduta bizi direnekin ere.

Baina desengaina gaitezen: inoiz ez gara berdina izango ez legearen ez geure kontzientzien aurrean, desberdintasunak nagusi diren mundu batean; ez gara aske izango, askatasuna gozatzeko aukerarik ez dutenen ondoan.

Durango

Liburu salduenak, nork bere komenientziarako datuak, firmak, errromesen urteroko erritualak... Bale, ondo da, mundu guztiko feriek (izan) dituzte akats horiek, gu orain zulo berean eror gaitezen. Baina aztertu beharko dugu zerk eta nork egiten duen benetako komunikazio baten alde—erreali-

tatea den bezalakoa islatzearen alde-, zerk lausotzen duen komunikazioa. Esandako zernahi, emandako edozein datu irenstera ohitu gaituzte. Galbahe-rik gabe, kritikarik gabe jasotzen dugu esaten zaiguna. Non, eta hausnarketarako -kritikatarako- materiala eraskustea helburu lukeen azoka batean. *Very tipic, my darling: it is basque culture.*

Sadam Husein eta/edo Bush

Nor dugu, nork bidalia da, zergatik salbatu nahi gaitu? Et, et, et, sufreaken usainak ez al du salatzen nongo uzkitik sortua den? Puzkar egiten du etengabe! Miztoak suge itxura hartzen dio hitz egiten hasi orduko!

Bai, bai, ondo da, horiek guztiek deabruaren aurrean nagoela jakinarazten didate, baina...

Baina eta sufreaken usain sarkor hori zeruak jarritako froga bat balitz? Azkeneko aldiz nire leihotik bat-batean neska eder biluzi hura sartu zenean, ez nuen jakin deabrua zen ala zeruak eskaintzen zidan opari bat... Oraingoan ere ez al zait gauza bera gertatuko?

Alferrikakoak dira Erdi Aroko tratatuetan ageri ziren deabruaren kontrako aholku eta antidoto haiek guztiak, ez dute-eta aintzat hartzen deabruak tentatuaren baitan beti-beti isurtzen duen megalomaniaren pozoia: *ni* bidali nau mundura; *ni* izendatu nau salbatzaille; historiak *ni* saritu orde, *ni* naiz historia saritzen dudana; ez nauzue merezi, baina, hala ere, salbatuko zaituztet!

Halatan, telebistaz egunero-egunero ikusten dugun horrek, adore harturik, mundua -eta munduan gu!- salbatzeko lanari ekin zion egun gogaikarri batean...

Oihartzunak

Hots bakoitza esperientzia askoren enkontua da. Horregatik: aurrez oihartzunik jaso ez duen jardun literario batek nekez transmiti dezake oihartzunik. Gaurko literaturak -ez naiz euskal literaturaz soilik ari- gero eta oihartzun gutxiago jasotzen badu, zer oihartzun utziko du? Uste dut galdera horren erantzunak guk bizi dugun garaia buruzko diagnostiko ezin zorrotzagoa emango ligukeela.

Zoriaz

Egun hauetarako utzita neukan. Ez nion astirik gabe ekin nahi, denbora eskaini nahi nion, lagun batek aholkatua zidan bai liburua bai patxadaz hartzeko ere, Lord Byron-ek dioena aurkituko nuela-eta bertan: "Zorionaren oroitzapena ez da jada zoriona: baina oinazearen oroitzapena oinazea da oraindik".

Orain hiru bat hilabete erosi nuen. Gaztelaniaz. Baina sasoi hartan lagunak eskatzen zidan lasaitasunik ez, eta atzeratu eta atzeratu egin nuen irakurketa. "Ea Gabonetan..." esaten nion neure buruari. Eta zoriak nahi izan du nik gaztelaniaz irakurri nahi nuenak euskaraz ere argia ikusi izana. Urtzi Urrutikoe txekak itzuli berri duen Imre Kertész-en *Zoririk ez* liburuaz ari naiz.

Literaturaren negoziatu honetan ez dabilen batek nekez ulertuko du mundu osoko hainbat literatur lan lehenbizikoz euskarara itzulita irakurtzeak dakarkiguna irakurleoi, idazleoi, gure literaturari, euskarari berari.

Esandako zernahi, emandako edozein datu irenstera ohitu gaituzte. Galbahe-rik gabe, kritikarik gabe jasotzen dugu esaten zaiguna. Non, eta hausnarketarako -kritikarako- materiala erakustea helburu lukeen azoka batean

Katalunia

Euskaldunokin amorratzen dira, euskaldunok gaituzte hizpide, euskaldunok galarazten diegu loa, iruditzen zaie Euskal Herria Kantauri itsasoan gorantz askatzen eta askatzen ari den lurralde bat dela...

Hala iruditzen zaie. Bitartean, ordea, Katalunia da gizarte bat osatzen ari dena. Katalanista? Ez:

katalana. Uste dut hor dagoela haien eta gure arteko aldea. Eta ni Espai-

niaren batasunarekin kezkatutako tertuliano itsu-gor horietako bat

banintz, Kataluniara begira jardungo nuke Euskal Herriari eskaintzen dioten ia denbora osoan:

largabista baten laguntzaz jardun ere, Katalunia zenbat eta zenbat urrutiratzen ari den ikusten, *perque ella no dorm*, poeta hark zioen bezala...

Mattin Irigoien

IDAZLEA

Berri onak eta berri txarrak

Berri ona. "Euskara" deitu GIP bat (Groupement d'Intérêt Public Interes Publikoko Elkargo gisa izendatuko dudana itzulpen estandarra igurikatu artean) sortuko da Iparralde honetan. Obragintza Publikoaren gorpuzte juridiko-administratiboa lortzea omen du sortze honek helburu. Jarraipen egituratua. Soilik?

Departamendu bat sortu izan bazen ez zen n-garren ersatz horren beharrik izanen. Ohitzen hasiak gara engoitik, eta "Pays" Pays Basque, estudio prospektibo, Antolakuntza Eskema, Garapen Kontseilu, Hautetsien Kontseilu, Hitzarmen Berezi, Hizkuntza Kontseilu ala Obragintza Publikoa sortzen ikusi dituenak zer bait ikusia izanen du bere bizian.

Jakin dugunez, Frantziako Hezkuntza Ministerioa IPE horren partaide izan daiteke, bera euskarazko hezkuntzaren eskaintzaren handitzeko kontzertazio gunea izanen delarik.

Maleruski, ez da hizkuntz politika baten helburuetaz tuntik ikusten erakunde berriaren zirriborroetan. Gogoan dut Antolakuntza Eskeman (1997) helburu kuantitatiboak ados-

GAIZNA IROZ

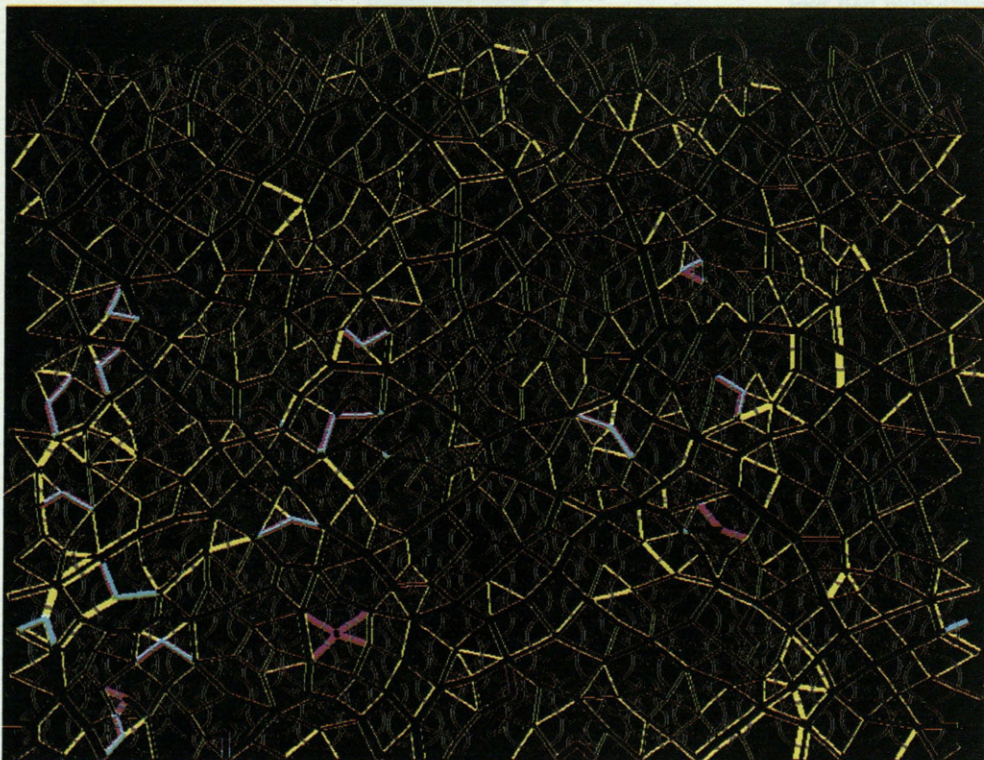
tu zirela, adin klaseko %40 B eta D ereduetan eskolatzea honenbeste urte barne, eta bestalde administrazio publikoetan elebitasuna bultzatzea bezalako orientabideak. Honetan horrelakorik ez.

Azkenik, IPEren sortzeak egoeraren larria gorde nahi liguke. Frantziako administrazioa ez da milimetro mugitu berak gutitu mintzairaren gutiespenean. Frantziako Estatu Kontseiluko ebazpenen ondorioz hezkuntza elebidun mota oro (murgiltze ala parekakoa) legetik at den eremu batean dira, administrazioaren oldar baztertzaila jasateaz bestalde. Ondoko galdera arranguragarria "gure" hautetsi handien jarrerari buruz doa. Zein dira beren asmoak, euskara salbatu ala agonia eztitu? Bietarik izanen da, baina Miarritzeko auzapezak soziolinguistiko inkestaren emaitzen agerpen publikoa bere debekuaz trabatzen duelarik justu IPE horren sortzea aitzin, niekez ulertzen den jarrera da. Ustez, politikan sekula deus ulertu baldin badut bederen, arras memento onean etor zitekeen emaitza katastrofikoan aurkeztea aterabide batzu obra leza-keen IPE bat sortzen ari delarik, botere publiko-koen inizatibaz gainera. Gatu honek baduke

beste buztanik, eta buztan horren korapiloa ez ahal da izanen euskararen garatzerik ez dutela nahi...

Gure kontsolamenduko, defendatzen dugun problematikak eta/edo gaur garatzen diren borroka moldeek botereguneak hazkatzen dituzte. Euskarak aktualitatea egiten jarraitzen du hemen, erdi-hila iza-nagatik.

2010-ken-hogei urteek asko ekarri digute. Debate gune berriak jendarte zibila eta elkar-te mundua politikoekin edo administrazioarekin nahasi zituen. Alde nabarmena izan da ondorioz gure diskurtsoan. Botereekin torra-

ka aritzeak bultzaturik, argudioak zorrozturik atera ginen eta aitzinagoko urteetan "ofizialtasuna" bezalako kontzeptuak anekdotikoki baizik ez baziren agertzen, fase honen kausitze bat da gaur osoki eta molde zabalean hedatua dela euskararen aldeko mugimenduan, abertzaleen artean halaber, ofizialtasunaren aldeko diskurtsoa, argumentazioa eta hiztegia. Lizarra-Garaziko akordioa ere hortik pasatu da. Elementu horien guzrien ondorio, lurraldetasuna eta hizkuntzaren gaia ebidentziaren ardatz jarri da, elkarlana eta eraikuntzarako ausartzia berpiztu, Batera bezalako plataforma posible egin. Aitzin keinuak izan ziren jada EHEren bideseinaleen edo euskarazko xekeen kanpainarekin adibidez. Geroztik, Bai euskarari akordioetarik landa, Herriko Etxeen kanpaina heldu da eta demoek bezalako taldeek arras molde interesantean biziarazten dute euskararen baliatze konkretuaren debatea. Ofizialtasuna aldarri hezur mamitu gisa garatzen ari da eta Estatutik ukan ezinik, bere obratzeko urratsak dira lantzen azkenaldian. Duela hogeitau urte imajinatzen ez genituenak, gaur ikusten ditugu.

Garai hauek aitzin, uste genuen euskara gure baitan genuela, eta alderdikierian, militar zein politikoan, denbora higatzen zutelarik militante gehienek, euskara instrumentu bat zen "norbere euliak besteen buztanez haizatze"ko". Aipatu hupatze kualitatiboa ordura arteko "barne" gatazken gainditzearen ondorio (edo iturri) izan da, egia baita "mugimenduko" alderdien edo erakundeen arteko edo barneko gerlatxoek elkarren sudurren ausikitzea ohi-tuak gintuztela, funtsezko debateen hazteko orde... Eta behatzen badugu Lizarra-Garazi apurtuz geroztik den giroari, beharko genuke berriz haurkeria horietan higatu, gu ez bagara, gazte belaunaldi pare bat bederen!

Berri txar eta berri onak gorabehera, gure hizkuntz eskakizunak pil-pilean ditugu beti, beharrorduak obratzen direnetaz aise gorago, euskalgintzaren influentzia eremua izan denaren aldian zabalagoa eta jantziagoa, eta prestatu behar gara, euskararen berreskurapenezko urrats konkretuen obratzek kontrako jarrerak aktibatuko dizkigulako ondoko urteetan. Saltsa nahasia beharbada, baina garrantzitsuena ematen diren urratsak gure asmo estrategikoen zentzuan emanak izan daitezten da. Eta horretarako aliatuak behar ditugu, hautetsien behartzeko batetik, gure baitako botere gerlatxo antzuen ekiditeko bestetik. Jendarte dugu erakarri behar, galdera soziala emendatu erraten den bezala.

Baietz Star Academy-ko Patxiri konfiatzen diogula Herri Urratseko aurtengo kantua! ■

TXARRAK
Itxaro Borda

Eskalearena

Port de Suzeye karrikaren kantoi batean dago. Jendeak trumilka pasatzen diren gunean. Euria ari dela, teilatu gorakoien maldan gerizatzen da. Alkohol urrina barreiatzen du orotan. Pixa, saihetseko zikin-ontzira zuzentzen du, bizkarrez emanik, nehork ikus ez dezan. Aspaldi bide du ez dela garbitu. Berria da. Hor bertan lo egiten duela paria nezake. Alabaina, urtero Mousserollesko harresietan irekitzen den "gaueko mahaia"z aparte, hiri honetan ez da lekurik ilunbea datorrenean, eskaleen aterbetzeko.

Alta ez du eskea debaldetan egiten. Inguruan metatzen dituen puskila nahasien gainean musika partidura bat pausatzen eta aldizka, melomanoa bailitzan, behar bada hala da, flauta edo kitarra jotzen du. Behin Ludwig Von-en "pozaren himno" ezaguna eskaintzen entzun dut. Eta sinfoniarik ederrena zela iruditu zait orduan, nahiz eta flautaren zuloetan behatzak uzkur eta dudatsu susmatzen zitzaizkion. Hotz beltza denean, erhi gogortuekin, kitararen hariak kilikikatzeko zailtasun ikaragarriak ditu. Iragaten direnentzat baino gehiago, bere buruarentzat ari da bildurik, soinu jotzen; semerik ordea, ez dauka.

Ez du jakin Sarkozy ministroa Baionan izan dela, hondarrean. ■

HIRUKO TXIKIAN
Jose Mari Ostolaza

Batera so

Bestera jo. Mahai tartetik ibiltzea maite zuten, eurentzat ikasleen izu aurpegiak lasaigarriak bailiren. Alde bateranzko begiradak bestalderanzko belarrondoko itsua iragartzen zuenez, ikasleok gure buruak mahaiaren azpian ezkutatzeko saiatzen ginen. Maiz, ustel haien eskuak egurra jo eta beren eroaldietan sututa ostikoka hasiko zitzaizkizun asto beldurtuen antzera. Ondoren eta postrerako makila izaten zuten gustukoen. Txintxoei begiratu eta guri eman. Ez ziren tronpatzen. Aspaldi honetan, EAJ dute begipuntu. Eta garai bateko izarra, Atutxa, ninien xede. Etsaietan etsaiena balute bezala ari zaizkio iraintzen, formalki ere zigorrarekin mehatxatuz. Baina jo, ezkerreantzat jotzen dute. Atzo Jokin Gorostidi eta Juanjo Arruti bereizi dituzte, orduko eskoletan bezalaxe txintxoan isilatasuna aldeko. Bere jokoan nagusi, erditik dabilzkigu bi errenkada finko osa ditzagun, horrela lerrotan errazkiago menderatuko gaituztelakoan. Ezkerrarekin amaitu dutela iruditzen zaienean bestearekin hasiko dira, jotzearena sistema bakarra baitute joan berri dugun mendea lekuko. Eta dirudienez gu elkarrengana bilduko gaituen ama santisimari ezagutzen ez dugunez, bakoitza bere lerroan jarraituko dugu egurra jasoz. Egun hona, bihar agian horra. ■

berria

Eliteak euskaldun ote?

J. Ignacio Perez Iglesias

"(...) Partaide elkarteak jakitera eman berri du ikastolako ikasleek beste ikastetxeetakoek baino emaitza hobekien lortzen dituztela. (...) Baliteke goizegi izatea joera horien ondorioak era egokian balioztatzeko, baina hemendik aurrera, erdaldun baino euskaldun gehiago iritsiko dira lan mundura eta, batez ere, erantzukizun handiko tokietara Euskal Autonomia Erkidegoan. (...) Ez naiz ausartzen esaten EAEko eliteak euskaldun izango direnik, baina horren antzeko zerbait gertatuko da, EAEko goi mailako profesional gehienak euskaldun izango baitira. Horrek berebiziko ondorio onuragarriak izan ditzake euskal kulturaren esparru guztietan, euskalduntasunarekin batera euskaltzaletasuna badoa. Eta kontuan izan beharko litzateke hori datozen urteotarako kulturpolitikak irudikatzerakoan. Baina bestelako ondorioak ere izan ditzake kontu horrek gizarte egiturari eta, oro har, euskal politikagintzari dago-kionez. Hain beldur handia diegun bi komunitate horiek gero eta eratuago eta gero eta

urrunago ez ote dauden beldur naiz, eta beldur naiz, orain arte ikusitakoa ez ote den areagotuko ere. Hortaz, %40 da, gutxi gorabehera, haur eskolatu berrientzat A eta B ereduak aukeratu dituzten gurasoen ehunekoa eta %40tik hurbil dago "konstituzionalista" izenlagunez ezagunak diren bi alderdien boto emaleen ehunekoa. Oso handia da hor dagoen arriskua, jakina, baina horrek ez du esan nahi arriskuari ekiditeko gizarte bateratasunaren aldarean euskara eta euskal kultura sakrifikatu behar direnik. Ez, zuhur eta tentu handiz jokatu beharko dugula esan nahi du, besterik ez".

TU lankide

Ana Urkiza-ri elkarrizketa

"(...)Euskal literaturak badu zerbait berezia, hizkuntzaz aparte. Niretzat sinbologia bat erakusteko eta transmititzeko hizkuntza oso berezia erabiltzen duen literatura ezberdina eta oso propioa da gurea. Espainiako literaturarekin konparatuz gero, iruditzen zait geurea baino zaharkituago dela formatan eta estiloan ere, eta euskal literatura aurrerago dagoela, gauza beretsuak esateko baduela lengoia propioa eta aberatsa (...)".

◆ Arcadio Esquivel, Panamako *La Nación* egunkarian.

- Zuloan: Ustelkeria.
- Alkandoran: Latinoamerika.

◆ Tayo Fatunla, Ingalaterrako *West Africa* egunkarian.

- ...Bizitza bera bezala, Katanga seme, gure arazoak bigarren mailakoak dira Saddam Husseinarekin alderatuz.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitalpenaren erantzukizuna hartzen du.

kutxa

gizarte ekintza

Musika

Lindegaard fondoa
Euskal Herriko
jazz fondo bakarra

▣ *Ezpalak*

▣ *Argitalpenak*

▣ *Ikuskizunen agenda*

▣ *Denbora-pasak*

▣ *Ihesi*

▣ *Makina bat kontu*

Teknologia eta kontsumoa

Gutako %42ak
ezin du telefono
mugikorrik gabe bizi

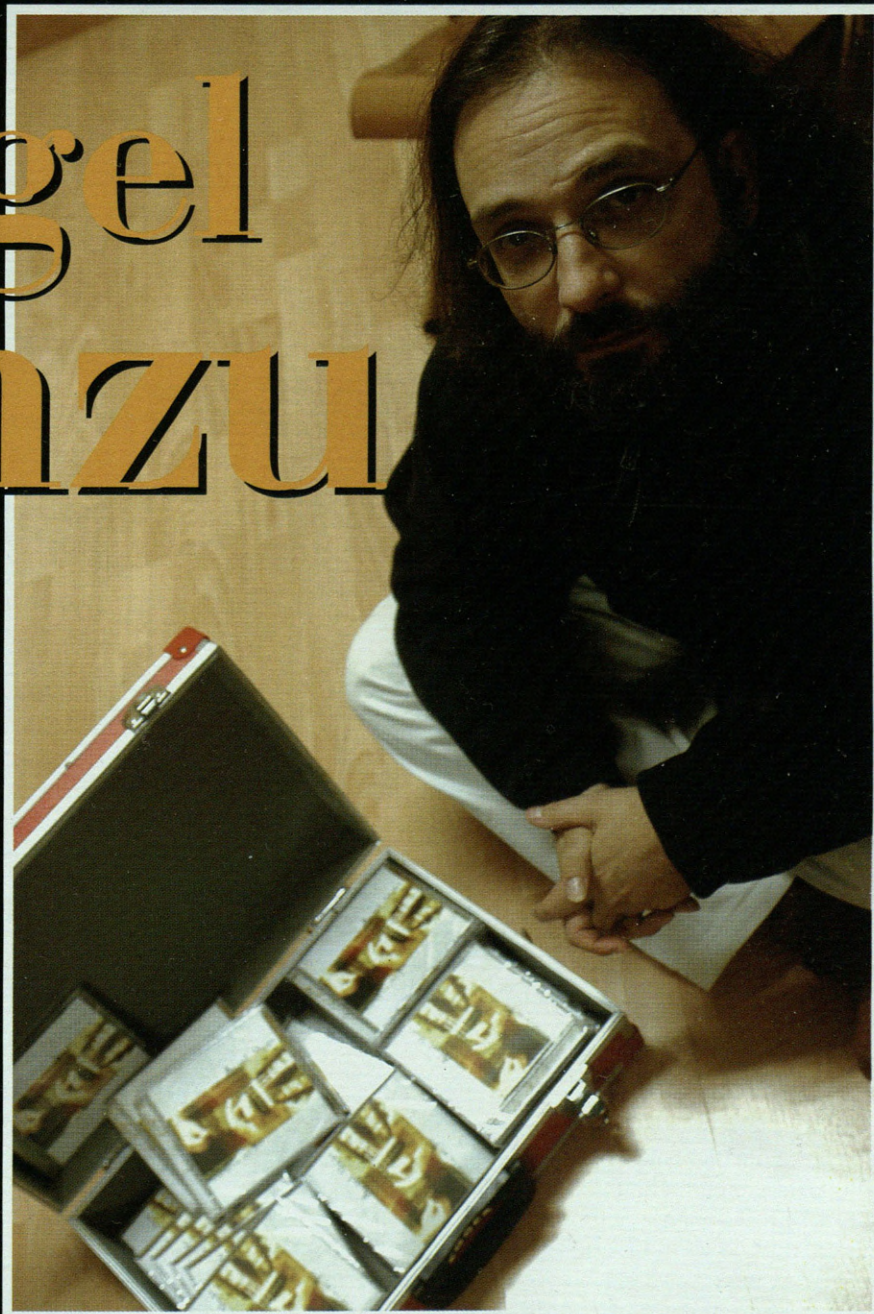
ARGIA

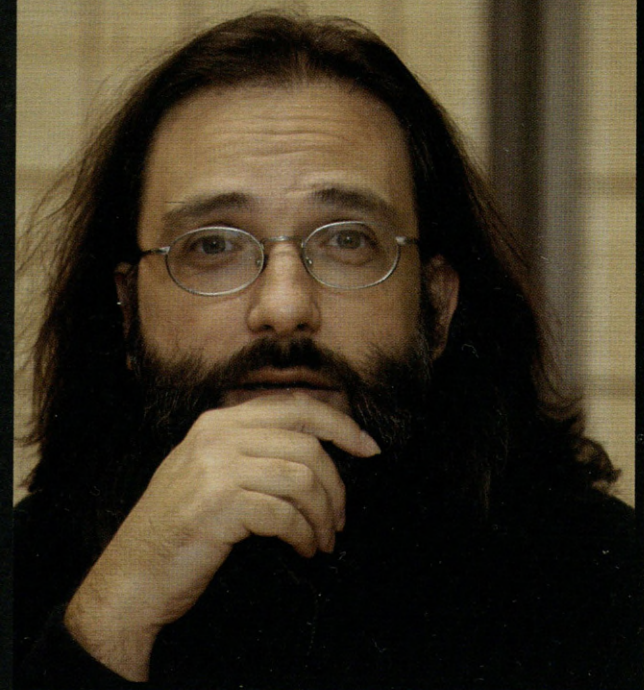
erdiko kaiera

kultura eta aisia

Angel Unzu

Angel Unzu musikari iruindarrak bigarren bakarkako diskoa kale-ratu du orain gutxi, *Melodías de piel* izen-buruean. Elkar argita-letxearen *Laida* zigilua arduratu da lan berria karrikaratzeaz.

«Nire sormen lana biga batean utzi ohi dut»

Zazpi urte pasa dira Jazzelek zure 13 *solos* izeneko lehen lana argitaratu zuenetik. Zergatik hainbeste denbora?

Batez ere, beti nire sormen lana bigarren plano batean uzten dudalako. Musikan profesionalki dihardut eta hori da nire eguneroko betebeharra, konponketak egitea, zuzenekoak egitea, estudioko lanak... Horregatik, nire sormen lana beti bigarren plano batean utzi ohi dut. Izan ere, lan mota horrek ez dauka irteera handirik. Hortaz, lan profesionala aukeratzen dut, jaten ematen didana. Bestalde, horrelako musika jorratzen duen disko bat argitaratuko zuen diskoetxea aurkitzea asko kostatu zait; izan ere, ez da jazz klasikoa, ezta musika estilo zehatz bat ere. Hortaz, diskoetxea aurkitu eta lana guztiz amaitu bitartean denbora dexente igaro da.

Zenbat denbora dute abestiek?

Abesti batek zazpi urte ditu, aurreko lanean sartuko nuenentz zalantzak izan nituen-eta. Lau urte dituzten abestiak ere badaude. Beste batzuk, berriz, duela gutxi konposatutakoak dira. Asko atzeratzen joan naizen lana da, diskoetxerik ez nuelako hain zuzen. Hilabeteetan buru-belarri murgiltzen nintzen proiektuan, baina, lan profesionalak denborarik uzten ez zidalako edota diskoetxerik ez nuelako berriro kaxoian gordetzen nuen. Hilabeteak, urte erdi edo urtea gordeta izan ostean proiektuari berriro heldu niezaiokeela pentsatu eta make-

JON
GURRUTXAGA
Argazkiak: Eli Gorostegi

tak entzuten hasten nintzen. "Ongi dago bada" esaten nion neure buruari eta berriro ekiten nion lanari. Oso luzea izan da.

Zer da zuretzat larruazal melodia bat?

Tituluak ez du esanahi zehatzik. Niri musika kaskoekin entzutea gustatzen zait. Instrumentu batek *reverb* efektua duenean urruti dagoela dirudi, efektu hori ez daukanean, ordea, instrumentua bertan duzula dirudi. Orduan, kaskoekin *reverb* efekturik gabeko edozein instrumentu entzutean belarri ondoan duzun sentsazioa duzu. Horregatik, burua mugitzean doinu edo instrumentu horrek larruazala ukituko dizula dirudi. Sentsazio horretatik dator diskoaren izena.

Ez omen duzu sentimendurik adierazi nahi izan disko honekin. Zer da musika orduan, sentimendua ez bada?

Hori egia da. Ez dut istoriorik kontatu nahi, bestela idatzi egingo nuke-eta. Ez daukadalako ezer kontatzeko edo nahi ez dudalako, baina ez da nire heburua istorioak kontatzea. Sentimenduak baino sentsazioak helarazi nahi ditut. Zintzoki igorritako sentsazioak badira, entzulea konturatuko da. Gero berak ikusiko du sentsazioak soilik edota sentimenduak igortzen dizkion.

Melodías de piel entzutean hainbat kantez osatutako diskoa baino film baten soinu banda

entzuten ari zarela dirudi.

Jende guztiari berdina ari zaio gertatzen. Alde batetik soinu banda orkestra doinuekin egiten delako eta beraz orkestra entzutean erraz identifikatu ohi da soinu bandarekin. Beste abestiak ez hainbeste. Dena dela, ez da nahita sortutako efektua izan. Diskoan orkestra doinuak sartzea gutizia besterik ez da izan. Halako formazio eta orkestrerarako konponketak egin izan ditut, baina nire abestietan ez dut inoiz orkestra handi bat izan. Horregatik, papera hartu, idatzi eta gero konposatutakoa hogeit pertsonak interpretaturik entzuteko gogoia neukan.

Sortu al duzu inoiz soinu bandarik?

Laburrentzako musika sortu izan dut, baita antzerkirako zenbait lan ere. Zinerako, aldiz, ez dut ezer egin. Beste edozein lanbidetan bezala

"Ez dut istoriorik kontatu nahi, bestela idatzi egingo nuke-eta. Ez daukadalako ezer kontatzeko edo nahi ez dudalako, baina ez da nire helburua istorioak kontatzea"

Beste pare bat egunetan nahasketak egitea zen asmoa. Baina ezinezkoa izan da. Planteamendu hori burutik kendu behar izan nuen, hainbat musikarirekin entseatzeari ere ezinezkoa baita. Hainbeste musikariren agenda koordinatzea oso zaila izan da.

Azkenean nola grabatu duzue?

Orkestraren grabaketa honela antolatu nuen: egun batean harizko hamabost musikariak bildu nituen eta beste batean haizezko beste bostak. Ordurako hainbat gitarra eta perkusio grabatuak nituen. Duo eta trioak sesioan grabatu ditut, kasu horiek besteak baino erraza-goak ziren. Azkenean hamabost bat egunetako grabaketa izan da.

Inprobisaziorik egin al duzu?

Jazz ukitua duen diskoa izatean badaude inprobisazioak. Baina beti ere jazz eskema tipikoa jarraituz, hau da gaia, inprobisazioa eta amaitzeko berriro gaia. Ia abesti guztietan daude inprobisazioak, bai nireak eta bai animatu den beste musikari batenak ere. Inprobisazioak egin ditugu, baina jazz eskema hori jarraituz, ez estudioa heldu eta ea zer asmatzen dugun esanaz. Eta are gutxiago orkestrarekin egindako abestietan, musikari bakoitzak bere partitura zuen eta bertan jartzen zuena jotzen zuen. Inprobisazioren bat zegoenean bagenekien zein konpasetik zein konpasera eta nork egingo zuen. Kontrolaturiko inprobisazioa izan da.

Zein da konposatzeko erabiltzen duzun bidea?

Gitarraz baliatzen naiz konposatzeko eta gero ordenagailua ere erabiltzen dut. Duela bi urtez geroztik daukat ordenagailua eta egia esan autoa daukazunean bezala gertatu zait, zeure buruari galdetzen diozula: "Nola moldatu naiz orain arte autorik gabe?". Bada niri berdina gertatu zait ordenagailuarekin. Dena dela, papera asko erabiltzen dut. Askok gustatzen zait idaztea.

Zer du Egberto Gismontiren *Memoria e Fado* kantak diskoko bertsio bakarra izateko?

Liluratu egiten nauen abestia da, konposizio borobila. Formaz oso sinplea da, hau da, bi gitarrak osatutako abesti bat da, batek armonia egiten du eta besteak melodia. Baina bai armonia eta bai melodia ere bikainak dira. Oso gustuko dudana kanta delako sartu dut diskoan. Behin partitura atera eta ordenagailuan grabatu nuen. Banekien estudioan abesti hori jotzen asko gozatu nuela; izan ere, estudioan jotzen asko gozatzen dut. ■

ren plano

buru belarri murgildu beharko nintzateke horrelako zerbaitetan hasiz gero. Filmetako musika egitekotan guztiz sartu beharko nintzateke mundu horretan eta momentuz ez da nire asmoa. Arlo horretan sartuz gero, ikasi egin beharko nuke eta gero nire lekutxoan egin. Izan ere, mundu horretan diharduen jendea hain dago sartua arlo horretan ia sektore guztia bereganatua duela.

Zertan inspiratu zara lan hau egiteko? Irizpide zehatzen bat erabili duzu konposatzerako orduan ala abestiak era naturalean sortu dira?

Musikarekin loturiko guztiak inspiratu nau. Gustuko ditudan artistek ere noski. Disko guztian elementu bat nahi izan dut nabarmendu: gitarra. Hau da, gitarra da diskoko protagonista. Bakarrik dagoenean, duokein, trioekin eta baita orkestrarekin ere gitarra da protagonista.

Nola moldatu zara hogeita hamar musikarirekin grabatu ahal izateko?

Nekagarria izan da hainbeste jende koordinatzea. Izan ere, musikari onak direnez egutegia leporaino beteta baitaude. Nire hasierako ideia hiru egunetan guztiok elkarrekin grabatzea zen. Lehen eguna soinu frogak egin eta kontaktuan jartzeko; bigarrena, lehen grabaketa eguna, goiz eta arratsaldeko disko osoa bi aldiz goitik behera grabatzeko; eta hirugarrena, berdin, goiz eta arratsaldeko disko osoa goitik behera grabatzeko.

"Orkestrerarako konponketak egin izan ditut, baina nire abestietan ez dut inoiz orkestra handi bat izan. Horregatik konposatutakoa hogeit pertsonak interpretaturik entzuteko gogoia neukan"

MUSIKA

"Arin mozkortzen gara Pio Lindegaard jazz aditu eta ikerlariari buruz hitz egiten dugunean", bota digu hitzordura heldu eta berehala Blanca Diezek, Lindegaard fondoaren dokumentazio lana egin duenak. Kazetaria ere mozkortuta atera da solasetik. Hordituta, deskubritu duelako Bizkaian izan dela jazzaren maitale fidel bat, aditua eta musika mota hau ingurukoei itsasten bizitza eman duena: Pio Lindegaard. Maiatzetik, bere pasioaren lekuko diren horiek Areetako musika eskolan dituzte gordeak. 7.000 dokumentu baino gehiago, denak jazz zaleen esku. Pio Lindegaardek berak nahi izango lukeen moduan.

"HANDIKOTEA, IREKIA, HURBILA". Hala deskribatu dute Pio Lindegaard, bere funtsa aztertzen eta ordenatzen hiru urte pasatxo daramatzaten Mariela Arruek eta Blanca Diezek. Alabak, Cristina Lindegaardek, beste hitz bat gaineratu dio deskribapenari: "Apasionatua,

Jazzak taup

EIDER
GARAICOETXEA
Argazkiak: Iñigo Azkona

gartsua". Zornotzan jaiotako daniarra, orain lau urte hil zen, baina bere ezaugarriek, bere pasioak bizirik dirau. Areetako Andres Isasi musika eskolan 2. solairuko liburutegi/fonotekan dute gordea Lindegaarden funtsa, Euskal Herrian jazzaren inguruko bakarra. Argazkiak, liburuak, Pioren idatziak, diskoak, bideoak... Denetik da bertan, baina maiatzetik, txukun bildua eta ordenatua. Eta taupadaka, behinola jazz benetan maite izan zuen gizonarenak izan zirelako.

Jazzari emana

Izan ere, kasik 50 urtetan, jazzak Bizkaian izen abizenak zituen: Pio Lindegaard. Getxoko Jazz jaialdia erretzen lagundu zuen eta bertako jazz europarraren lehiaketako epaimahaikide izan zen. Hala kontatu digu egun Getxoko Kultur etxeko zuzendaria den Eugenio Gandiagak, "Pio zoriontsu zen festibalean, eta guk ere estimu handia genion, hainbeste ezen bizi zela omenaldia egin genion. Iñaki Salvadorrek kanta sortu zuen bera goratzeko: *Theme for Pio*"

delakoa. Euskal Herrian bakarrenetarikoa zen jazzaren inguruko irratia saioa ere gidatu zuen Lindegaardek, 1952an hasi eta ia 50 urtez: "Batería y Contrabajo". Bilbaina Jazz Club-a ere berak sortu zuen beste zale batzuekin. Baina ezagutu zutenek, ingurukoak jazzaz blaitu nahian gogoratzen dute batez ere. Alabak, Cristina Lindegaardek ere antzerako oroitzenak ditu: "Grina zuen jazzarekiko eta apasionatu onenek bezala, ingurukoak maite-minarazten saiatzen zen. Bere etxeko atea zabaltzen zizkien jazz zaleei: diskoak, aldizkariak... uzten zizkien".

Jazzari emana bizi izan baitzen Pio Lindegaard. Oso gazte zela sartu zitzaion musika estilo honekiko arra. Danimarkara bidali zuten ikastera. Gitarra jotzen zuen taldetxo batean, baina bere idatzietan aitortu bezala, ez zen oso abila. Laster konturatu zen bere trebetasuna beste zer baitetan zetzala: idaztean, komunikatzean, jazzarekiko zaletasuna besteengan piztean... eta horretantxe eman zuen bizitza: gauzak biltzen, ikertzen, gogoeta egiten. Horregatik agian, izan dute hainbeste lan Mariela Arruek eta Blanca Diezek.

Nahaspila ordenatzen

1999ko apirilean hil zen Pio Lindegaard. Bere familiak, 7.000 dokumentu (tartean, idatziak,

Munduan handiena

Idatziez betetako 38 kutxa, 87 liburu, 95 aldizkari, kasik 5.000 soinu dokumentu, 26 bideo, 12 film eta ia 1.000 argazki zituen Lindegaardek bilduta. Munduan publiko den jazz europarraren bildumarik handiena eta garrantzitsuenak ei da Lindegaardena.

na, baina agian hain ikusgarria ez zenarekin hasi ziren, testuak ordenatzen. Praktikotasunez jokatzearaz gain, oso aberasgarria izan da haien zat. Izan ere, han irakurritakoak harri eta zur utzi zituen Diez eta Arrue. Biltzeaz gain, Lindegaardek asko idatzi zuelako. "Obsesio modukoa zuen gizonak, gogoeta egitearekin konformatu ez, eta idatzi egiten zuen, baita ederki egin ere", diosku Arruek. Izkiriatutako horiek zer nolakoak ziren azaldu digu Blanca Diezek: "Igual-iguatsu topa zenitzakeen talde bati egin kritika, euskal gastronomiari buruz uste zuena, haurtzaroko oroitzenak edo jazz musikariaren aipamentuak. Garai hartako Bilbotik osteratxo ere proposatzen digu... Atera kontuak!". Areago, jazz kantari eta musikariaren inguruko entziklopedia ari zen idazten Lindegaard. Familiak Getxoko udalarekin sinatutako kontratuan klausuletako bat da hori kaleratzea. Soinu dokumentuak ere ez dira gutxi. Munduan publiko den jazz europarraren bildumarik handiena eta garrantzitsuenak ei da Lindegaardena. Biltzea zuen maite, ez edonola baina. Blanca Diezek argitu digu kontua: "Klasikotzat jotzen ditugun diskoak batzeaz gain, talde berriei ere txokoa egin zien. Talde hungariarren diskoak zituen!". Ez hori bakarrik, berak handik edo hemendik grabatutako kaseteak ere badira bilduman (gehiengoa, 1.300 bat), inongo izenburu edo erreferentziarik ez dutenak. "Merkaturatutakoa bakarrik ari gara aztertzen eta ordenatzen. Ziurrena ezingo ditugu kaseteak-eta katalogatu. Entzun, entzun daitezke, baina zaila da oso aditzen ari garena zer den jakitea", diosku Mariela Arruek.

Etxean gozatzeko aukera

Testuak, soinu dokumentuak eta enparauak maileguan hartzea badago gainera. "Fondoa aurkeztu eta berehala etorri zitzaigun jendea liburu edo disko bat maileguz eskuratzeko asmoz. Hasierako asmoa bestelakoa bazen ere, Plok berak egin eta nahi zuena egin dugu guk, dena laga", dio Arruek harrotasunez. Eta zer dagoen kontsultatzeko web gunera jotzea besterik ez da (www.getxo.net). Nobedadez gain, Lindegaardekin zein jazzarekin lotura duten estekak aurki daitezke. Lehen datu base soila zuten, orain liburutegi kudeaketa informatikorako programa dute. Nazioarteko formatua du. Hartara, jendeak katalogazioa online du.

Pio Lindegaarden bizitza eta oro har, jazz europarraren inguruko ikerketa sakona egiteko nahikoa material dute Andres Isasin. "Hori bai, ikerlaria aditua behar du, esfortzu intelektual handia galdatzen baitu", gaineratu digu Mariela Arruek. Ikasia izan edo ez, bertara hurbiltzen dena jazzaz eta Pio Lindegaardez mozkortua irtengo da. ■

ndaka dirau

soinu eta ikus-entzunezko dokumentuak) pasatxoko fondoa erakunde bati ematea erabaki zuen abendu partean. Getxoko udala izan zen zorionekoa. Eta ondorioz, baita Andres Isasi musika eskolako liburutegi/fonoteka ere. Aurreneko beharra, dokumentuok kutxetan biltzea eta Areetara eramatea. Lan nekeza benetan, "Nire aita, 300 metro koadroko etxean bizi zen eta hala ere, leporaino zuen. Bakarrik bizi zen eta lekuri ez!! Gainera ez zen oso ordenatua..." kontatu digu barre artean alabak, Cristina Lindegaardek. Kutxok kamioietan heldu ziren Andres Isasira. Orotara, bost lagunek hartu dute parte funtsa aztertzen. Blanca Diez 2000.ean hasi zen: "Funtsaren organigrama zein zen atzeman behar izan genuen aurrena. Genuena klasifikatzen denbora luzea eman genuen". Eta ez da harritzekoa, idatziez betetako 38 kutxa, 87 liburu, 95 aldizkari, kasik 5.000 soinu dokumentu, 26 bideo, 12 film eta ia 1.000 argazki baitzituen Lindegaardek bilduta. Horiek behin zehaztuta, testuak aztertzeari ekin zioten. Lanik gogorre-

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Pello Añorgak idatzi eta Jokin Mitxelenak irudikatuko duten haur bilduma berria jarri du abian Elkarlaneanek. *Birundan* izena jarri diote, izan ere, plazaratu diren

ALBERTO ELOSEGI

lehen bi aleen gisan, arazoak bueltaka izango dituzten ipuinak argitaratuko dira honen baitan. *Ni ez naiz txerria* eta *Adio, adio!* dira lehen bi lanak.

Betagarri

taldearen *Arnasa hartu* azken lana argitaratuko du laster Japoniako Diwphalanx diskoetxeak. Bertan, abestien letrak japonierara itzuliko dituzte.

Jose Julian Bakedanok azkenaldian prentsan argitaratutako idatzien bilduma kaleratu du Pamielak. *El conflicto perpetuo* izenburupean zinema, artea, literatura eta kulturari eskainitako lanak jaso ditu. Bakedano egun Bilboko Arte Eder Museoko zuzendari ordea da.

Alex de la Iglesia zinegileak apirilaren 16, 17 eta 18an estreinatuko du Basauriko Social Antzokian berak ekoizten duen lehen antzerki lana. *Dos hombres sin destino* obra José Monterok zuzendu eta Manuel Tallafék eta Enrique Martínezek antzeztuko dute.

Txuspo Poyo artista altsasuarraren lana dago ikusgai hilaren 24a bitartean Iruñeko Moisés Pérez de Albéniz galerian. Bideo bat da erakusketako oinarria, non New Yorkeko bost zubitatzat bost pertsonen uretara barruan mezuak dauzkaten botilak botatzen dituzten. Bideoaz gain, instalazioak eta argazkiak ere ikus daitezke.

Kutsidazu bidea, Ixabel

lanak ehungarren emanaldia bete du dagoeneko. Gorringo taldeak antzeztutako obra arrakastaren bidetik joan da azken urtean eta gurean antzerkiak gutxitan sortu duen erreakzioa sortu du publikoarengan.

ALBERTO ELOSEGI

Euskal operaren ezaugarriak

EUSKAL NORTASUNA ERAIKITZEKO sortu zen euskal opera, XIX. mende amaierako giroan. Hain zuzen, euskal opera deitzen den horren zergatiak eta ezaugarriak aztertu ditu Natalie Morel Borotrak *L'Opéra basque (1884-1937)* lanean. Eusko Ikaskuntzak eta Baionako Herriko Etxeak Euskal Kultura saria eman diote lan horrengatik. Morelek jaso dituen ezaugarrien artean dioenez, euskal operak historia taularatu ohi zuen batetik. Eta bestetik, euskal baserritar edo arrantzaleen mundu bukolikoa ere taularatzen zuten

Nazio guztiek operak zituzten garaian, euskaldunek ere bizilagunek bezainbat balio zutela frogatzearren sortu zen euskal opera.

opera lanek. Opera kantariak gehienetan ez ziren profesionalak, abesbatza amateurretatik aukeratuak baizik. Bestalde, taula gainerako herrian bertan abesten ziren kantuak aukeratzeko ziren.

Nafarroako Gastronomía Akademia

GASTRONOMIAK DUEN GARRANTZIA bultzatu asmoz, eta Nafarroako gastronomiaren bertuteak jendarteratu nahian Nafarroako Gastronomía Akademia sortzeko asmoa azaldu du Juan Ramon de Andres Soraluek, Nafarroako Foru Erkidegoko Ekonomia-administratioko Auzitegiko lehendakariak. Ekimenaren bultzatzaileek Nafarroan gastronomiaren inguruan jada hainbat gauza egiten direla aitortzen duten arren, lehiaketak, sariak... antolatzea dute helburu. EAEn dagoeneko badago Gastronomía Akademia propio bat.

Animaziozko laburmetraiak sarean

NONTZEBERRI.COM-ek Nontzeflash lehiaketa antolatu du. Edozein generotan eta hizkuntzatan egindako animaziozko laburmetraiak aur-

Urtzi Urrutikoetxeak honela zioen "Berria"n: «Bertsolaria ez da Emmy edo Oscarren irabazleentzako antzerki hastapenak gogoratu zale, ate-joka denbora luzea eman behar izan badu. Bestalde, asko dabilenarena ere jardun gogorra baita. Baina bertsoan aritu gura duenaren ametsa da, berea eman duelakoan, erritmoa jaitsi nahi duelako, asebeteta sentitzen delako edo antzerko arrazoiaren bategatik uztea bertsoa. Eta ez basamortuan deiadarka ibilita jaramonik egin ez diotelako, txapelketan fin aritu ez delako (...)».

Enrique Villareal eta Alfredo

Piedrafita Barricada taldeko kideek zera adierazi zuten "Diario de Navarra"n: «Ez dago taldeen alde apusturik egiten duen diskoetxerik. Ez badituzu 50.000 ale saltzen kaka egitera bidaltzen zaituzte».

Kirmen Uribek "Gara"n: «Literatura ez da lana, besterik gabe. Lana baino areago, norberak mundua ikusteko modua da».

Roberto Gómez, Xabideko kontseilari delegatuak zera esan zuen "Zabalik"en: «Kultura erlijio ofizial berria da; tenpluak dira kultureguneak».

Pailazo nola izan

Ikasi egiten den lanbidea da pailazoarena. Hori erakutsi digu behintzat Jose Ignazio Ansorenak Elkarren eskutik kaleratu duen *Pailazoen eskuliburuan*. Bere ibilbidean ikasi dituenak bildu ditu Ansorenak eta pailazo izan nahi duenak, pailazo talde bat prestatu nahi duenak edota saioak antolatu nahi duenak nola egin ikas dezake bertan. Orain 500 urte sortutako lanbidea da pailazoena, belaunaldiz belaunaldi landutakoa. Hori dela eta historiari ere errepaso egin nahi izan dio Ansorenak. Baina pailazoak ez lirateke ezer euren musikarik gabe eta pailazoen musikaren adibide gisa, Txirri, Mirri eta Txiribitonon berrogei kantutik aukeratu ditu Piterrek liburuan.

keztu ahal izango dira, nahiz eta hizkuntza nagusia euskara izango den. Apirilaren 15a bitartean aurkeztu daitezke lanak eta onenak 2.000 euroko saria jasoko du. Euskarazko onenak, berriz, 900 eurokoa.

Ipar Euskal Herriko lanen bilduma

150 OBRA EROSI ZITUEN IAZ Arabako Arte Ederretako Museoa, eta horretarako Arabako Foru Aldundiak 450.000 euro baliatu zituen. Erositako lanen artean, nagusienak ikusgai jarri ditu museoa otsailaren 22a bitartean. Ahalegin berezia egin du Museoa Ipar Euskal Herrian jaio edo lan egindako artisten bilduma hobetzeko. Hori dela eta, erakusketak, batik bat, Ipar Euskal Herriko XIX. Mendeko Baionako Marrazki Eskolako artisten margolan, grafiko, marrazki eta zeramika lanez dago osatua. Besteak beste, Gustave Colin, Georges Berges, Louis Floutier eta Rafael Olateren lanak ikus daitezke.

Euskal zinema Okzitaniara bidaiari

GARAI ETA ESTILO EZBERDINETAKO filmak aukeratu ditu Euskadiko Filmtategiak hilaren 13tik 17ra Okzitaniako Tolosan egingo den Euskal Herriko zinemaren astean erakusteko. Julio Medemen *Euskal pilota*, Arantxa Lazkanoren *Urte ilunak*, Victor eta Mauro Azkona anaien *El mayorazgo de Basterretxea* (1928) film mutua eta 80ko hamarkadako ordezkari gisa, Juanma Bajo Ulloaren *El reino de Victor* eta Laurence Boultongek burututako *Gernika arbolaren espirituak* (1987) izan dira aukeratuak.

Esperimentaziorako gunea.

Urtea amaitu baino lehen jarri zen martxan Adunako Zubitxiki industrigunean (Gipuzkoa) Asvinenea arte eszenikoen txokoa. Arte eszenikoetarako sustapen gune eta laborategia izan nahi du Asvineneak. Horretarako bertan eszenatokia, baliabide teknikoak eta tailerra jarri dituzte. 17 kidek osatutako kultur elkarte moduan sortu da gunea eta ateak zabalik ditu interesa duen edonorentzat. Txotxongiloak, ikus-entzunezkoak... landuko dituzte bertan. Eta euren xede nagusia arte eszenikoak bultzatu eta esperimentaziorako gune bilakatzea da.

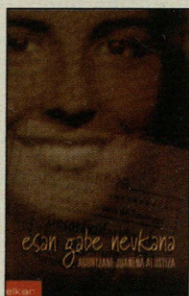
Jazza kalean. Urte berriko martxo bitartean jazz Gipuzkoako hainbat herritako kaleetara aterako du Xpression!!! plataforma sortu berriak. Plataforma honek

dituen egitasmoen artean *Jazz kalea* izena duena martxan baitago dagoeneko. Errenteri, Donostia, Tolosa, Beasain edota Usurbil izango dira zirkuituak bisitatuko dituen guneetako batzuk. Eta bertan hainbat artista berrik hartuko du parte. Izan ere, hori baita plataforma honen helburuetako bat, artista berriei ezagutarazteko aukera ematea. Horrez gain, plataformak arte plastikoen *Boemius* eta arte eszenikoen *Eszen@* zirkuituak prestatzen ditu, hain zuzen ere, artisten arteko elkartrukaketa sustatzeko.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Esan gabe neukana

Agurtzane Juanena

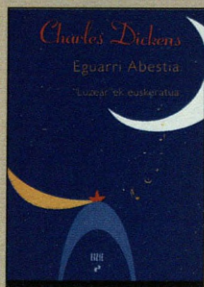
Alustiza

ELKAR
118 orrialde
10,50 euro

Torturatua izan denaren auhena

Hemezortzi urteko militante gaztea zen *Esan gabe neukana* idazlana-ren egilea 1975eko irailean poliziek atxilotu eta torturatu zutenean. Zekiena eta ez zekiena atera nahi izan zioten, baina berak oso erabaki tinkoa harturik zeukan atsekabe lazgarri hari aurre egiteko garaian: ez zuen beste inor halako trantze larritik pasa beharrean jarriko. Leiho batetik jauzi eginez eman nahi izan zion amaiera poliziek ezarritako oinaze fisiko eta psikologikoei, eta larriki zauriturik atera zen komisaldegitik. Urte eta erdi behar izan zituen azaleko kalteak osatzeko, baina barruko oinazeak gaur arte iraun

dio. Hara hor *Esan gabe neukana* idaztearen zergatia. Torturatu zuteneko gertakizunak eta hogeinaka urte igaro ondoren izandako gogoetak agertzen dira bertan. ■

Eguarri Abestia

Charles Dickens. "Luzear"ek
euskaratua

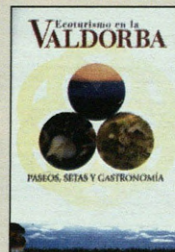
EIZIE
182 orrialde
10 euro

Inazio Mujika Iraolak prestatutako edizioa

Charles Dickens-en *A Christmas Carol* idazlan ospetsuak euskarara izan zuen lehen egokitzapena da Ander Arzelus "Luzear"en *Eguarri Abestia*, eta orain berriro kaleratua izatea Koldo Mitxelenaren seta berezi bati zor dio, hark asko aipatu izan zuelako bere adiskide eta espetxean maisu izandako Ander Arzelus "Luzear" (1898-1949), eta ez gutxitan gogoratu 1931n *El Día* egunkariaren orrietan kaleratu zen Dickens nobela honen itzulpena. Hala aitortzen du Inazio Mujika Iraolak Ander Arzelus "Luzear"en euskaltzaletasuna eta EAJko partaide gisa jasan behar izan zituen espetxealdia eta erbestearen agerian uzten dituen lanean. Liburuan, *Eguarri Abestia* eta Dickens lanaren jatorrizko bertsiok daude jasorik. ■

Orba haranaren edertasuna

Nafarroako Orba haranari deritzaio Valdorba. Eta hain zuzen ere mendiz, basoz, herri txikiz eta landa zabalez osatutako paraje eder honi bisita egitea proposatzen zaigu argazki adierazgarri horniturik Micovaldorba plazaratu duen liburuan. Horretarako, zazpi ibilaldi proposatzen dizkigute, Orba haranako basoak ezagutzeaz gain haietan aurki ditzakegun perretxikorik gozoe-nak bildu ahal izan ditzagun, eta iradokitzen diren 44 errezetetako bat edo beste erabiliz, sabela bete ahal dezagun. Eta onddo bila abiatzen den guztia lasai ibil dadin, zer edo zer gehiago ere gehitu diote Micovaldorbakoe beren proposamenari: perretxiko hilgarriak eta jateko onak diren perretxikoak bereizten ikasteko hainbat aholku ezinbesteko. ■

Ecoturismo en la Valdorba. Paseos, setas y gastronomía

Batzuen artean

MICOVALDORBA
185. orrialde
12 euro

Bi ipuin liburu bakarrean

Etxeko txikienei eskainia dagoen *Txio eta Mu* bildumako liburu guztietan bi ipuin agertzen dira. Esan nahi da, liburua bi aldetatik hasita irakur daitekeela. Kontakizunak, bestalde, *Txio* eta *Muren* arteko elkarriketa laburretan oinarrituta daude. Oso lagun onak ditugu *Txio* eta *Mu*, txoritxo bat eta uneoro ondoan duen behia, eta beti dabilta elkarrekin jolasean. Nolanahi ere, jolas horien bidez ikasten ari dira. *Izotzetan* izenburua duen kontakizunean, izotzetara joatea gonbidatzen du *Txiok* *Mu*. Ea ondo izotzuta al dagoen galdeztzen dio behiak, eta *Txio* bere indar guztiz zapaltzen hasten da. Baina *Muk* gauza bera egiten duenean, bestelakoak dira kontuak, izotza pitzatu egiten baita. *Lotan* kontakizunean, berriz, *Muk* *Txioren* ondoan egin nahi du lo. Ezin, ordea. ■

Txio eta Mu Izotzetan Lotan

Marjolijn Hof
Fransje Smit

IBAIZABAL
14 orrialde
4,10 euro

Asier eskailere-tan behera

Leire Iradier

AIZKORRI
59 orrialde
5,55 euro

Eskailera amaigabeen behera

Alex Orberen marrazkiekin apaindutako Leire Iradierren istorio honetako protagonista mutiko bat da. Igande goiz batean ordu txikitan altxatzen da ohetik, bere lehengusina bisitatze-
ra joateko gogo handia duelako. Hain goiz altxa denez, erdi lotan dabil, nora jo ez dakiela, eta hara nondik eskailera jaisten hasten denean, bost minutu pasa eskailera deabru horiek jaitsi eta jaitsi, eta ez dela oraindik iristen atarira! Segitzen du berean mutikoak. Baina, beste hamar minutu pasa eta gauzak berdin jarraitzen dutela ikusirik, izutu egiten da zeharo. Izuak, jakina, erabat esnarazten du, eta orduan konturatzen da bere etxeko paretak, eskulekuak, mailak, lehiatilak eta gainerakoak ez direla betikoak. I

Menderakaitz guztiei eskainitako poema bihurriak

Apokaliftin Kultur Elkartearen bidez plazaratu du Txili Lauzirikak *Euriaren mailukadak* izenburuko lehen liburuxka. Poema bilduma "enfant terrible, lotsagabe, inkorrektu, borrokalaria eta erradikal guztientzat bihotzez" dago eskainia, eta halakoxea da poema horien mezua. Ia 40 testu biltzen ditu liburuak eta poemak euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez idatzita daude. Txili Lauzirikak hainbat euskal talde-
rentzako hitzak idatzi izan ditu. Eta liburu hone-
tan ere kaleko gaiak jorratu ditu nagusiki. I

Euriaren mailukadak

Txili Lauzirika

APOKALIFTIN
63 orrialde

JOXERRA GARZIA

"Bakoitza bere zoroak bizi du, eta nirea argi agertzen da testuotan"

Nolatan hasi zinen *Goizean behinen*?

Arantxa Iturberi zor diot irratian hasi izana. Lehendabiziko asmoa, gaurkotasuna aitzaki hartuta zer edo zer esatea izan zen, nahiago baini-
tuen gaitzat eguneroko giza miseria txikiak eta arlo politikotik ahal nuen urrutien ibiltzea. Baina bizi garen herrian bizi gara, eta kontuan hartzen badugu 2000 urteko irailaren 8an hasi nintzela, eta nire gaztetako koadrila guztia Hondarribikoa dudala, jada lehenbizikoan ezin izan nuen beste aldera begiratu eta Hondarribiko Alardeari buruz hitz egin behar izan nuen. Eta hori politika da, giza eskubideak ere politika diren neurrian.

Eta hortik aurrera?

Bada, 2000. urteko uda bereziki etsipengarria izan zen: Korta, Jauregi... Oso giro nahasian bizi ginen, eta jakina, mazoarekin alboan jotzen zaituztenean oso zaila da arreta beste edozeri jartzea.

Itsasoan eurin zer aurkituko du irakurleak?

Tonto-tonto hiru urte jardun nuen irratian eta ehun eta hirurogeiren bat hitzaldi egin nituen. Horietatik 60 hartu ditugu libururako, bere kontestutik kanpo oraindik ere gustagarri izan zitezkeenak-edo. Nolanahi ere, nik ez dauzkat 60 iritzi, zeren ni baino askoz ere jakitun handiago batek esan zuenez, historian zehar izan den literatura osoan hiru gai baino ez dira: maitasuna, bizitza eta heriotza, eta gainerako guztia horiek modu diferentean esateko jolasa da. Bakoitza bere zoroak bizi du, eta nirea argi asko agertzen da testu haue-
tan. Herri izan nahi eta ezin duen herriko herritar izan nahi eta ezin duen baten zoroa.

egileari galdezka

Joxerra Garziak Euskadi Irratian esandakoak

Alberdania argita-
letxearen *Zerberri*
sailean kaleratuta-
ko liburu honetan,
azken hiru urteoa-

tan Joxerra Garziak Euskadi Irratiko *Goizean behin* saioan astero aurkeztu ohi zituen laneta-
tik hirurogei jaso dira. Politikaren kontu poto-
loak ahalik eta gutxien aipatzeko asmo sendoa zuen Joxerra Garziak, baina gure herriaren errealitateak ezarri zion gida. Hasteko, 2000. urteko irailean ekin zion bere jardunari, eta Hondarribiko Alardeari eskaini behar izan zion bere lehen hitzaldi hura. Bestalde, su-etenak piz-
tutako itxaropenak zapuzturik, ETAk Juan Mari Jauregi eta Jose Mari Korta hil zituen uda hartan, eta Jose Ramon Recalde hiltzen saiatu zen baita ere. Beraz, behin baino gehiagotan suertatu zitzaion Joxerra Garziari bezperan prestatu zuen lana azken unean aldatu

Itsasoan euri

Joxerra Garzia

ALBERDANIA
195 orrialde
13 euro

beharra. Nolanahi ere, alde batekoen zein beste-
koen gehiegikeriak salatu nahi zituen, eta halako egoeretan sortutako bi pieza jarri ditu *Itsasoan euri* bildumaren hasieran: *Bi manifestu*, Recalderen aurkako atentatuak alda-
razi zion lana, eta 2003ko otsailekoa, *Euskaldunon Egunkariaren* itxierak aldarazitakoa. Hortik aurrerako beste lan guz-
tiak kronologikoki orde-
natuta daude. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Basatiak	Landare mota	Duda partikula	Jan eta edan gabe	Luzera neurria
	Zabal-degiak	Argia, bizkorra	15	Lepoko	
	* DEITURA				
	Haur				
Otzan bihurtu	Urmaela		Bokala	Behar	
Atxikipena	* IZENA			Sodioa	
Mendebaldean, zen		Urrea	Suitzako ibaia		Asiako estatua
Hika, zabilza		Kolore mota	Teilatuko ohola		
		Aluminioa		3	
		Niri, du		Jainko egiptoarra	
Naizen hau	1 eta 500		Ez eme	Kriptona	
Ameslariak	Argona		S birritan	Errep., gorotza	
					Bokala
					Bokala
Pausoa				Euskaraz eta kitto!	

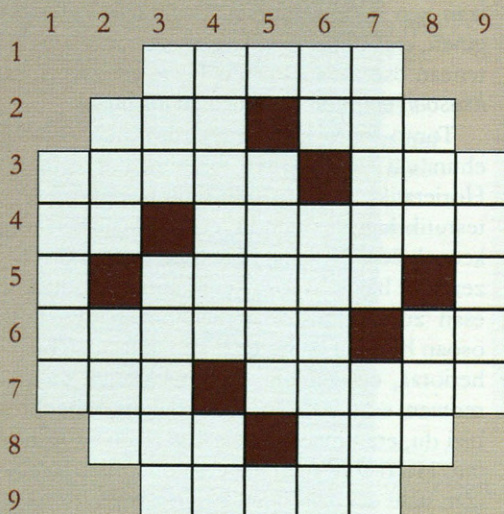
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Pluralean, nekazaritzako tresna. 2.- Ez du entzuten, sor. Umorezko kolpe. 3.- Nafarroako herria. Behar. 4.- Ez e.e. Zuhaitz mota. 5.- Kontsonantea. Pluralean barazki lekaduna. Hidrogenoaren ikur kimikoa. 6.- Ogi egileak. Interjekzioa. 7.- Euskaraz eta kitto. Zizelez egindako artelana. 8.- Gipuzkoako herria. Trafiko araudia. 9.- Berriz.

GOITIK BEHERA

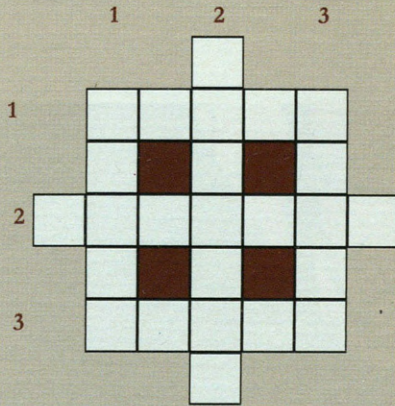
1.- Irtazea, ira. 2.- Su bizi. Suari dariona. 3.- Musika nota. Bizkia. 4.- Batetik bestera garraiatu. Aluminioaren ikur kimikoa. 5.- Kontsonantea. Marokoko hiriburua. Bostehun, zenbaki errromatarren arabera. 6.- Zilarrenaren ikur kimikoa. Beldurti. 7.- Arrantzaguneak. Joan den urtean. 8.- PSOEn agintaldian jardun zuen talde terrorista. Ale landare. 9.- Guraria.

Hiru bider hiru

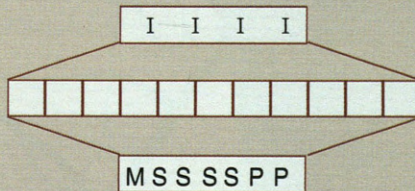
Goitik behera eta ezker eskuin, hitz bat eta bera.

1. Entzun. 2. Nafarroa Garaia, Lapurdi eta Gipuzkoa bereizten dituen ibaia.
3. Azpeititik igarotzen den ibaia.

Hitz banatua

Ordena aldatu gabe, Amerikako ibai baten bokalak eta kontsonanteak, hamaika guztira, bereizi ditugu. Elkartu eta esaguzu zein estatu den.

Soluzioak

- Hiru bider hiru
1. Aditu. 2. Bidaso.
3. Urola
- Hitz banatua
MISSISSIPPI
- Hitz gurutzatuak
Ezker eskuin: 1. Segak. 2. Gor. Gag. 3. Galat. Lan. 4. Ar. Makala. 5. R. Babak. H. 6. Olnak. 7. AER. Tala. 8. Ala. TAO. 9. Aldiz.
- Goitik behera: 1. Garoa. 2. Gar. Kaa. 3. Sol. Bika. 4. Erman. Al. 5. G. Rabat. D. 6. Ag. Kakat. 7. Kalak. Laz. 8. GAL. Olo. 9. Nahia.

K	E	A	*	A	S	T	A	R	R	U	*
A	*	A	K	T	A	S	I	A	E	D	I
R	*	A	R	A	D	I	D	*	N	I	*
I	I	I	I	A	L	A	L	I	B	A	H
*	A	R	A	A	U	A	N	A	Z	A	*
A	U	D	N	E	M	I	K	I	X	A	T
N	A	L	A	N	A	Z	A	N	O	*	*
A	R	A	I	E	V	I	L	S	*		
A	K	Z	T	A	L	B	A	Z	*		
*	B	O	*	K	*	B	*	*	*		

Ama gaixo

Senarra Ameriketan barrena dabil laneko aferak direla medio. Eguerdia da eta etxera deitu du. Alabak hartu du telefonoa:

- Kaixo, alaba, zer moduz?
- Ondo, beti bezala. Eta zu?
- Ni ere ondo. Ama etxean al da?
- Bai.
- Esaiozu jartzeko, mesedez.
- Ezin du.
- Zer ba?
- Ohean dago.
- Lotan?
- Ez.
- Gaixo?
- Ez dakit. Bisitatzera etorri zaion gizon batekin dago.
- Medikua?
- Ez, aita. Nik uste dut beste gaixo bat dela.
- Beste gaixo bat?
- Bai! Berarekin sartu da ohera-eta!

Salataria

Kalitateko ikuskatzailea, ingeleseko orduan sartu da gelara. Irakasleak agurtu egin du eta aurrera jotzeko adierazi dio, bera atearen aldamenen geratu delarik, Mirentxurengandik gertu. Ikuskatzailea, mahai ilaren artetik, irakaslearen mahaira hurbildu da. Mahai ertzean jarri eta honela galdetu die ikasleei:

- Ezertan hasi baino lehen, eta ingeleseko orduan zaudetela aprobetxatuz... Inork esango al dit zer esan nahi duen esaldi honek: "My dog is black" ?
- Segundo batzuetako isiltasunaren ondoren:
- Nik, nik, nik! -Mirentxuk, besoa luzatuz-.
- Ea, ba!
- Hori duk hori, mutil puska!

Gela guztia barre batean lehertu da, ikuskatzaileak, gorriturik, gaiaz aldatu eta bere lanari ekin dio.

Txirrinak atsedendaldiaren ordua seinalatu duenean, haur guztiak gelatik korrika eta arrapaladan atera dira. Mirentxuk berriz, beste guztiak atera arte itxaron du, gelatik irtetean irakasleari honako hau esateko:

- Andereño! Hurrengoan, ez baldin badakizu, ez salatu!

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ANDONI OTAMENDI

MIKEL ZARAUTZ

ARGAZKIAK: ANDONI OTAMENDI

Aralarko natur parkea

Teodosioren penitentzia

Nork ez du ezagutzen Aralar? Nork ez du bere berri? Aralarko natur parkea Gipuzkoako lurralde historikoaren hegoaldean dago. Bere hedadura 10.956 hektareatakoa da. Gipuzkoako bira moduan ezagutzen denaren barruan, bada etapa bat Aralarko mendilerroa aldenik alde zeharkatzen duena. 12. etapa Lizarrusti eta Ilarrazu artekoa da. GR 121 mendi bidearen bidez Aralarko berri izateko asmoa hartu dugu. Pago-basoa lehenengo, Aralarko zelaia ondoren: har-kaiztegiak eta larreak tartekatuz. Eta azkenik, Amezketa, Bedaio eta Azkarate inguruko lurrak.

Lizarrustiko gainean GR 20 ibilbidea ere pasatzen da; Aralarko itzulia egiten duena, inguruan dauden herri guztiak bata bestearekin lotuz. Gurea, ordea, Isabel benta erraustuaren ondotik hasten den eta lehenengo zatian GR 12 uraren banale-rroarekin batera doan bidea izango da.

Aldapan gora lasai hasiko gara. Minutu gutxitan aldapa larritu egiten da pago-baso itxiarekin batera. Bidea oso ondo markaturik dago. Erne joatea beharrezkoa bada ere, ez gara galduko Larretxikira iritsi arte. Orain arte pagoa eta garoa igarobide izan ditugu. Larretxiki gainetik Aralarko parajeak ikusi ahal izango ditugu. Ibilbidea ordekan egiteak nahas gaitzakeenez, laino egunetan, tentuz joatea hobe izango da. Ordu erdi batean, Zamiolako errekatxoa igaro ondoren, Igartzan izango gara. Bertan, Mikele-teen aspaldiko etxea aterpe bihurtua ikusiko dugu. Ermita bat era bada, Andre Marirena eta bertara eramaten dute San Migelen irudia urtero, abuztuko bigarren igandean. Egun hori izan ohi da artzaintentzat beren jai-eguna.

San Migel aipatzean garai bateko kontatera batekin oroitu gara. Elezaharrak dioenez, VIII. mendearen hasieran, Teodosio Goñiko jaunak, Nafarroa menderatu nahi zuten godoen aurka gerra egin ondoren

**Lehenengo
irudian
agertzen den
Lizarrustiko
inguruetatik
bigarren
irudiko
Larretxikin
dagoen
mugarriraino
iritsiko da
ibiltaria.
Ibilbidearen
azken txanpa,
berriz, Zarate
lepotik
Olarrazura
bidean
dauden
zuhaitz artetik
egingo dugu.**

Herensugea katez lotuta zegoen Teodosio irensten saiatu zen. Kondairak dioenez, San Migelek hil zuen herensugea. Laguntza hori eskertzeko Teodosiok eta emazteak San Migel in Excelsis santuarioa eraikitzea agindu zuten.

etxera zetorren. Bidean gizon bitxi bat azaldu omen zitzaion, bere emazteak, Butroeko Konstantzak, maitale ezkutu bat zuela esanez.

Ilundu eta gero iritsi zen etxera, eta iritsi bezain laster igo zen logelara. Leihotik sartzen zen ilargiaren argi urriarekin, ohean bi lagun zeudela ikustean, ezpata atera eta lo zeuden bi gorputz haiek alderik alde zulaturik, hil egin zituen, bere emazte Konstantza eta haren maitalea zirelakoan.

Logelatik irtendakoan, ordea, Konstantzarekin berarekin egin zuen topo, senarraren hotsak entzunda esnatu baitzen. Emazteak, ikustearen poza adierazi eta gero, etxeko logelarik onenean, bisitaldi bat egitera etorrira, bere gurasoak zeudela adierazi zion.

Teodosio, bere gurasoak hiltzearen izugarrikeriak erdi erotuta, Erro-

mara erromes joan zen eta apaltasun osoz onartu zuen han ezarri zioten zigorra: kate lodi bat gerrian zuela izarpean lo egitea, harik eta katea gastatu eta berez erortzen zitzaion arte. Hori izango zen Jainkoak aita eta ama hil izana barkatu zion seinalea.

Herensugea eta San Migel

Teodosiok Aralarko mendietan biziz eta ibiliz hasi zuen penitentzia. Zazpi urte eta gero hasieran bezain berri eta tinko jarraitzen zuen kateak. Behin, ordea, leize zulo baten inguruan, esnatu berri zen herensuge batek irensteko zorian zenean, San Migeli oihuka hasi zen. San Migelek bere garrasiak entzun eta zerutik jaitsi ondoren herensugearekin borrokan jardun ondoren, hil egin zuen. Piztia hila lurrera erortzearekin batera, Teodosioren

gerriko katea ere eten eta lurre-ra erori zen.

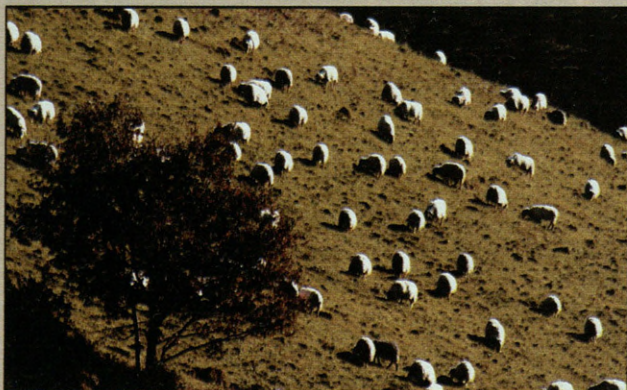
Laguntza horren eskerronez, Teodosio Goñikoak eta bere emazteak San Migel in Excelsis santutegia eraikitzeko agindua eman zuten. Gaur egun ere, haurdun geratu nahi duten andreak hara joaten omen dira laguntza eske.

Santutegiko hormetako batean zulo bat dago eta, dioteenez, infernuko hotsak entzuten dira handik. Jende askoren ustez, burua zulo horretan sartuz gero, buruko minak erabat desage rtzen dira.

Kate batzuk ere badaude horma batetik zintzilik. Tradizioak dioenez, Teodosiorenak dira eta haiekin gorputzaren inguruan hiru itzuli emanez gero, buruko eta hagineta minak etorri bezala joaten omen dira.

Igaratzako iturrian ur pixka bat edan ondoren aurrera jarraitu dugu Pardelus iturrira. Ibilbideko igoera egin badugu ere oraindik bide asko daukagu Ilarrazura iristeko, halere, Teodosio baino hobeto gaudela akordatuz animoa berreskuratu dugu.

Igaratzako zelaiak zeharkatu ahala, uda honetako ur gabeziaren arazoa izan dugu mintzagai. Trikuharri pare bat ere topatu dugu gure bidean: Igaratza Iparra eta Igaratza Hegoa. Bidezidorra ibar itxi batean sartu eta abiatzen da, etengabe jaitsiz eta altura galduz. Bidean kokaturiko harkaitz batean Ama Birjinaren iruditxo bat ikus daiteke. Goialdean bada zulo bat, lorratz moduan landua, Ama Birjinak egintzat jotzen dena. Bidea Pardelus iturriraino ailegatzen da;

itsas gainean, 1.040 metroko altueran gaude.

Iturri honetako urak Arritzagako ibarretik barrena doaz eta ondoren, Beatzako ibarretik, Amezketaraino. Herri honetara iristean bere izena aldatu eta Loidi erreka izena hartzen du. Ibarrean behera goaz markak utzi gabe eskuin aldetik. Behera jarraituko bagenu, Minasetik barrena Amezketara iritsiko ginatke. Arritzagako txaboletara iritsi eta aurrera jarraituko dugu. Gure bidea eskuin magalean dago. Zementuzko erai-kin arraro batera iritsi ondoren bidegurutze batera iritsiko gara. Ordura arteko bidea utziko dugu bidezidor txiki bat hartzeko eskuin

aldera. Markak lagun ditugu eta Buruntzuzineko txaboletara iritsiko gara. Berauek, garai batean, meatzarientzako pabilioiak ziren eta orain, mendiko aterpe bihurtu dira. Inguruetan meazuloak daude. Kobrezko minerala ateratzen zuten 1967. urtean utzi zioten ustiaketari.

Eskuin aldera joatekoak ginela uste bagenuen ere, txabolaren ezkerretara aurkitu genituen markak, ederki kostata. Aldapa motz malakartsu baten ondoren, txabola txikiak bidean ikusiz, Urdileko leporantz goaz. Behera goazela ez galdu arretarik. Amezketatik datorren bidearekin topo egingo dugu. Kartelak ikusiko ditugu. Gure bidea

eskuinera doa, Urdileko lepora, Azkarate gain-gainera. Inpernuko errekatik aurrera, pista zabal batetik ibiliko gara, alertzeen baso batean barrena. Pista bukatzen denean Urritzagako larreak zeharkatzen dituzten bide zaharretan zehar jarraituko dugu.

Urdileko lepoa Balerdi mendia- ren amildegiaren eta Urreagako haitzaren tartean dago kokatua. Hesia pasa eta ezkerretara hartuko dugu, behearantz bidean, harro- biaren ondotik, Azkaratetik dato- rren pista batekin topo egin arte. Ezkerretara jarraituz, Zarateko mendi lepotik ia zazpi kilometro faltako zaizkigu Ilarrazura iristeko. Pago-baso batean, Otsabio men- diaren inguruetan egingo ditugu azken pauso lasterrak. Igoera txi- kiak ibilbide lauarekin tartekatzen dira. Ehiztarien gunen ondotik azken kilometro eta erdira heldu bitartean, altuerarik galdu gabe goaz pista batean barrena. Azken jaitziera S formakoa izango da. Ilarrazura iristean, iturrian ahoa busti ondoren, bertako mahaletan aurki- tu dugu atsedena. ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

TEKNOLOGIA ETA KONTSUMOA

"Telefono mugikorrik gabe ez noa inora"

TEKNOLOGI KONTSUMOA neurtzeko TDK enpresak Europan egin berri duen inkestaren arabera, osagarri teknologikoei nahiko mendean hartuta gauzkatu. Uharte bakarti batera zer eramango ote luketen galdetzean, europar gehienek aski erraz botatzen omen dugu erantzuna: "telefono mugikorra eta PCa".

Alemania, Espainia, Frantzia, Italia, Polonia eta Erresuma Batuan egin den galdeketa argitzen duenez, parte hartzaileen %46ak ezingo luke PCrik gabe bizi eta %42ak telefono mugikorra ipintzen du ezereen gainetik. Esan beharra dago Espainian, gainerakoetan ez bezala, zertxobait aldatzen direla datuak, PCrik gabe moldatuko ez lirakeenak %25 baitira.

Osagarri teknologiko gogokoenak aipatzen hasita, diferentzia handiz gailentzen dena telefono mugikorra dugu (%93) eta ondoren CD irakurgailua eta PCa datoz.

Osagarri teknologiko desiratuenean artean, berriz, argazki kamera digitalak aipatzen dira besteen gainetik,

galdeketa esku hartu duten %27k datorren urtean erosteko asmoa duela azaldu dute.

Eta ondoren datorren inkestaren emaitzekin zerikusirik ez badu ere, badu lotura zuzenik telefono mugikorren erabilgarritasunarekin. CNR gaztelaniazko aldizkarian irakurri berri dugunez, Malaysian aski da SMS mezu labur bat idatzi eta bikotekideari hiru aldiz bidaltzea dibortzioa martxan jartzeko. Nahikoa omen da, hain justu, "zutaz dibortziaztera noa" edo antzeko oharra eskaera legala izan dadin. Antza denez, metodo hau beste hainbat herri islamiarretan izan duen arrakastagatik onartu du Malaysiako gobernuak. Badu, ordea, eragozpen txundigarriak... Gizonezkoentzat bakarrik balio du. ■

Osasuna

JABIER AGIRRE

Kardiologoek esandakoa betetzen dute

TABAKISMOAREN PREBALENTZIA dezentez baxuagoa da Espainiako Kardiologia Elkarteak kideen artean, gure herrialdeko beste osasun espezialista batzuk biltzen dituzten beste erakunde edo elkarteetan baino. Horrela, kardiologoek artean %8,7 besterik ez omen da normalean erretzen duena. Horrela dio, behintzat, López García-Aranda doktorearen koordinaziopean egindako ikerketa batek. Kardiologoek joan den udazkenean egindako urteroko kongresuan aurkeztu zuten ikerketak argi erakusten du espezialista horiek oso kontzientziatuak daudela gizartearen erreferentzia bezala jokatzeko duten rolaz, eta tabakismoaren kontra jarrera aktiboa hartu dutela.

Datu horiek aldaketa handia erakusten dute, 1985. urtean kardiologo eta pneumologoek (hau da tabakismoaren kalteak zuzenean tratatzen dituzten espezialistak) egindako inkestarekin konparatzen baditugu. Orain ia 20 urte inkes-

ALBERTO ELOSEGI

tatutako %35,7k ohizko erretzailetzat jo zuen bere burua. Eta oraingo ikerketaren arabera, berriz, kardiologoek %9,5 besterik ez da ohizko erretzailea, beste %5ek aldian behin erretzen du, %49,5 erretzaile ohia da eta gainerako %36 ez erretzailea.

Kardiologoek etsenplua ezinbestekotzat jotzen du inkestatuak izan diren espezialisten %92,6ak; izan ere, ez da oso itxurazkoa tabakoaren kontra aritzea, ekar ditzakeen kalteez eta ondorio txarrez gaixoa ohartaraztea, baina aldi berean erretzailea izatea. Eta hemen ere, asko aurreratu da, aurrez egindako ikerketetan kardiologoek %62k bakarrik onartzen

omen zuen jendearen aurrean bere portaerak izan zezakeen eragina. Espainiako Kardiologia Elkarteak presidentea den Jose Mª Cruz medikuak esan bezala, "oso zaila baita inor tabakoaren arriskuez konbentzitzea, ahoan zigarroa duzula aritzen bazara".

BOTANIKA

Jurasiko garaiko pinuak salgai

WOLLEMI du izena pinu berezi honek eta Australia-ko basozain batek 1994an tupustean aurkitu zuen arte, 175 milioi urteko fosil baten berri besterik ez zen. Hainbat urte iraun duen ikerketaren ondorioz eta aldaxkak landuz, zientzialariek pinua berpiztea lortu dute eta 2005. urtean zenbait mintegitan salgai izango dela iragarri dute. ■

INGURUMENA

Basoen gaztetasuna eta aldaketa klimatikoa

GLOBAL CARBON PROJECT ziklo karbonikoaren politika eta aldaketa klimatikoa aztertzen duen nazioarteko zientzia erakundeak adierazi berri duenez, 50-75 urte barru basoek ezingo dute gaurko CO₂ maila xurgatu eta klimaren aldaketa areagotu egingo da. Basoek karbono

dioxidoaren herena xurgatzen dute, ozeanoek beste heren bat eta gainerakoa atmosferan pilatzen da. Azken hau dugu, hain zuzen, azken urteotan horren entzutetsu bilakatu den aldaketa klimatikoaren eran-

tzule nagusia.

Aipatu erakundearen azterketaren arabera, lurreko landare-erdiak horrenbeste karbono dioxido xurgatu badu, azken urteetan berriztatu egin delako eta "gaztea delako" izan da, baina landareok heldutasunera iritsi eta gehiago hazten ez direnean, orain arteko kopuruak ezingo dira mantendu eta uste baino gas gehiago pilatuko da atmosferan. ■

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Oinak eta mentuoinak lurrean

FRUTA ARBOLAK etxera hurbildu genituela milaka urte batzuk badira. Egun modan dauden animalion klonak, landareetan ez dakigu noiztik erabiltzen ditugun. Inork ez daki haziarik, sexuen nahasketarik gabeko lehen ugalketa noiz burutu zen. Aldaxka izango zen lehena, noski, eta txertoa edo mentua ondoren.

Txertoarekin bi landare betirako lotzen dira sinbiosian, batek sustraiak jarriko ditu, adaburua besteak. Lan hau ez da alferrik hartzen, onura ugari dakar: bestela bizi ezingo litzatekeen ingurunera egokitzeko moduko landareak, gaitz eta izurriteei aurre egiteko landare bikote bereziak, ohi baino azkarrago fruta emateko joera eranstean du, aukeratzen den tamainako arbolak izango dira eta fruta arboladi osoaren tamaina berdintzen du, fruituaren tamainan, umatzean eta kalitatean eragiten du...

Ugalketarako oinarritzko sistema gisa txertoaren erabilera ere Euskal Herriko bi paisaia nagusien berri ematen digu: isuri mediterranea-

rrean erromatarren eragin zuzenaren ondorioz mahatsondoa izan da ustiatuena; isuri atlantiarrean, aldiz, erromatarrek bertan topatu zuten sagarrondoa. Mahatsarena edo sagarrarena, ardoaren bueltan garatu dugu hemen, ia erabat, ezititzearen edo txertaketaren artea.

Artea bai, bi edo hiru landare enpeltatuz gure baserrieta-ko artisau artistek sortzen zituztenak. Zituztenak, bai, arras galtzen ari den ezagutza baita. Gero eta fruta arbola gutxiago landatzen dira eta jarritako urri horiek etxekalte! Kanpoko, urrutiko mintegietan hazitako mentuoinen gainean txertatutako bariatateak izan ohi dira. Mediterraneo aldeko gozo-puntu errazegira jarritako landareak gehienak.

Dagoenerako berandu da, baina ezin bertakoagoak ditugun fruta arbolaren bariatate basakak jasotzeko lan itzela oraindik abiatu gabea da. Nola edo hala, erdipurdi behinik egiten ari den bariatateak jasotzeko ahalegina bezain oinarritzkoa da basoetan gero eta bakanagoak diren mentuoinak, bariatate basakak, jagotea. Gure kulturaren oinarrietan ere, lurrak ematen dizkigun fruituetan, ardoetan... kanpoeder! Marka da geurea!

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Ikuskizunak

ALOÑA IPINTZA

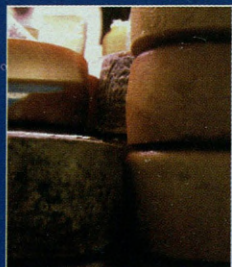
ERAKUSKETA

UZTARROZE

◆ Ekainaren 1a arte

Kabila Enea gaztategia

Gazta egileen erakusketa

Josu Alastuik eta Jesus Oduna Kabilak gazta beste modu batez egiten zen garaiko tresnak ikusteko erakusketa antolatu dute. Alastuik eta Kabilak egun ere lanean ari den gaztategia jarri zuten Kabila Enea etxean. Orain, Uztarrozeko herritarrek emandako objektuekin museo antolatu dute etxearen ganbaran. Esnea, artzaina eta gazta dira erakusketaren ardatzak. Bestetik, bisitariak, iragan mendean erabiltzen ziren beste hainbat gauza ere aurkituko ditu leku berean: besteak beste, ardien eta aharien kaskezurrak, adarrak eta artilea, jeizteko eserlekuak, esnea gordetzeko askotariko ontziak, artzainen jantziak eta makilak eta gazta egiteko beharrezko guttia.

LEHIAKETAK

◆ urtarrilak 8 eta 15 BERGARA

Jardun euskara elkar-teak jakinarazi duenez, Amodiozko Gutunen XII. Berrigara Lehiaketako parte-hartzaileek lanak urtarri-

laren 8rako aurkeztu behar dituzte. SMS bidezko II. Maitasun Mezuen lehiaketara aurkeztu behar dutenek berriz, urtarrilaren 15erako bidali beharko dituzte mezuak. Gutunak Bergarako Jardun elkartera bidali beharko dira. Gutun

bakarra eta mezu bakarra idatzi daitezke.

ANTZERKIA

◆ urtarrilak 10 BAIONA

La Luna Negra

20:00

Azika konpainiak "Herrialde urdiña- Le pays bleu" txotxongilo saioa eskainiko du. Sarrerak zazpi eurokoak dira; bazkideek, berriz, bost euro ordaindu beharko dituzte.

ZIRKUA

◆ urtarrilak 11 BILBO

Zorrotzaurre

16:00etan eta 20:00etan

Txinako Zirku Nazional Handiak *Zensation* ikuskizuna eskainiko du Zorrotzaurren. Abenduaren 17az geroztik dago Bilbon duela 2.000 urteko

Txinako zirku tradizio-nalean oinarrituriko saioa. Taldeak gaur egun ikusleari eskaintzen dion ikuskizuna, azken 20 urteetan egin-dako lanaren emaitza da. Akzioa eta poesia-aren arteko oreka lor-tzen dute emanaldiak irauten duen denboran. Besteak beste, Urrezko eta Zilarrezko Clowna sariak ditu Txinako Zirkuak.

ERAKUSKETAK

◆ urtarrilaren 25a arte

GASTEIZ

Artium museoa

Abangoardiaren irudia eta lekukotasuna izenburu-pean prestatuturiko erakusketan Nicolas de Lekuonaren lanak ikusi daitezke. Gerra Zibilak artista gazte horrengan izandako eragina nabaria da bilduman.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

foRoa
E-PosTa
Txat
BerRiak

EusKAra(Z)

<http://www.euskaraz.com>

Euskara hutsezko ataria

Maider Telleria

«Jendearentzat, gizonezkoena kirola da; emakumezkoena jolasa»

Donostiarra da, txuri-urdinez jantzita jokatzeko du, eta golak sartzen ditu. Baina ez da futbolaria. Ez, Zurriola ikastolako haurtzarokoan nahiago izan zuen kirol arraro batean hasi, belar hockeyan adibidez. Ustekabea, pagotxa aurkitu zuen belarretan. Urrezko domina bat, Bartzelonako Joko Olinpiarretan, hemeretzi urterekin. Orain gutxi, zilarrezko bat ere aurkitu du Eurohockeyan. Eta izarren bizitokia zerua bada ere, lurrera itzuli da, Zurriola ikastolara. Ikasi zuen lekuan irakasten du. Nola ez, gorputz heziketa.

Nola hasi zinen belar hockeyan?

Lagun talde batek erabaki genuen ez gurea saski baloia, futbola, edo betiko kirolak egin nahi. Orduan kirolak diferententzenaren bila hasi, eta belar hockeya otu zitzaigun.

AMETS
ARZALLUS
Argazkiak:
Amaia Linares

Ettxera joan eta "aita, ama, belar hockeyan eman dut izena" esan zenienean, zer aurpegi jarri zuten?

Ez dut uste sorpresa handirik hartu zutenik. Izan ere, hamar urterekin hockeya aukeratu nuenean, ez nintzen bidean bakarrik abiatu, nire lagunekin nioan. Eta hori zen positibo ikusten zutena. Gainera, hockeyak badu alde on bat. Saski baloian eta futbolekin jendeak oso helburu profesionalak ditu. Edozein gurasok bere seme-alabak hor ikusi eta helburua gailurrera iristea dela iruditzen zaie, hockeyan ez dago presio hori.

Zure helburua ez zen beraz gailurrera iristea, baina iritsi zinen.

Bai. Zurriola ikastolatik lehen mailan jokatzen duen Lagunak taldera joan nintzen. Hor, helduagoekin jokatuz maila pixka bat hartzen

Ni, Somarribaren kasua ikusi eta amorratu egiten naiz. Horregatik, askoz emozio handiagoa sentitu nuen Somarribak irabazi zuenean Astarloak irabazi zuenean baino

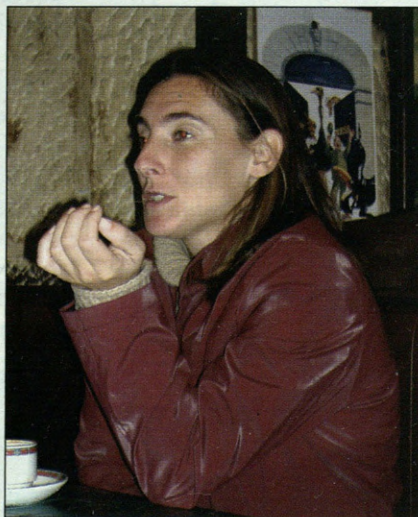
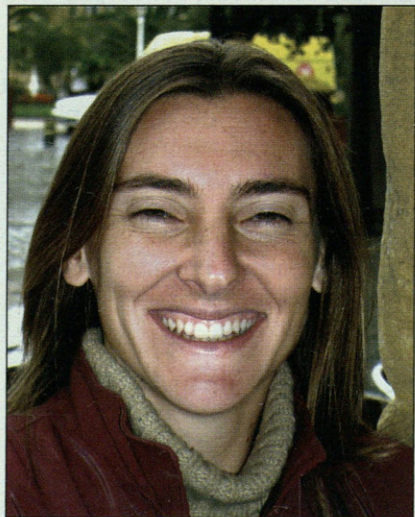
nindoan, eta orduan, hautatzaileak eskatuta ohorezko mailan hasteko pausoa ematea erabaki nuen, Realean.

Lagun artean hasi, Lagunak taldean segi, Realean gero, eta ohartzerako urrezko domina kolkoan. Lau urratsetan zerua jo zenuen.

Egia esan, hamasei urterekin selekzio txiki-tan jokatzeko nuenean, ondo pasatzeagatik jokatzeko nuen. Baina hemezortzi urtera iristean, UBI bukatu, eta erabakitze ordua iritsi zitzaidan. 92an Bartzelonako Joko Olinpiarrek zetozen eta hara joatekotan urtebetez ikasketak utzi behar nituen. Izan ere, urte hartan, Jokoen aitzakian diru laguntzak handiak

Hemeretzi urte zituen urrezko domina lortu zuen Bartzelonako Joko Olinpikoetan. Eurohockeyan zilarrezko domina lortu du.

izan ziren eta talde osoa ia profesional bezala mantentzea erabaki zen. Aurrera egin nuen, eta entrenatzaileak bakarrik dedikatu nintzen. Irailtik abendura Madrilen izan ginen, beste hiru astetan Kuban, eta gero Terrasan bizi-tzen urte erdiz. Gero, emaitza halakoxea izan zen.

Espainiako selekzioaren elastikoak ez zizun halako azkura bat ematen?

Nire inguruan beti ulertu izan dute aurrera egitekotan nire bide bakarra hori zela, ez nuela beste biderik. Esan izan didate: "Zugatik poztzen gara, baina taldeagatik ez." Askotan entzun izan dut hori, eta ulertzen dut.

Espainiako ereserkia entzun, eta ikurrinarekin ospatu, une berezia izango zen?

Egia da egoten direla momentu latzak, baina euforia une bat da, une laburra, eta pasa beharrekoa. Gainera beraiek badakite ni euskalduna naizela, ikastoletan egiten dudala lan, eta euskaraz hitz egiten dudala. Alde horretatik onartua daukate eta errespetatzen naute. Politikaz hitz egin nahi izan dutenean ere, argi hitz egin izan dut eta ez dut inolako polemikarik izan sekula. Hitz eginez gero eta gauzak argi utziz gero, ez dago arazorik.

Orain begiak Atenaseko Joko Olinpiarretan jarriak dituzu?

Bai. Ikastolako lanetik urtebete eszedentzia hartu dut. Orain hasiko gara bidaiatzen, Bartzelonara, Madrilerara... 92an izandako bizi-tza berdineraren itzuliko naiz urtebeterako. Eta Atenasera iristen banaiz, Atenas erretiratzeko leku polita izango da.

Txapeldun olinpiarra, azken Eurohockeyan jokari garrantzitsuenetakoa, eta hala ere lana egin behar bizitzeko?

Ez du honek ogirik ematen. Orain bezala, urtebeterako eta bai, baina bestela ez dauka bizibide bezala hartzerik. Gaur egun emakumeen kiroletan tenisa bakarrik da profesionala. Jendeak oraindik pentsatzen baitu gizona kirola dela, eta emakumeena jolasa.

Eta nola ulertarazi jende horri zuena jolasa ez dela?

Hori komunikabideen eskuetan dago. Ni, Somarribaren kasua ikusi eta amorratu egiten naiz. Horregatik, askoz emozio handiagoa sentitu nuen Somarribak irabazi zuenean Astarloak irabazi zuenean baino. Iruditzen baitzait ez dagoe-la eskubiderik. Inoiz pentsatu izan dut: emango nuke nire iritzia

Komunikabideak nahi badu
edozein kirol gora igotzea lor
dezake. Baina ez dute nahi.

Esaterako, Athleticen neskekin
lortu dute hori

komunikabideei buruz, baina isildu egiten
naiz. Orain ezin dut esan jokatzeko ari naizela-
ko. Eta erretiratzeko naizenean ere hau dena
esaten badut, agian kalte egingo diet atzetik
datozenei.

Ahapeka bada ere, esan ezazu.

Uste dut komunikabideen aldetik izu-
garrizko mespretxua egiten zaiola
batzuen lanari. Notizia beti da haiek
nahi dutena. Komunikabideak nahi
badu edozein kirol gora igotzea lor
dezake. Baina ez dute nahi. Esaterako,
Athleticen neskekin lortu dute hori.
Beraiek nahi izan dutenean sekulako
bultzada eman diote emakumezkoen
futbolari.

Baina komunikabideek kirol bat goregi igo- tzeak gazteak itsutzea ere ekar lezake. Zuk, irakasle zaren aldetik, nola bizi duzu hori?

Niri pena ematen dit. Pena ematen dit
ikustek gazteak nola frustratzen ditu-
gun, eta ilusioak nola zapuzten dizkie-
gun. Garbi dago gehienek ez dutela
amets hori beteko, eta sinetsi ezin du-
da na da helduak nola ez diren gai horretaz ohar-
tzeko. Edozein kirolean gure ikasleak ikustera
goazenean goi mailako talde bat ikusten ari
garela uste dugu. Eta ez da hala. Komunikabi-
deena eta beraien inguruan dabilzan helduena
da errua. Nik uste jendeak beste helburu
batzuk jarri behar dituela kirolean.

**Zu egunero zabilta beraien inguruan. Zer era-
kusten diezu?**

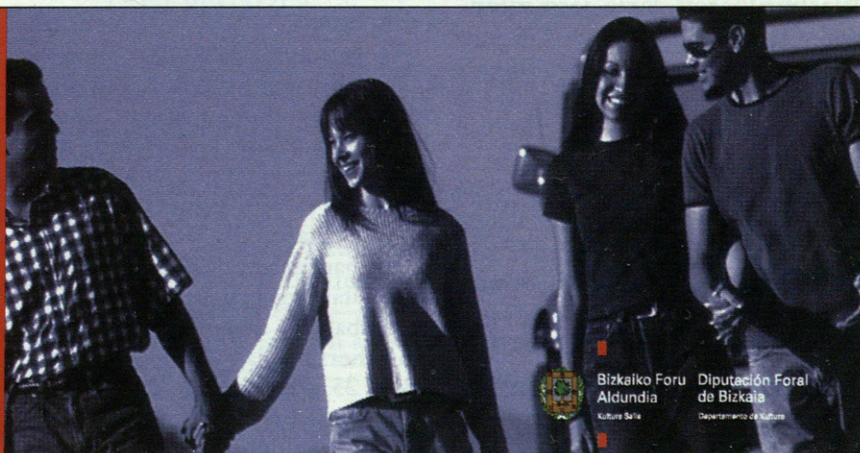
Belar hockeya: Donostiako tradizio txikia

Maidor Telleria belar hockeyan hasi zenean, Donostian baze-
goen halako tradizio txiki bat kirol horrekiko. "Handiegia ere ez
—bere hitzetan—, baina San Patricio ingelesezko eskolan,
Santo Tomas lizeoan eta Ekintza ikastolan jolasten zen. Zurri-
olan gu hasi ginen". Boom bat izan ote zen galdetu, eta "...bai"
erantzuten du, ez oso konbentzituta baina. Izan ere, beraien
belaunaldia, lagun taldea, erabat belar hockeyan murgildu
zen, baina ez dute jarraipenik izan. "Egia da Santo Tomas
lizeoa emakumezkoen hockeyarekin erlazionatzen dela, eta
orain Zurriolak ere badu bere taldea, baina ez da tradizioz
sortu", kexatzen da Maidor. Kexu da, 92ko Joko Olinpiarre-
tako urrea ez baitzen belar hockeya zabaltzeko erabili: "Pena da,
ez zen behar bezala aprobetxatu".

Kirola beste era batera ikusten. Izan ere
ikasle askorentzat kirola irtenbide bat
izan daiteke, bai ondo pasatzeko, bai ara-
zoren bat badute ahazteko, edo aspertuta
daudenean zerbait egin ahal izateko. Nik
kirola beste begi batzuekin ikus dezatela
nahi dut. Eta bestalde, taldeko kirole-
tara bultzatzen ditut. Taldean asko ikasten
delako. ■

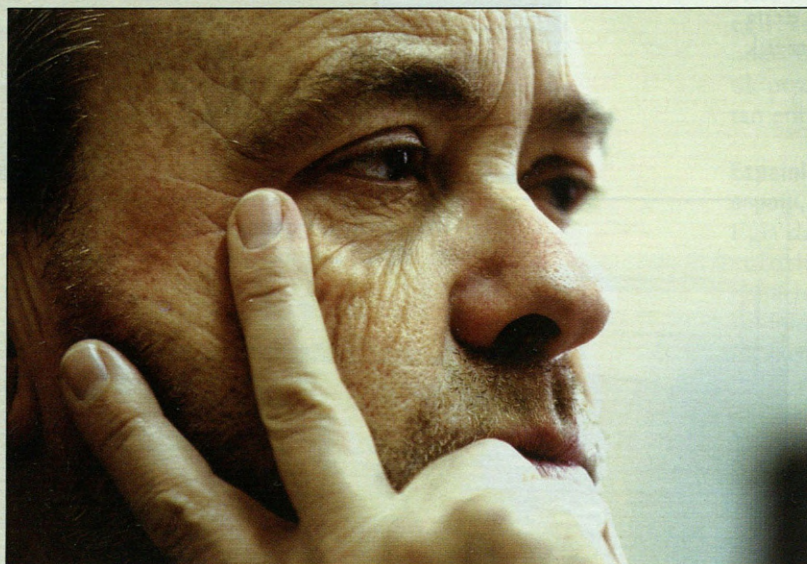
gure!
arteak
euskaraz

Bizkaia Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

«PP nazionalismo espainol klasikoena sustatzen ari da»

Gurutz Jauregi

EHUko Zuzenbide Fakultatean hartu gaitu Gurutz Jauregi irakasleak, Donostian. Zuzenbide Konstituzionaleko Katedradun honek Eusko Ikaskuntzaren saria jaso zuen iaz. "Baskista eta ezkertiar"tzar jotzen du bere burua. Estatuak, nazioa eta demokraziaren kontzeptuak aztertu ditu hamaika liburutan. Guk geuk analista politikoa gisara elkarrizketatu dugu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Jon Urbe / Argazki Press

"Alderdi politikoen arteko ezin ikusia edota ezin hitz egin hori, gure demokraziaren ahulezia sintoma da".

Azken hamar urteetan analista politikoa gisara egindako iragarpentetan sarritan asmatu duela adierazi diogu gure solaskideari elkarrizketaren abiaburuan: "Bada, nik ez daukat horrelako inpresiorik", erantzun digu irribarretsu, eszeptiko eta harritu samar. Agian, tamalez, gure gizarteko egoerari buruzko iragarpen txarrak sarritan egin izanak galaz dio inpresio hori izatea. Baliteke ere, elkarrizketaren ostean inpresioz aldatu izana.

Testuinguru horretan hasita, egungo egoera politikoa nola bizi duen galdetu diogu Jauregiri: "Analista bezala nahiko interesgarria iruditzen zait, herritar gisa ordea aspergarria eta astuna. Egoera politikoa oso kezkarria da. Demokraziaren funtsa hankaz gora joan da, politikaren kalitate maila nabarmen jaitsi da mendealdeko demokrazia sisteman. Gure herriari dagokionean, berriz, azken 25 urteetan, Euskal Herriko demokrazia oso ahula izan da, batik bat ETArek eraginez. Baina, ETA

alde batera utzita ere, demokrazia ez da oso indartsua izan. Gainera, azkenaldian, PPren gehiengo osoa dela-eta, kalitate demokratikoa arras jaitsi da. Finean, gure gizartea bitan zatitu daitekeela ikusteak guztiz kezkatzen nau. Arrisku horren pean gaude, eta horrela segituz gero amildegira goaz. Herri honentzat katasstrofikoa izango litzateke", diosku zuzenbideko katedradun honek.

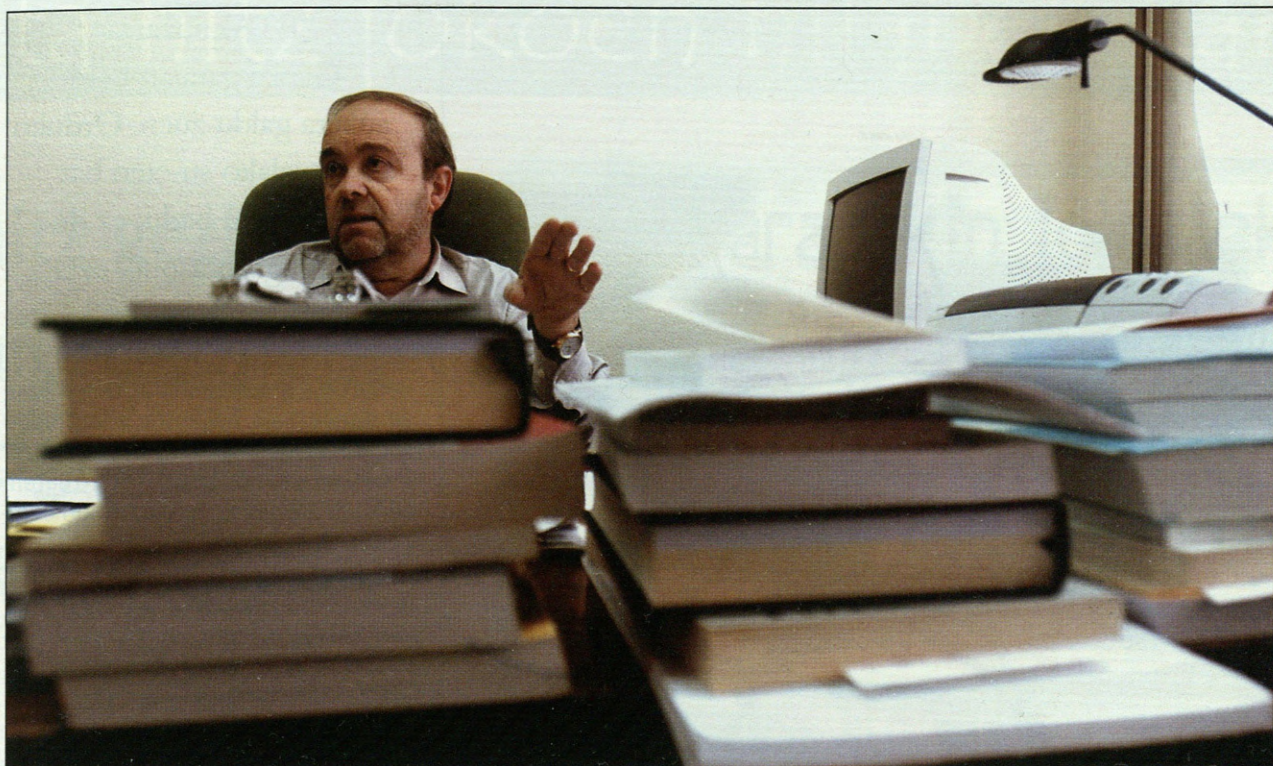
Europako Batasuna (EB) estatuko agintarien borondatearen aurka egiten ari dela esan duzu inoiz, beharraldiak bultzatuta. Europako Konstituzioa hitzartzeko azken goi bilerak porrot egin ondoren, nola kusten duzu gai hori?

Estatuen arteko tirabira bat bezala ikusten dut, estatuak tentuz ari dira Europaren osaketan. Batetik, beren botere maila mantendu nahi dute, eta bestetik, Europa batua egin beharra daukate. Nahiaren eta beharren arteko tirabira bat dute. Kontraesan horretan gauzatzen ari da EB. Europako Konstituzioa hitzartzekoan izan den porrota kontraesan horren ondorio da. Estatuak ahalik eta aginte maila apalena utzi nahi diote EBri. Eta, adibidez, Espainia eta Poloniako estatuak ez dute beren botere zatia galdu nahi izan. Eta hori logikoa iruditzen zait.

Bestetik, eskualdeen edo lurralde kolektibitateen gaia dago. Puntu horri dagokionean oso ezkorra naiz. Oraingo Konstituzioan oso-oso urrats txikiak eman dira, eta gauzak ez badira aldatzen, etorkizuneko Europa estatuena izango da nagusiki.

Artean, Frantzia eta Alemania bi abiadurako EB sortzeko aukera aztertzen ari dira. Zer iritzi duzu horri buruz?

Alemania eta Frantziaren jarrera Espainia eta Poloniaren jarreraren kontrako erreakzio gisa ulertzen

dut. Nik ez dut estatu indartsuenen argudioak ontzat jotzen, baina, tamalez, gauzak hotzean hartuta, azkenean bi abiaduraren aplikazioa beharrezkoa izango da. Neurri batean logikoa iruditzen zait estatuaren arteko integrazio prozesuan erritmo ezberdinak aplikatzea. Erronka ez da samurra. Pentsa... 25 estatuen hedadura, populazioa, kultura edota ekonomia hain ezberdinak elkartu eta erritmo berean jartzeari oso zaila da. Alde horretatik logikoa iruditzen zait horrela ari zitea. Baina tira, gauza bat da erritmo ezberdinak aplikatzea eta beste bat botere maila ezberdinak eskuratu nahi izatea. Erritmo ezberdinak izanda ere, azkenean, estatu guztiek estatus bera izan beharko lukete.

Gurera etorri, Espainiako Konstituzioaren 25 urte eta Gernikako Estatu-tuaren 24garrena bete ziren iaz. Berauek birplanteatzeko garaia heldu dela esan duzu behin baino gehiagotan. Zertan arrazoiturik?

Birplanteatzeko hiru arrazoi ikusten ditut. Lehena: 25 urte pasa izana. Euskal gizarteak, Espainiako gizarteak eta munduko gizarteak oro har, bilakaera izugarria izan dute 25 urte hauetan. Aurreko 200 urteetan

baino aldaketa handia eta sakonagoak bizi izan ditugu oro har. Aldaketa horien aurrean, Espainiako —edota Frantziako— Konstituzioak ezin du bere horretan jarraitu. Garaia iragoritu behar zaio, nahitaez. Bigarrena: Konstituzioa sortu zenetik belaun-

**“Gatazketan
gauzak okarren doazenean
bat-bateko erreakzio bat
sortu izan da. Oraingo
bidean jarraituz gero,
baliteke erreakzio moduko
bat gertatzea”**

di bat iragan da. Konstituzioak alde onuragarriak nahiz hutsune asko izan ditu. Hutsune edo akats horiek aztertu beharko lirateke, akats horiek konpontzeko garaia da. Hirugarrena euskaldunoi dagokigu: Konstituzioak Espainiak historikoki izan dituen arazo asko bideratu baditu ere, ez du Euskadi —edota Katalunia— eta Espainiaren arteko auzi politikoa konpondu.

Espainiako sistema konstituzionalean

euskal nazionalitatea eroso izateko abagunerik ikusten ote duzu?

Baldin eta Konstituzioaren erreforma gauzatuko balitz, bai. Baina, tira, orain bi urte Konstituzioaren erreforma defendatu nuen eta erotzat hartu ninduten. Orain gutxi, aldiz, Aznarrek berak, agian, Konstituzioaren erreforma batzuk egitea komeniko litzatekeela esan du. Nik Konstituzio honetako erreforma egitea guztiz beharrezkoa dela esan dut beti. Beraz, orain urte batzuk ikusi nuena are garbiago ikusten dut orain. Jakina, erreforma egitea ez da lege baten erreforma egitea, horretarako adostasun zabala behar da. Igarle bezala ikusi nauzu, eta tira, zentzu horretan, agian, iragarle izan naiz. Gaur egun Maragall, Rodriguez Zapatero eta Andaluzian nahiz EAEn ere erreforma eskatzen ari baitira.

Egoera politikoa horrela, nola ikusten duzu Ibarretxeren plana?

Ibarretxeren plana zilegia da. Komunitate bateko lehendakaria den aldetik bere lana proiektu politikoak lantzea eta gizarteari eskaintzea da. Hortaz bere proiektua legitimoa da. Bestelakoa da planak dioena. Niri ez zait gehiegi gustatzen. Ez zait gusta-

“ETAk Lizarra-
Garazi garaian bere
aukera galdu zuen. Orduko
bezalako su-eten bat
iragartzen badu, ez du
sinesgarritasunik ezta
euspenik izango”

Bestalde, “Indarkeriarik ez izatea ezin da ezinbesteko baldintza izan propo-
samenak aurkezteko”, esan duzu
publikoki. Konstituzioa aldatzearen
aurka daudenek ez dute iritzi hori begi
onez ikusi.

Eta horregatik gogor kritikatu
naute. Nire ikuspuntu hori argi utzi
dut hala ere. Pistola eskuan duen
inorekin ezin dela politikoki nego-
ziatu argi eta garbi esan dut beti.
Ezin da negoziatu askatasunik ez
dagoelako. Gai horri buruz hitz egi-
tean, alderdi demokratikoen arteko
negoiazioaz ari naiz.

Izan ere, alderdien artean gerta-
tzen ari dena onartezina da. Guk
arazo bat dugu eta alderdiek arazo
hori konpontzeko hitz egin behar
dute. Egun alderdien arteko ezin
ikusia eta ezin hitz egin hori gure
demokraziaren ahulezia sintoma da.
Onartezina da hiritarrak ordezk-
tzen dituzten alderdi politikoak
haien artean harrika ibiltzea. Zerta-
rako nahi dut nik alderdi politiko
bat, ez jada arazoak konpontzeko,
baizik arazoak konpontzen ahalegin-
tzen ez bada? Alderdi politikoak hiri-
tarren arazoak konpontzeko daude
edo behintzat konpontzen ahalegin-
tzeko.

**Intelektualen zereginarekin ere kezka-
tua izan zara. Egungo egoera ere ira-
garri zenuen. Zer moduz zentzu horre-
tan?**

Geroz eta okerrago. Eta ez bakarrik
intelektualen aldetik, hedabideen
aldetik ere geroz eta okerrago gaude.
Hedabideek eta intelektualek arrazoi
puntu bat jarri beharrean alderantziz
ari dira. Politikoen interesak eta
estrategiak intelektualen eta hedabi-
deen zeregin izatera pasa dira. Inte-
ltualek eta hedabideek politikoen-
gan eragin ordez, alderantziz

tzen EAEn gizartearen integrazioa
lortzea ezinbestekoa ikusten dudala-
ko. Ibarretxe Planak, zentzu horre-
tan, ez du laguntzen gizartea integra-
tzen. Gizartea lehendik bi zatitan
banandua bazegoen, Ibarretxeren
planaren ondorioz gizarte banaketa
gero eta handiagoa eta sakonagoa
egiten ari da.

Zuk zeuk zein plan hobetsiko zenuke?

Nik sostengu zabalagoa bilduko
lukeen plana hobetsiko nuke. Ibarre-
txeren planak alderdi sozialistaren
sostengua izango balu, egokiago eta
errealistagotzat joko nuke. Hasteko,

bideragarria izango litzateke. Horre-
la izan ezean, gizarte honetarako bi
proiektuen arriskua handitzen ari da
egunez egun. Bi aldeak biltzen
dituen proiektu integratzaile bat
gauzatzen ez den bitartean, ez Iba-
rretxerena ez beste inorena, ez da
plan onuragarrikerik izango.

**Ez duzu beste biderik edo modurik
ikusten, orduan.**

Ez. Azken finean politika matematika
da. Parlamentu batean gehiengo baldin
baduzu proiektu bat aurrera atera
dezakezu. Eta une honetan EAEko
parlamentuan ez dago gehiengo osorik.

Euskarazko denbora-pasa eta hitz jokoen hilabetekaria

- hitz gezidunak
- hieroglifikoak
- logika jokoak
- letrazopak
- argazki jolasak
- kontrapasak

lehiaketak
eta sariak

Urtean 12 ale

ETXEAN

30euro

Kalean baino 6 euro MERKEAGO

Euskararekin jolasteko...

Hitzekin dibertitzeko...

Luma

DENBORA-PASA eta HITZ JOKOEN HILABETEKARIA

**IZAN
ZAITEZ**

HARPIDEDUN!

gertatzen da. Lastima gero horretan ere asmatu izana!

Euskal herritarren izatearen ideia bat definitzea falta izan dugula esan duzu ere bai. Ari al da hori zuzentzen?

Ez. Okerretik okerragora goaz. Nik nazionalismoa eta ez nazionalismoa baino lehenago ideia bat sustatu behar dela esaten dut: "baskismo integratzailea"ren ideia. Nik ideia hori defendatu dut, baina ez du onespenez izan. Alderantziz, geroz eta urrutiago gaude "baskismo integratzailea"ren ideiatik.

Frentismoak indarrean segitzen du. Frentismoa puri-purian dago. Baina "gaitz handien garaiak erremedio handien garaia" ekar dezakeela esaten da. Gatazka soziopolitikoetan gauzak okerreren doazenean bat-bateko erreakzio bat sortu izan da. Oraingo bidean jarraituz gero, bali-teke erreakzio moduko bat gerta-

tzea. Nonbaitetik atera beharko dugu-eta.

Kataluniako aldaketa politikoak lagundu al dezake erreakzio hori gertatzen? Lagundu dezake. Kataluniako gobernuaren aldaketa oso berri ona da. Ez bakarrik taktikoki edo estrategikoki, perspektiba luze batetik begirata baizik. Kataluniakoa onuragarria izan daiteke euskaldunontzat. PSCren jarrera PSE-EErentzat erdugarria izan daiteke. ERCren jarrera ere jarraitua balitz, adibidez, EAren aldetik, oso onuragarria litzateke.

Hortaz, zerbait berria gerta liteke Estatuaren eta estatuko nazionalismo periferikoen arteko indar korrelazioan. Igarle bezala paratu naiz gero, arriskatu naiz hau esaten: azkenaldi honetan PPK hartu dituen jarreraren aurkako erreakzio bat sortu daiteke Espainian. Espainiar nazionalismo berri edo moduko bat gailentzen ari

da. Jendeak "PP urrunegi joan da eta egoera birbideratu beharra dago" pentsa dezake. Katalunian, Andaluzia, Galizian eta EAEn gauzak mugitzen ari dira. Ez Rodriguez Zapateroren merituengatik, PPren meritu eskasengatik baizik. Orduan, erreakzio hori gerta liteke. PP nazionalismo espainol indartsu eta klasikoena sustatzen ari da, betiko nazionalismoa. Zentzu honetan Aski Da! taldeak Donostian burutu zuen azken manifestazioa oso sintomatikoa izan zen. Manifestazioan izan ziren hainbat agerpenek PPren baitako batzuei zer pentsa eman beharko liekete. Agian gogoetatzen hasi dira dagokeneko.

Zure analisisiek tragedia eta esperantza agertu izan dituzte. Zerbait mugitzen ari ote da euskal gizartean, ezker abertzalearen espektro sozialean zehazkiago?

Ez dakit. Ematen du ezker abertzalearen espektro sozialean eta baita politikoan ibilitako jende multzo bat konturatu dela ETArek jarduerak oso kaltegarria dela abertzaletasuna, ezkerreko abertzaletasuna edota nazionalismoarentzat oro har. Areago, "baskismo integratzailea"ren aukera hori bera biziagotzeko guztiz beharrezkoa da ETA desagertzea. Alabaina, ETak su-etena ematea ez da nahikoa. ETak Lizarra-Garazi garaian bere aukera galdu zuen. ETak orduan bezalako beste su-etena bat iragartzen badu ez du sinesgarritasunik ezta euspenik izango. ETak iragarri dezakeen asmo sinesgarri eta eragingarri bakarra armak behin betirako uzten dituela da. ■

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Meatzetako langileak XIX. mendearen bukaeran.

Bizkaiko meatzarien greba historiko arrakastatsua

Bai, oso oraintsu, Bizkaiko meatzariak greba ospetsu eta historiko bat egin zuteneko mendeurrena bete da. Orduko hartan, gerra-egoera deklaratu zuten Bizkaiko lurraldean, baina, hala ere, langileek lortu zuten elikagaiak ugazaben barrakoietakoa dendetatik kanpo erosteko eskubidea –hots, edonon eta merkeago erostekoa–, bai eta soldata, berrogeita hamar egunen buruan kobratu ordez, astero jasotzekoa ere.

BIZKAIKO MEATZARIEK, duela ehun urte, hainbat hilabete eman zituzten errebindikatzen eta borrokan. Azkenean, greba orokorra egin zuten, gerra-egoera ere ezagutu zuten, baina, guztiarekin ere, langileen eta haien familien aldeko emaitzarekin bukatu zen gatazka. Bada, joan den astean izan da gertaera haren mendeurrena; zehazki, 2004ko urtarrilaren 1ean. 1903ko urte hartan, arras

DANIEL UDALAITZ

gauza xumeak eta argiak eskatzen zituzten langileek: lehenik eta behin, berek nahi zuten lekuan erosi nahi zituzten elikagaiak, ez ugazabek agintzen zieten tokietan; bigarrenik, soldata astero kobratzeko modua egin nahi zuten. Hala, borrokan eta errebindikazioetan lau hilabete pasatu ondoren, 1904ko urtarrilaren

1ean erdietsi zituzten beren gura-riak: elikagaiak nonahi erosteko eskubidea eta soldata lan-astearen buruan kobratzekoa aitortu zizkieten. Horrelaxe diote garai hartako historialarien kronikek eta Bilbon argitaratzen ziren egunkarietakoek, bereziki *El Noticiero Bilbainon* agertu zirenek.

Ordea, zergatik ziren hain xumeak Bizkaiko meatzarien eska-

CEBEC

Perezaguak parte hartutako mitinean, greba orokorra egitera animatu zituzten langileak.

riak? Funtsean, bi arrazoi ematen dituzte horretarako. Batetik, ugazabek beren janari-dendak zituzten instalatuak meatzarien barrakoietan, eta gauzak haietan erostera behar izaten zituzten. Modu horretan, langileek Bilbon erosita baino garestiago eskuratu behar izaten zituzten elikagaiak. Bestetik, ugazabek ez zizkieten soldadak hileru pagatzen, baizik eta ia berrogeita hamar egunen buruan.

Meatzaritzako Zirkulurako gutuna

Bizkaiko meatzetako langileen 1903ko mobilizazio haiek, nolanahi ere, izan zuten bestelako atariko bat. Meatzarien ordezkariak, hots, Bizkaiko langile meatzarien elkarteak eta talde sozialistek, beren egoerari buruzko gutun bat igorri zieten Meatzaritzako Zirkuluko enpresaburuei —meatzaritzako patronalari, alegia—. Dataz, 1903ko abuztuaren 14koa da gutuna, eta dio "behar-beharrezko gaien garestitzea zela kausa, gero eta nekezago bizi zirela jornalariak". Gutunaren izenpetzaileen iritziz, ugazaba askok meatzarien barrakoietan instalatuak zituzten dendetan erostera behartzen zituzten langileak, eta egitate horretatik zetorkien kaltea. Gutunean jaso zutenaren ara-

bera, sinatzaileek baieztatu zuten "Bilbon baino %20, %30 eta are %40 garestiago zeudela kontsumoko gaiak barrakoietako dendetan". Kontuak horrela, nahi zuten tokian erosten uzteko eskatzen zieten enpresaburuei. Aurrekoaz gainera, sinatzaileek zioten meatzariak garaiz

**Bizkaiko meatzariak,
ugazaben dendetan
erosteko uztarria eta 50
egunera kobratzekoa
hautsita, 1904ko urtarrilaren
1etik aurrera erosketak
nonahi egiteko libertatea eta
lan-astearen buruan
kobratzeko
eskubidea lortu zituzten**

kanpo ari zirela kobratzen. Gutuneko letran datorrenez, "hilabetea igarota, hamar, hamabost edo hogeita egun geroago (berrogeita hamar egunera) ari ziren alokairua jasotzen". Horren bestez, aurrerantzean astero kobratzeko nahia azaldu zieten.

Patronalak hiru astera erantzun zien; irailaren 3an, hain zuzen. Lehenik eta behin, talde sozialistek hartzen zien kargu, haiek ere gutunaren izenpetzaile izan zirenez gero. Injerentzia aurpegiaratu zieten, ezen, ugazaben iritziz, ez ziren inortxoren ordezkari, eta are gutxiago meatzarienak. Bigarrenik, egonezina apaltzat-edo kalifikatu zuen patronalak: ugazaben aburuz, meatzarien gutunean deskribatutako egoerak meatzetako meatzari guztien %10a ernegatzen zuen "gehienez". Hurrena, berriaz, jabetzako denda gutxi zuela barrakoietan adierazi zien. Guztia-ekin ere, era horretako komertzioen baten berri izanez gero, zego-kion ugazabari salatzeke zioen. Gainerakoan, baztertutaz jo zituen langile meatzarien eskariak.

Mobilizatzeko deia

Erantzuna jakinda, meatzariak berehala jaso zuten mobilizatzeko deia. Urriaren 11n, igandez, mitin bat izan zen Bilboko Vista Alegre zezen plazan, eta hainbat mila lagun bildu zen bertara. Mitinean, Perezagua, Carretero eta Barre sozialistek hartu zuten parte, eta gogoz adoretu zituzten langileak urriaren 17an eta 18an meatzetan greba orokorra egitera, baldin ugazabek beren eskariei entzungor egiten bazieten. Handik atzera, Bizkaiko meatoki guztietara iritsi ziren mitinak, hala nola, Gallartara, Urtuellara, Muskiza eta Las Carrerasera, betiere eskatzen ziren eskubideen aldeko borrokara eta greba orokorra prestatzera deitzeko. Juan T. Gandarias lehendakari eta buru zuen Meatzaritzako Zirkulua, meatzaritzako patronalaren ordezkaria, gogor ukatu zen eskubideak aitortzera. Banakako negoziazioa bakarrik onartzen zuen, eta hura ere baldin greba orokorra baztertzen bazen.

Halatan, meatzaritzako inguru guztietara zabaldu zen lanuztea, eta urriaren 18tik aurrera iraun zuen, gainera. Buruzagi sozialistak, Perezagua batik bat, izutu egin ziren, eta egunik egun larritzen ari zen egoera bideratzen ahalegindu ziren. Hain estua zen kontua, non Pablo Iglesias bera etorri baitzen Bilbora, egoera kontrolatzera eta sozialis-

moaren interesen kontrako bortxazko ekinaldiak eragoztera. Alabaina, grebaren aldekoen eta kontrakoen arteko tirabirak zirela kausa, era arriskutsuan txartu eta mindu zen giroa meategietan. Guardia zibilak eta miñoiak jarri zituzten meatzari-zako inguruetan, baina, aski ez zirelako-edo, Gobernu Zibilak armada ekartzeko eskatu zuen, enfronta-

Meatzarien greba zela kausa, gerra-egoera deklaratu zuten Bizkaian, eta armadak 1903ko urrian hartu zituen Bilboko kaleak

mendu zuzena galarazteko. Meatzaritzako talde batzuek greba orokor erabatekoa eskatzen zuten, baina sozialistak, Pablo Iglesias bera buru zela, ukatu egin ziren jokabide hartara. Greba orokorraren orde, greban zeuden meatzarietako solidaritatea eskatu zieten beste sektoreetako langileei.

Gerra-egoera

Sozialistek ez zuten lortu egoera kontrolatzea, eta, urriaren 28an, historialariek "talde bortitz" gisa kalifikatu zituztenek Bilbo bera hartu zuten, eta lau egunez egundoko kaosa izan zen Bizkaiko hiriburua. Egun haietan, itxi egin behar izan zituzten dendak, antzokiak, egunkarien egoitzak eta abarrak, eta, enfrontamendu fisiko eta zuzenen ondorioz, tiroak ere iritsi ziren, eta,

haiekin batera, hainbat hildako eta zauritu ere bai. Sozialistek ez zuten hartu nahi izan liskar hartako inolako erantzukizunik, eta "grebalariak ez ziren elementu arrotzei" egotzi zieten gertaeren karga. Halatan, gobernadore zibilak gerra-egoera deklaratu zuen Bizkaian, eta armadak hartu zituen hiriburuko kaleak, baina, aldi berean, Zappino eskualdeko kapitán nagusiak gatazkan bitartekari aritzeko hitza eman zuen.

Bitartekaritza hark eman zuen fruitua, eta, hala, urriaren 31n irakurri zuten bando baten bidez zabaldu zen honako agindu hau: "1904ko urtarrilaren 1etik aurrera, lan-astearen buruan pagatu beharko zaie langile meatzariei". Horrez gainera, debekatu egin zuten elikagaiak barrakoietako dendetan erostera behartzea. Hortaz, grebalariak atera ziren garaile, eta patronalak, hots,

Pablo Iglesias bera (erdian) etorri zen Bilbora, grebaren harira.

Meatzaritzako Zirkuluko enpresaburu-taldeak, galtzaile aitortu behar izan zuen bere burua. Horrenbestez, esan gabe doa, benetan efikaza izan zen 1903an Bizkaiko meatzarietako greba. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

ALBERTO ELOSEGI

FAMILIA TRANSMISIOA

Gurasoak nola, haurrak hala

Guraso batzuen aburuz, haurrak euskarazko ereduan edo ikastolan matrikulatzearekin dena egina dago. Zer gertatzen da ordea eskolan euskaraz ikasi eta etxean erdaraz mintzatzen diren haur horiekin? Izatez, gurasoek behar lukete ereduaren ematen lehenak, baina hainbat kasutan ez da hala izaten. Batzuen aitzakia ama hizkuntza erdara izatea da. Beste batzuenak, berriz, ohitura falta. Haurren hezkuntzan parte hartu ahal izateko eta eurekin euskaraz aritzeko lehen pausoa emateko, ordea, beti da garaiz. Euskal hizkuntzak familia giroan betetzen duen funtzio horren garrantziaz jabetzeko eta aitzakia horiek behin betiko desagerrarazteko ere bai.

HAUR TXIKIAK DITUZTEN GURASOEI zuzendutako euskalduntze-alfabetatze programa ugari antolatu ohi da Euskal Herri osoan. Gipuzkoan, esaterako, Buruntzaldea osatzen duten sei udalek lankidetzaren hitzarmena sinatu dute euskara sustatu eta hainbat egitasmo elkarrekin garatzeko. Besteak beste, *Etzetik hasi behar dela* izeneko egitasmoa dute martxan Andoainen, Astigarragan, Hernanin, Lasarte-Orian, Urnietan eta Usurbilen. Euskararen transmisioan eta euskararekiko motibazioan familiak duen garrantziaz gurasoak jabetaraztea da programa horren xedea. Egi-

XABIER TELLETXEA

tasmoa haur txikiak dituzten gurasoei dago zuzendua. Ikasturtearen hasieran, informazio liburuxkak banatu ohi zaizkie gurasoei hizkuntzaren gaian nola jokatzeko komeni den azalduz. Mezuak ezberdinak dira bikotekide biak euskaldunak izan, biak erdaldunak izan edota bata euskalduna eta bestea erdalduna izan. Aholku horiekin batera, euskara ikasteko edota hobetzeko eskaintza berezia egiten zaie gurasoei, diru-laguntzak eskainiz. Horrez gain, haur jaioberriak dituzten gurasoei

zuzendutako beste egitasmo bat ere garatzen dute sei udalerriok. Hilero, guraso izan direnei zorion agurra, haur jaio berrientzako euskarazko kanten CDa eta hiztegitxo bat biltzen dituen gutuna bidaltzen zaie. Gutun horretan, euskarak haurren heziketan duen garrantziaz ohartarazten ditu gurasoak. Andoaingo Udaleko Euskara Saileko Lourdes Loiarre administrariak eman digu egitasmo horren berri. "Seme alabek euskaraz bizitzeko duten eskubidea bermatzea ere gurasoen esku dago hein handi batean", irizten dio Lourdes Loiarrek. Proiektu horrek izan duen arrakasta

dela medio, Euskal Herriko hainbat udalerritara zabaldu da egitasmoa.

Euskara, familiako kide bat gehiago

Zumaian ere, gurasoei zuzenduriko informazio liburuxkak banatu ohi dituzte, non euskara ikasteko arrazoiak emateaz gain, euskarazko alfabetatze eta euskalduntze ikastaroak eskaintzen zaizkien. Ikastarook bi maila dituzte: bata, euskararen ahozko eta idatzizko ikasketa prozesuan sakondu nahi dutenentzat, eta bestea, euskaraz ez dakitenentzat. Horrez gain, urtarilaren hasieran *Gurasoentzako Txokoa* izeneko egitasmoa jarriko dute martxan, AEKrekin elkarlanean. Haurrak eskolan dauden bitartean, gurasoek euskarazko ipuin, jolas eta kantuek lantzeko aukera izango dute. Belen Golmaio Zumaiako euskara teknikariak adierazi digunez, gurasoen nahia euren seme-alaben hizkuntzan parte hartzea izan ohi da, hots, etxeko lanetan laguntzea eta eguneroko jarduerak euskaraz gauzatzea. Egitasmoak aita eta amei zuzenduak badaude ere, izena ematen duen gehiengoak emakumezkoa dela jakinarazi digu teknikariak.

Bizkaia aldean, berriz, hizkuntza-ren transmisioa gauzatu xedez, *Olgetan* programa sortu du Leioako Udalak. Ekaina bitartean, astelehenetik ostiralera, haurrentzako jolasak eta tailerrak eta gurasoentzako ikastaroak antolatuko dituzte. Eskolaz kanpoko jardueretan eta guraso-umeen arteko komunikazioan euskara erabiltzearen garrantziaz ohartaraztea da egitasmo horren helburua. Bestalde, Arrigorriaga, Basauri, Berango, Erandio, Getxo eta Leioako Udalek *Txikiagaz nagusi* proiektua dute martxan. Ekimen horren barruan, besteak beste, familientzako ibilaldiak antolatzen dituzte.

Baliabide praktikoak

Sortzen Ikasbatuaz elkarteak, *Euskaraz Mintza* programaren barruan, guraso-

entzako material didaktikoa kaleratu berri du. Gida batek eta CD batek osatzen dute *Kontu Txikiak* izeneko materiala eta 12 eurotan dago salgai liburu dendetan. Bertan, gurasoek ume txikiak, bazkaria ematerakoan, ipurdia garbitzerakoan eta eguneroko ekintzak burutzerakoan erabili ditzaketen baliabideak biltzen dira, euskal tradizioan oinarrituak noski. Materiala erabiltzen erakusteko, guraso zein haur eskoletan lan egiten duten irakasleei zuzendutako ikastaroak ere antolatzen ditu Sortzen Ikasbatuaz-ek Euskal Herri osoan. Rikardo Ederra Sortzen Ikasbatuazeko kideak azaldukoaren arabera, euskara ezagutzarik ez duten horiei hizkuntza apur bat ikasteko eta euskal ohituren berri izateko aukera eskaintzen zaie ikastarootan. "Gurasoek izugarri ongi pasatzen dute, euskara ikasteko motibatzen ditugu eta ondoren seme-alabei transmititzen diote motibazio hori", adierazi digu Rikardo Ederrak. Hala ere, hau ez da Sortzen Ikasbatuaz-ek gisa honetako materiala plazaratzen duen lehen aldia. *Jolas tailerrak* izeneko materiala kalean du elkarteak.

Familia barnetegiak

Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak ere gurasoez osaturiko transmisio talde deritzenak ditu. Talde horiek bi modutara osatu ohi dituzte. Alde batetik, guraso diren ikasleak batuz, eta bestetik, udalek zein beste erakundeek luzatutako eskaeretatik abiatuta. Udan, berriz, familia barnetegiak antolatzen dituzte. Haurrak begiraleekin egoten diren bitartean gurasoek euskara ikasteko aukera izaten dute. Elorrioko Abizari AEK euskaltegiak, esaterako, Udalaren Euskara Kontseiluarekin elkarlanean, euskal hizkuntza-ren erabilera egin ohi diren hankasartzeaz ohartarazteko ikastaroa

antolatu zuen iaz lehen aldiz. Euskaltegi horretako irakasleen aburuz, gurasoek kontziente izan behar dute eurak izan behar direla zuzentzaileak.

Euskal tradizioaren aldeko erronka

Bikote euskaldunen hizkuntza ohiturak aldatzeko xedez, *Familia Bidezko Euskararen Jarraipenerako Plana* jarri zuen iaz martxan Oarsoaldea eskualdearen Garapenerako Agentziak, eskualdeko hainbat euskaltegi, ikastetxe, euskara elkarte eta udalekin lankidetzan.

Egitasmo horrek, besteak beste, kultur eskaintza zabala, euskara ikastaroak eta tailerrak hartzen ditu bere baitan. Antolatzaileek uste bezalako erantzuna lortu ez duten arren, etorkizunean eskualdeko familiei eskaintza ahalik eta osoena ezagutarazten saiatuko dira. Horretarako, etxeko hizkuntza euskaraz finkatzeko egitasmoak landuko dituzte.

Proposamen hauei guztiei abar luze bat atxiki beharko litzaieke. Ondorioa garbia da beraz, euskal hizkuntzak familia giroan duen garrantziaz jabetzen den guraso orok euskara ikasi edota ezagutzak sendotzeko aukera zabala du eskura. Zeren zain egon? ■

Babeslea: Emun Kooperatiba

EMUN
LANA EUSKALDUNTZEKO
KOOPERATIBA

HIZKUNTZA AHOLOKULARITZA ETA EUSKARAZKO ZERBITZUAK:

- Enpresa eta erakundeen premiei egokitutako euskara planak
- Lege eta Ekonomia aholkularitza
- Itzulpenak

Uriburu, 9 behea 20500 Arrasate • emun@emun.com Tel. 943 711 847 • www.emun.com

Bero-beroan

Aurrera jarraitzen du Nazio Eztatidaguneak

Nazio Eztatidaguneak orain arte landutako Euskal Herriaren diagnosi orokorra onartu zuen abenduaren 27an egindako foroaren I. Osoko Bilkuran. Euskal gizarteko sektore desberdinetako eragileak ari dira lanean Nazio Eztatidagunean. Alderdi eta sindikatuak dagokienez, Batasuna, EA, AB, LAB, EHNE, ESK eta HIRUKo ordezkariak aritu dira orain artean. EAJ, Aralar eta ELAko ordezkariak oraingoz bederen ez dute partehartzen eztatidagunean. Otsailaren 14an bigarren ekarpen foroa egin nahi da eta martxoaren bukaerarako bigarren osoko bilkura.

Emakumeen aurkako tratu txarren igoera Nafarroan

Ez da datu zehatzik baina genero indarkeria deitzen denak nabarmen egin du gora Nafarroan eta bertako auzitegiek biolentzia mota horrekiko salaketak bideratzen eman dute bere denboraren zati handi bat. ARGIaren 1925. zenbakian, honen aurrekoan, tratu txarrak jasan dituzten emakumeak hartzeko Nafarroako babes etxean lan egiten duen Mertxe Arza Navarro adituak, gai honetan diren klabe ugari eskaintzen ditu, oso modu ezohikoan gainera. Besteak beste, "tratu txarren atzean maitasun istorio bat" dagoela azpimarratzen du eta tratu txarrak gizarte matxistaren ondorioa dela baiesteaz gain, horietako kasu bakoitzean emakume ahul bat dagoela gaineratzen du. Erabat gomen-dagarria den elkarriketa da genero indarkeriaren zenbait klabetara modu ezohiko batean hurbiltzeko.

MONIKA DEL VALLE / ARGAZKI PRESS

Bakoitza berean, baina aldi berean zain

Hegoalde osoan hautes plataforma abertzale bateratua aurkezteko ahaleginean ari den ezker abertzaleak bere egitasmoarekin jarraituko duela iragarri du eta helburua lortzeko egin beharreko ahalegin guztiak egingo dituela jakinarazi. Egin zaizkion kritiken artean, egungo proposamenen ETaren jardueraren arbuatzea ez azaltzea da esanguratsuenak. Nafarroari dagokionez, Aralar, EA eta EAJk eratu duten koalizioaren zerrenda lantzen ari dira jadanik eta ikusi beharko da zer gertatzen den Batzarrekin eta, batez ere, Batasunarekin. Mundu abertzalean zurrumbilo handia sortu da aipatu bi ekimenekin, eta Nafarroako ekimena aurrera doan moduan, Bergaran aurkeztutako ezker abertzalearen proposamenari irtenbide zaila ikusten zaio sukalde lanetan ETaren jarduera armatuaren etena lortzen ez bada. Erakunde armatua zerbaiten zain egon daiteke, eta alderantziz, alderdi abertzaleak ere hark zer egingo zain. Bitartean, bakoitza berean.

Zer da...

CNMV

Euskal Herria burtsa kontuetan ere Espainiako Gobernuak ezarritako esparru politiko eta juridikoaren menpe dago. Hori dela eta aipatu beharra daukagu Espainiako Balore Merkatuko Komisio Nazionala (CNMV). Merkatuan dagoen euskal burtsa bakarra ere, Bilbokoa, alegia, CNMVren menpe dago. Burtsa gainbegiratu eta ikuskatzeko organo gorena da hori, Burtsako Konstituzio Auzitegia, nolabait esateko. Bere egiteko nagusiak dira merkatuak nahiz negoziaketetan dabilzan instituzio eta enpresa guztien ekintzak ikusatu eta aztertzea. Dagokion lana eraginkortasunez egin ahal izateko, CNMVk ahalmena dauka

Burtsan ezarritako arauak betetzen ez dituztenei zigorra jartzeko. Dirutan ordaindu beharreko zigorrez gain, CNMVk arau hauleen kotizazioa eten dezake eta arauak betetzen ez dituzten horiek merkatutik kanpo ere utz ditzake. CNMVren eginbeharren artean dago eskaera eta eskaintza oinarritutako prezio egokiak jartzea. Horrez gain, burtsa parkean dabilzan zurrumurru guztien eta eragiketa zikinen adierazgarri izan daitezkeen prezio aldaketa susmagarrien berri izan behar du. Halako prezio aldaketak gertatzen direnean, CNMVk balorearen kotizazioa aldi baterako eten, eta ikerketa bat egiten du zer gertatu den jakiteko.

Daniel Udalaiz

Euskara bizitzaren ardatz hartuta

EUSKAREA NIRE BIZITZAN liburua plazaratu du Karmelo Etxenagusia gotzainak Labayru ikastegiarekin. Izenburuak dioen bezala, euskarak haren bizitzan izan duen lekuaz dihardu Etxenagusia. Argitalpenaren lehen zatian, bere bizitzaz hitz egiten du elkarrizketa formatuan. Bigarrenean, euskara eta euskal literaturaren gaineko idazkiak bildu ditu eta azken atalean erlijioa gaitzat dutenak.

Euskalgintza babes-
teko neurrietako
batek erakunde
baten sorrera jaso-
tzen du. Batetik eus-
karen normalizazioa
bermatzeko lan egin-
go luke erakunde
horrek eta bestetik
hizkuntz politiken
homogeneotasuna
erdiesteko.

GARI GARALDE / ARGAZKI PRESS

Euskalgintza babesteko

EUSKARA NORMALIZATZEA ETA EUSKALGINTZA BABESTEA du helburua azaroan Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak abiatutako Akordio Sozio-politikoak, euskararen normalizazioa moteldu dela eta euskalgintzak jasandako erasoek eragin duten kezkaz ohartuta. Akordioaren lehen fasean, iazko amaieran, sindikatu eta alderdi politikoei aurkeztu zizkieten akordioaren 40 neurriak (26 euskararen normalizaziorako eta 14 euskalgintza babesteko). Bigarren fasean alderdi eta sindikatu bakoitzak akordio proposamenari buruzko hausnarketa egingo du eta denen artean gutxieneko adostasuna erdiestea da asmoa, otsailaren amaiera alderako. Hirugarren fasean, gutxieneko neurri horiek indarrean jarri nahi ditu Kontseiluak.

Justizia euskalduntzeko baraualdia

ABENDUAREN 20TIK baraualdia egiten ari dira Gernikako kultur etxean, Euskal Herrian Euskarazek deituta. Txandaka, hamar astez, hainbat eragilek Gernika-Lumoko epaitegiko jarduera euskalduntzea aldarrikatuko dute baraualdiaren bitartez. Eskualdean 2.000 pertsona baino gehiagok aitortu dute dagoeneko euren burua epaitegi horrekin intsumiso eta aurrerantzean zer egin erabakitzeko hausnarketa egingo dute. Otsailaren 28an, baraua utzi eta manifestazioa deitu dute Gernikan. Bestalde, nazio ekitaldia egingo du EHEk larunbat honetan, urtarrilak 10, Tolosako Leidor zineman, arratsaldeko 18:30ean. "Atzo, gaur eta bihar, euskaraz" lelopeko ekitaldiak euskararen alde indarrak metatzea du helburu. Euskararen bilakaerari erreparatu eta aurrera begira zer egin landuko dute.

Ordenadoreek euskaraz egiteko

EUSKARA aplikazio teknologiko berrietara zabaldu asmoz, hitzarrena sinatu dute Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak eta Belgikako BVBA enpresak. Enpresa belgikarrak TTS eta ASR softwareak euskarara egokituko ditu, euskarazko ahotsa testu eta testua ahots bihurtzeko.

BAHEA Ermuko Udalak atzera bota du herriko zinema aretoan Julio Medemen *Euskal Pilota: larrua harriaren kontra* filma ikus-
teko aukera. Ateneo Libertario
Ermuko argitalpen digitalak salatu du udalak filmarekiko izandako jarrera. Antza, filma arbuizatzeko arrazoietan, Euskal Herriari buruzko beste ikuspegi batzuk ere eskainiko litzuzkeen ziklo batean ikusi beharko litzatekeela aipatu da, horrela beste ikuspegi horiekin konparatu ahal izateko.

Carlos Urquijo PPko parlamentaria izandako da EAEko Espainiako Gobernuako ordezkari berria urtarrilaren 9tik aurrera. Zortzi urteko agintaldi eztabaidatu eta zalapartatsuaren ondoren, Enrique Villarrek kargua borondatez utzi omen du eta Espainiako Gobernuak Europako enbaxada batera bidaliko du merkataria aholkulari gisa.

Patxi Lopez lehendakarigai.

PSE-EEko Idazkari Nagusi Patxi

Lopez izango da lehendakarigai datozen EAEko hauteskundeetan, alderdiko beste inor aurketzen ez bada. Odon Elorza

Donostiako alkateak aukera serio aztertu duela aitortu du, baina azkenean Jose Luis Rodriguez Zapatero eta Patxi Lopez ez kaltezeko atzera egin duela. EAEko hauteskunde autonomikoak 2005eko udaberrirako aurreikusita daude, baina PSE-EEren ustez, hauteskundeak 2004ra aurreratuko dira. Ez da txantxetako hausnarketa, azken hilabete hauetan guztietan aipatzen den aukera baita, batez ere Ibarretxe planak eta Eusko Legebiltzarra eta Espainiako Auzitegi Nagusiaren artean dagoen auziak hauteskunde aurreratzea ekar dezaketela pentsatzen baita. Ibarretxe lehendakariaren proposamenari buruzko erreferenduma lege zigorua egoteak, gainera, hauteskundeak herri kontsulta bilakatzea ekar dezake.

Mikel Irizar

Sua eten

M

orboa

Su-etenaz adierazpenik ñimiñoena eginda ere, berehala aztoratzen dira bazterrak. Nahikoa izan zen abenduan talde batek su-eten aldarrikatzea jendaurrean, gutariko bakoitzak galdera zaparrada jasotzeko bere inguruan. Gaia izanik su-eten, jendea hasi zen makinatzen zer nolako sukalde lana ote zebilen ezkutan, pulpitutik esan zena esateko.

Niri dagokidanez, Andoaingo agerraldira bildu nintzen adierazpenak eta pertsonak erakarrira, baina ez dakit ezer ezkutuko lanez. Badenik ere ez. Beraz, ondoko hausnarketa ez dago lotua inongo prozesu sekreturi, eta ez luke eragin behar morborik.

Fakturak

Andoaingook ETari su-eten eskatzen diogu eraginkorrako izan gaitezen, aurrera egiteko orduan. Horretan etorri gara espresuki bat aldarrira sinatu dugunok. Bakoitzak izango du bere juzkua borroka armatuaz, baina ez da oraingo lehentasuna hori argitzea. Garrantzitsuago da gu guztiok pentsatzea eta esatea hobesten dugula borroka armaturik gabeko egoera elkarlanerako.

Uste dut jarrera horretara bil daitekeela jende asko. Eta, aldiz, antzua deritzot gaitzespen bila ibiltzeari. Besteak beste, denboran zehar aldatu egin delako borroka armatuaren balorazioa: Miguel Angel Blancorena gaitzetsi zuten guztiek ez zuten berdin kondenatu bere garaian Carrerorena. Hortaz, non jarri kondenarako mugarria? Bestalde, ez da ETaren borroka armatua gaitzespena mereziko lukeen jarduera bakarra. GAL edo presoen sakabanaketa ez dira preziso eredugarriak etikaren aldetik, bi adibide besterik ez aipatzearren. Antzua litzateke horien kondena exijitzea ezertan hasteko.

Faktura asko dago ordaintzeko gatazkaren alde guztietan, eta bakoitzak berea kobratu nahi badu beste ezer baino lehen ez gara inora iritsiko elkarrekin. Hobe dugu fakturak kajoian gorde eta adiskidetzen hastea. Egoera aproposagoak etorriko dira fakturak trukatzeko eta zorrak kitatzeko.

Kapitulazioak

Bistan da zenbateraino pozoitzen duen jarduera politikoa borroka armatuaren kontuak. Berez alderdien artean zatiketa sortzen du, baina ez da arazo makalagoa gaiaz egiten den erabilpen intentzioz bete. Joko hori dela-eta, irteerarik

ALBERTO ELOSEGI

gabeko bidean daude sartuta hainbat kontu potolo, inork ez duelako nahi zalantzan gera dadin bere jarrera gai honetan.

Ibarretxek sekulako hipoteka hartu zuen eza eman zienean Batasunaren botoei ETaren jardura kondenatzen ez zuen bitartean. Bere irudi politikoa jantzi zuen konpromiso etikoz, baina garesti ari gara ordaintzen guztiok lehendakariaren santutasuna. Unibertsitate Legearekin gertatu dena ez da txantxetako izan.

Eta Batasuna ohiak iragarri du alderdiek ondo egiten badituzte etxeko lanak jasoko dutela saria gero, ETak ez duela bere horretan iraungo. Falta zaie esatea beraiek nahi dutela ETA geldirik ego-

Faktura asko dago ordaintzeko gatazkaren alde guztietan, eta bakoitzak berea kobratu nahi badu beste ezer baino lehen ez gara inora iritsiko elkarrekin. Hobe dugu fakturak kajoian gorde eta adiskidetzen hastea. Egoera aproposagoak etorriko dira fakturak trukatzeko eta zorrak kitatzeko

tea, horrek erraztu egingo lituzkeelako etxeko lanak. Normala da eguraldiari begira egotea, ezin zaiolako eragin, baina ortuan erein egin behar da, gero ezer jasoko bada. Hobe luke Batasuna ohiak meteorologia gutxiago, eta nekazaritza gehiago.

Esanak esan, bi jarrerak ezkongarriak dira, beti ere biak egon ezker prest amore emateko. Ezkon tratua oinarri litzateke elkarrekin su-eten eskatzea. Alderdiak has daitezela nobio promesa horrekin, eta gauzak aurrera badoaz sartuko dute eskaera ezkontzako kapitulazioetan.

Gurdia

Gurdia astundu egin zaigu gaizki egindakoen zamarekin. Haatik, ezin diogu jare egin etsita, mugitu beharrean gaude. Idiak uztartzen badira, tiratuko dute aurretik, baina kostako zaie gurdia eramatea atzekoon bultzada barik. Eskatu zuk ere su-eten. ■

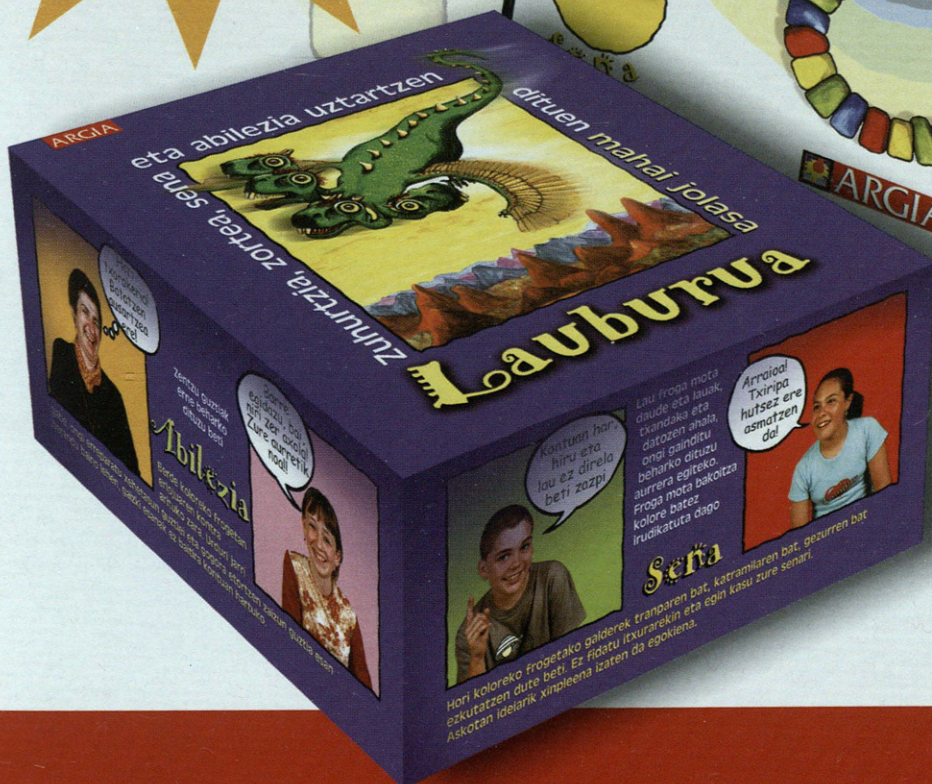
Zarena zarela ere, haxe duzu dibertimendurik aproposena:

Lauburua

Zuhurtzia, zortea,
sena eta abilezia
uztartzen dituen
mahai-jolasa.

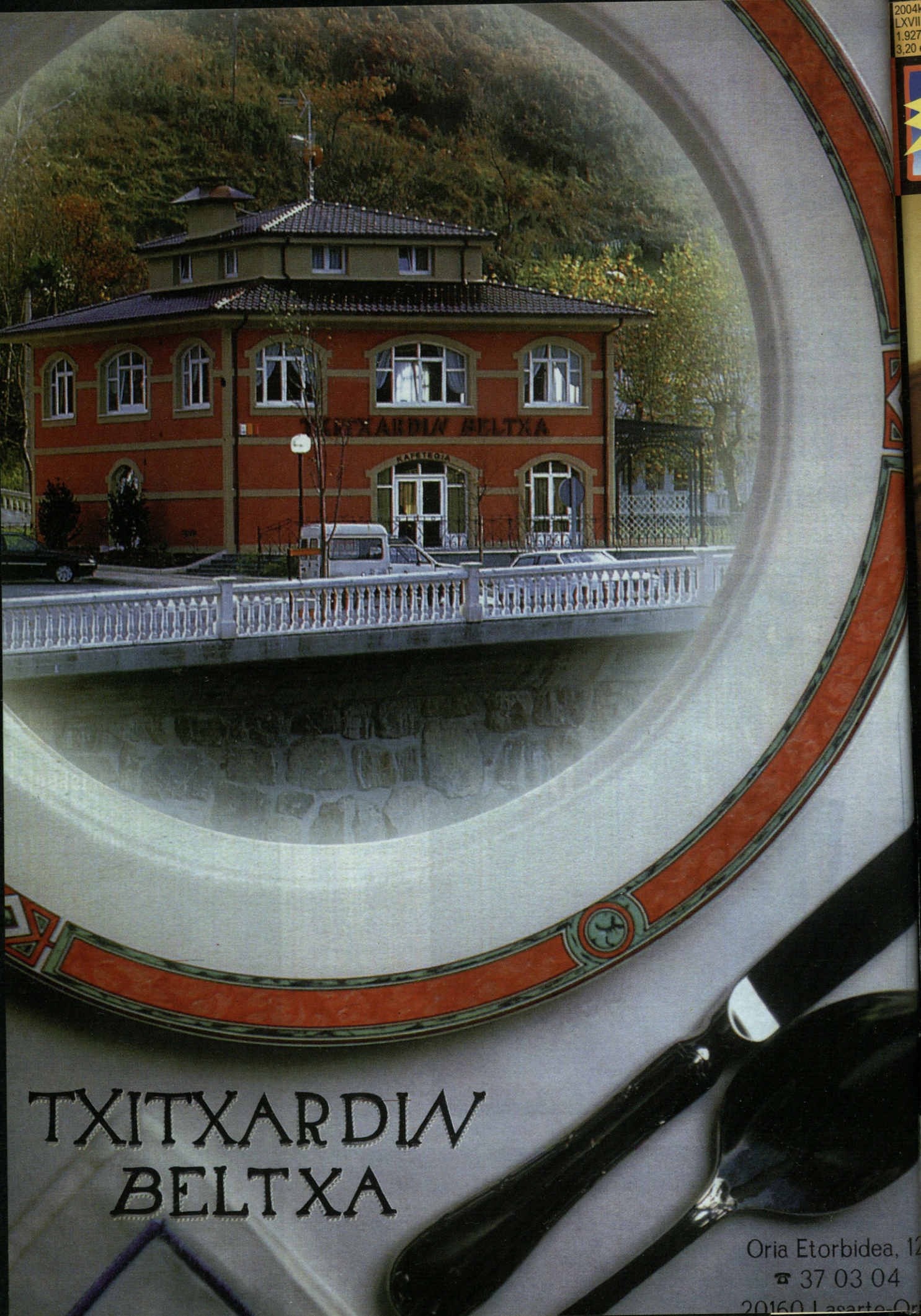
SALMENTA PREZIOA

35€

 ARGIA

ARGIAko 943 37 15 45 zenbakian,
denda@argia.com helbidean edo
ohiko salmenta puntuetan.

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria